

**JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ
V BRNĚ**

Divadelní fakulta

Diplomová práce

Brno 2013

Natália Hatalová

**JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ
V BRNĚ**

Divadelní fakulta

Ateliér muzikálového herectví

**Od obrazu ženskosti a krásy, k odrazu kvality
hercovho umenia – Elizabeth Taylor**

Diplomová práce

Autor práce: Natália Hatalová

Vedúci práce: doc. Jana Janěková

Oponent práce: doc. Mgr. Aleš Bergman, Ph.D

Brno 2013

Bibliografický záznam

HATALOVÁ, Natália. *Od obrazu ženskosti a krásy, k odrazu kvality hercovho umenia – Liz Taylor [From the image of femininity and beauty, to the reflection of the quality of the Actor's art- Liz Taylor]*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta, Ateliér muzikálového herectví, rok. 2013 s. Vedúca diplomovej práce: Doc. Jana Janěková.

Anotácia

Práca sa zaoberá fenoménom ženskej krásy a krásy ako takej v priebehu dejín, krásou z hľadiska vedy, pokroku a kvalitou hercovho umenia. Aká je cesta k momentu, keď sa divák odpúta od povrchu a vníma to, čo sa deje na javisku - výpovednú hodnotu hercovej práce. Ku príkladu mi bude slúžiť osobnosť Elizabeth Taylorovej, herečky, ktorá vyrastala uprostred filmových kamier. Od útleho detstva priťahovala divákov svojou krásou a inak tomu nebolo ani keď dospelá. Trvalo však niekoľko rokov, kým sa zapísala medzi skutočné herecké hviezdy a prekonala svoj status femme fatale.

Annotation

"This work deals with the phenomenon of female beauty, beauty in general in the course of history and beauty from the perspective of science, progress and quality of the actor's art. What is the journey to the moment when the viewer detaches from the surface and perceives what is happening on stage - the meaning and message of actor's work. I will use the example of the personality of Elizabeth Taylor who basically grew up with the movie cameras. She has been attracting public since her childhood and it continued so until she became adult. In spite of this it took several years before she got enrolled between the real film stars and finally lost her well known reputation as a femme fatale." "as a femme fatale."

Kľúčové slová

Krása, Antika, Stredovek, Stanislavskij, Čechov, Elizabeth Taylor

Keywords

Beauty, Antique, The Middle Ages, Stanislavskij, Cechov, Elizabeth Taylor

Prehlásenie

Prehlasujem, že som predloženú prácu spracovala samostatne a použila som len uvedené pramene a literatúru.

Brne, dňa 2. Septembra 2013

Natália Hatalová

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som rada pod'akovala vedúcej mojej diplomovej práce Doc. Janě Janěkovéj, ďalej pani PhDr. Pavlíne Hoggard Ph.D., všetkým profesorom na JAMU, ktorí mi pomohli pochopiť krásu skutočného umenia, mojim spolužiakom, ktorí mi každý deň robili krajší, pani Mgr. Markéte Ungrovej, za gramatickú korekciu Romanovi Slušnému a v neposlednom rade za pomoc s anglickým prekladom Bibiane Rybárovej .

Obsah

PREDHOVOR.....	1
ÚVOD.....	2
1.KRÁSA	4
1.1. OD ANTICKÝCH FILOZOFOV.....	4
1.1.1. Pythagorovská škola	6
1.1.2. Sokrates a duchovní krása.....	6
1.1.3. Platón	8
1.1.4. Aristoteles „unitas multiplex“	8
1.1.5. Ideál krásy v antike	9
1.1.6. Stredovek- temnosť života, božská žiara	11
1.1.7. Stredoveký ideál ženskej krásy	13
1.2. OD VČERAJŠKA K DNEŠKU- KRÁSA Z RÔZNYCH UHEOV POHLADU.....	15
1.2.1. Vyzerat' dobre.....	16
1.2.2. Od obrazu.....	17
1.2.2.1. Vysoký, tmavý, sympatický	20
1.2.2.2. Ste to, čo jete	21
1.2.2.3. Cisárove nové šaty	24
1.2.3 „Krása je pravdivá a pravda je krásna.“	25
1.3. K ODRAZU SKUTOČNEJ PODSTATY	26
1.3.1. „MR“ Stanislavskij	28
1.3.2. „MR“ Čechov	30
2. ELIZABETH TAYLOR.....	31
2.1. ŠKAREDÉ KÁČATKO A ČIERNY ANJEL	32
2.2. VO SVETLE REFLEKTOROV ALEBO TAKÉ ROZKOŠNÉ DIEŤA.....	36
2.3. ZROD SEXSYMBOLU	43
2.4. CESTA K HERECTVU, A PLACE IN THE SUN: „TELL MAMA, TELL MAMA ALL.“	46
2.5. LIZ NA ROZPÁLENEJ PLECHOVEJ STRECHE.....	49
2.6. „VZŤAH ZRODENÝ Z NEVERY, SA VŽDY NAKONIEC OBRÁTI V PRACH“	52
2.7. KTO SA BOJÍ ELIZABETH TAYLOR.....	54
2.7.1. Rozbor Kto sa bojí Virginie Woolfovej.....	55
2.7.2. Námet a scenár filmu.....	56
2.7.3. Opis jednotlivých scén a herecké výkony v nich.....	57
2.8. HVIEZDA PADÁ DOLE.....	62
2.9. KTO JE LIZ?	63
3. JA A LIZ.....	67
ZÁVER	70
POUŽITÉ INFORMAČNÉ ZDROJE	73
ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ.....	74
PRÍLOHA- OBHAJOBA ABSOLVENTSKEJ ROLE	76

Predhovor

Krása od nepamäti ľudí priťahovala, bola symbolom čohosi nedotknuteľného. Častokrát symbolom úspechu, všetkého dobrého a obdivovaného. Krása znamená dobro a byť pekne povedané neestetický, akési zlo. Niečo, čo človeka limituje a podryva prvý dojem.

Pohľad na krásu sa v priebehu rokov výrazne mení a aj to, čo považujeme dnes za krásne, nám už zajtra môže prísť nezaujímavé. Ako keby sme sa pohrali s ručičkami hodínok a vymenili ideály renesancie a dneška, pochopili by sme výrazné rozdiely. Objektívom krásna sú pre nás rôzne životné situácie, dôležité udalosti v dejinách, či neustály hon za dokonalosťou, ktorá vlastne neexistuje. Zapadať do šablóny dokonalosti nás často stojí až príliš veľa. Veľa času, zdravia, peňazí. To, čo pre našich starých rodičov bolo absolútne prirodzené, sa pre nás stáva akýmsi strachom z nedokonalosti, neustálym bojom s prírodou, so sebou samým. Skrývame svoju podstatu za niečo, čomu sa reálne nikdy nedokážeme priblížiť. Otázka znie: je naozaj krása vydláždenou cestičkou k úspechu?

Prototypy dokonalosti nám často krát servírujú masmédiá, bulvár, tlač, filmy. Vytvárame si idoly. Nedotknuteľných hrdinov, ktorý víťazia v našich hlavách. Sú to herci, speváci, moderátori, v poslednom čase aj ľudia, ktorí účinkujú v rôznych reality show.

Nič nie je pre človeka zaujímavejšie, ako jeho vlastný odraz v zrkadle. Krásne veci nás odnepamäti priťahujú. Aj preto keď občas divák zavíta do divadla, vždy ho v prvý moment upúta krásna, prít'azlivá herečka ako postarší, ale veľmi uznávaný herec. Režiséri túto skutočnosť, častokrát berú ako fakt a radšej dajú príležitosť niekomu menej šikovnému, s estetickejším zovňajškom. A tak sa požiadavky na herca zvyšujú aj o fakt, že je veľkým plusom byť dnes prototypom krásy. Je veľkou výhodou byť krásny a dokonalý. Vo svojej práci sa budem podrobnejšie zaoberať životom Elizabeth Taylorovej. Hereckej legendy, ktorá bola najskôr obdivovaná a až potom uznávaná. Krása nie je vždy zárukou toho, že nám prinesie krásny život a šťastie. Mojou základnou otázkou v tejto práci bude : je to ako vyzeráme dôležitejšie než to, čím sme?

ÚVOD

Vízia skrytého umenia

„Existuje skryté umenie herca.

Existujú stále sa obnovujúce princípy, ktoré určujú život hercov a tanečníkov v rôznych kultúrach a obdobiach. Nie sú to recepty, ale východiská, ktoré kvalite osobnosti umožnia stať sa bytostnou prítomnosťou na javisku a v kontexte vlastnej histórie osobnosti sa javiť ako vysoko individuálny a účinný výraz.“¹

Krása- „Milý je ten ,kto je krásny, je nemilý, krásny kto není.“ (Hésiodos)

„Kalon, nepresný preklad termínu krásny, nás má upozorniť na niečo ,čo sa páči, čo vzbudzuje obdiv a priťahuje náš pohľad. Krásny je ten objekt, ktorý svojou formou uspokojuje naše zmysly, predovšetkým zrak a sluch. Krása objektu však nevyjadruje len prvky vnímateľné zmyslami: v prípade ľudského tela hrajú dôležitú úlohu aj vlastnosti duše a charakteru, ktoré sú uchopiteľné skôr zrakom duchovným než telesným.“² Slovo krása v antike.

Čo je to krása? Je ťažké nájsť jednoznačnú odpoveď.

Najsilnejším zdrojom krásy je od nepamäti príroda samotná. Z nej čerpáme inšpiráciu, napája nás svojou mnohotvárnosťou, originalitou. Či už je to západ Slnka, šum mora, či vôňa kvetov. Krásu prírody sa snažilo ľudstvo akýmsi spôsobom uchopiť, vlastniť ju, zachytiť pomocou napodobovania „mimesis“. Či už je to sochár, maliar, herec, skladateľ .

Samozrejme v priebehu rokov sa aj pohľad na to, čo je naozaj krásne zmenil. Zistili sme že aj to , čo je na prvý pohľad ohyzdné alebo inak povedané nepekné, nás tiež môže svojím spôsobom priťahovať. Vyrastáme do prostredia, ktoré nám od malička vstupuje určité názory, snažíme sa zapadnúť do kolónky krásy dnešnej ideológie a pritom sa vzdŕaľujeme nielen sebe samému, ale aj samotnej prírode. Keďže vo svojej práci nechcem rozoberať len krásu vonkajšiu, povrchnú, ale

---

¹ Barba, E., Savarese N. Slovník Divadelní antropologie Brno:Divadelní ústav ,2000.s.268

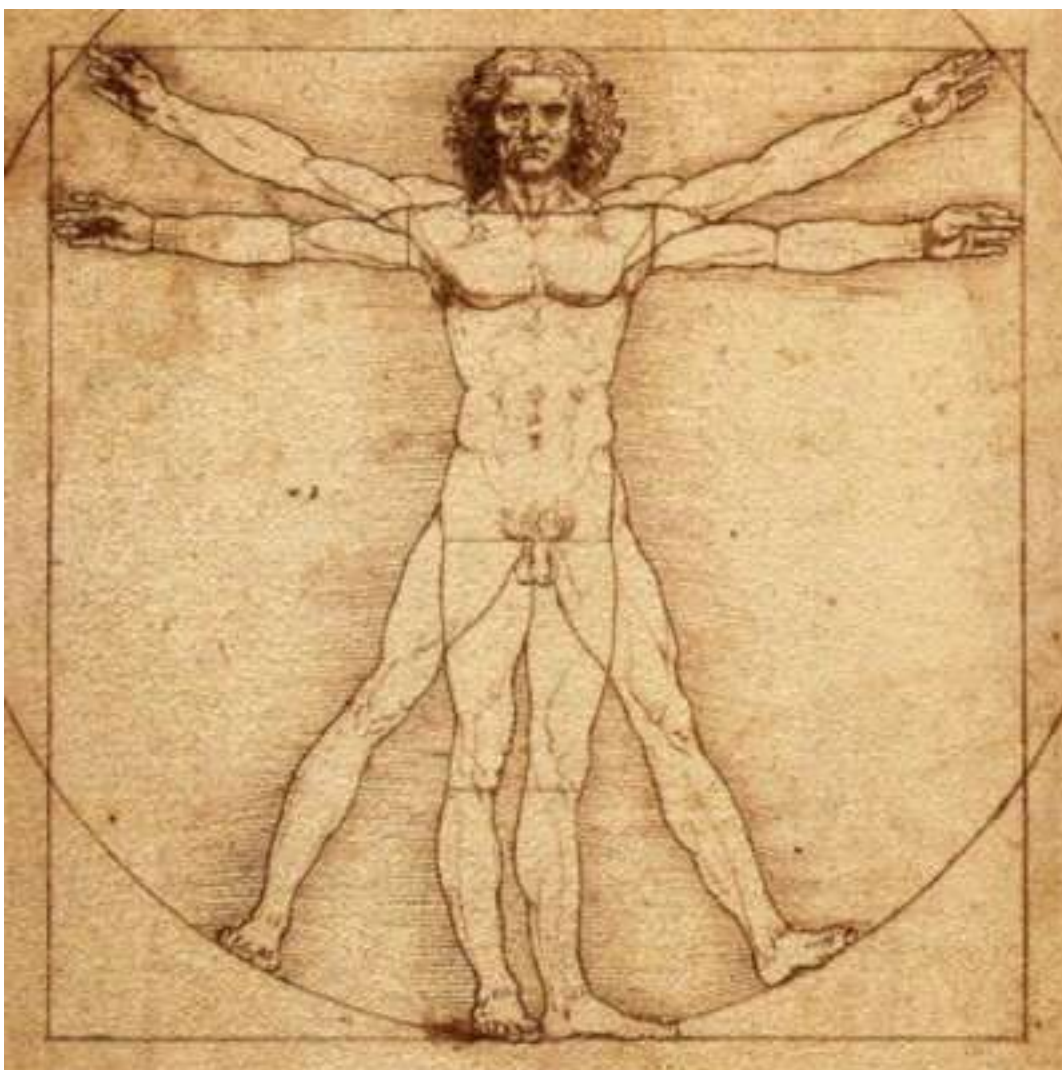
² Eco, U. Dějiny krásy.Praha:Argo ,2005.s.41

práve tú krásu, ktorá nie je viditeľná voľným okom. Tú krásu, ktorá nás robí jedinečnými.

Ktorá krása je v dnešnej dobe pre herca užitočnejšia? Nie som ani sudcom, aby som mala toľké právo rozhodnúť. Určite sa však budem snažiť čo najobjektívnejšie zobraziť skutočnosť.

Obr. č.1 Leonardo Da Vinci - Vitruvian man

1. Krása

1.1.Od antických filozofov...

„Během dalších dní pak Bůh realizoval další akty stvoření – druhý den stvořil nebe, třetí den zemi, moře, stromy a rostliny, čtvrtý den slunce, měsíc a hvězdy a pátý den ptáky a ryby. Potom šestý den, stvořil pozemská zvířata a ducha ideálního člověka: „Bůh stvořil člověka aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, [jako] muže a ženu je stvořil“ (Genesis1,27), a nakonec jej i oživil: „I vytvořil Hospodin Bůh člověka, prah ze země, a vdechl mu v chrápi dech života. Tak se stal člověk živým tvorem.“ (Genesis 2, 7)³

Antická kultura, která je základem evropské kultury sa utvářela takmer tisíc rokov. Delíme ju na do troch období, prvé je archaické (6.-5. stor pred Kr.), nasleduje klasické ako vrcholné (5.-4. stor pred Kr.) a helénistické obdobie (3. Stor. pred Kr. -3. Stor. po Kr.) V Grécku sa súbežne rozvíjali dva typy kultúry a to dórska a iónska. Keď Gréci hľadali trvalé umelecké pravidlá a nemenné zákony krásy, vychádzali z dórskej tradície, kým z iónskej tradície pochádzala záľuba Grékov živej realnosti a zmyslovej názornosti.

Grécko známe svojou bohatou kultúrou, vhodnými zemepisnými podmienkami, a tiež aj spoločensko-politickým usporiadaním, ktorého základom bolo spojenie demokratického a otrokárskeho zriadenia. Otroci zaisťovali základné existenčné potreby a zbavovali tak slobodných obyvateľov fyzickej práce, takže sa mohli venovať intelektuálnym, umeleckým či zábavným aktivitám.⁴

„Náboženství bylo neoddělitelnou součástí života antické společnosti. Celý svět byl pro antického člověka oživen vyššími, božskými silami nebo bytostmi. K nim se obracel s prosbami o pomoc nebo různými způsoby chránil před jejich škodlivým působením, o nich si vyprávěl rozmanité báje a pověsti. Tak jej celým životem provázela víra v množství nadpřirozených bytostí, jejich kult, uctívání

---

³ BOORSTIN, J. D. *Člověk tvůrce*. Praha: Prostor, 1996. s.77

⁴ Štěpánová, P. *Antické a biblické pojetí krásna jako základ evropské kultúry*, Brno: PETRA2010, 2010. s. 16.

všelikými obřady a činnostmi, a mytologie, vyprávění o jejich osudech a působení.“⁵

Ďalšie významné miesto v gréckej spoločnosti mala filozofia. Antickí filozofovia sa snažili preniknúť k podstate a odkryť všetky tajomstvá. A ne jeden bol presvedčený, že sa mu to aj podarilo. Okrem hľadania odpovedí na existenciu človeka, vznik sveta, základné princípy dobra, zla, šťastia, pravdy, sa samozrejme zaoberali aj krásou, čo to je, ako vzniká, čo robí krásu krásou, čím je určená.

1.1.1.Pythagorejská škola

Prvými filozofmi, ktorí sa zaoberali princípmi krásy boli Pythagorejci na čele so svojim učiteľom Pythagorom zo Samu (5.stor. pred n.l.). Ich filozofické myslenie spočívalo v ponímaní sveta ako matematického systému a všetky vzťahy a javy vyjadrovali číslom. Proporcie, miera a číslo vytvárajú harmóniu, ktorá zladením jednotlivých častí vytvára celok. Harmónia, poriadok a proporcia sú potom príčinou krásy vecí, ktoré splňujú tieto kritéria.⁶

„První Pythagorovci viděli krásu v protikladů. Kromě protikladů sudého a lichého také v opozicích hranice a nekonečno, jednota a mnohost, pravé a levé, mužské a ženské, čtverec a obdélník, přímka a křivka a tak dále. Zdá se však, že pro Pýthagora a jeho bezprostřední následovníky pouze jeden ze dvou prvků představuje dokonalost: liché číslo, přímka a čtverec jsou dobré a krásné, jejich protiklady reprezentují omyl, zlo, disharmonii.“⁷ Podľa Hérakleitosa harmónia medzi jednotlivými protikladmi nenastane zrušením jedného z protikladov, ale naopak zachovaním, existenciou oboch v nepretržitom napätí. Harmónia nie je teda neprítomnosť protikladov, ale skôr rovnováha medzi nimi.

Toto myslenie teda dáva za pravdu požiadavku symetrie a ten bol v gréckom umení neustále živý.

„Pythagorovci by nám vysvětlili, že dívka je krásná, protože správná rovnováha tělesných šťáv vyvolává příjemnou barvu a protože její končetiny jsou

⁵ Borecký, B. Antická kultura-malá moderní encyklopedie, Praha: Orbis, 1961. s. 220

⁶ Štěpánová, P. *Antické a biblické pojetí krásna jako základ evropské kultúry*, Brno: PETRA2010, 2010. s.19.

⁷ Eco, U. *Dějiny krásy*.Praha:Argo ,2005.s.72

uspořádány ve správném a harmonickém poměru, neboť podléhají stejným zákonům, jaké určují i vzdálenost mezi planetárními sférami.“⁸

1.1.2.Sokrates a duchovní krása

„Sokrata zajímal člověk především z hlediska morálky. Člověk, který chce být ctnostný, musí usilovat o vědění. Sokrates tak zdůrazňuje krásu ducha, která se projevuje u ctnostných lidí. Krása je zde tedy výsledkem aktivního lidského snažení.“⁹

V antickej gréckej spoločnosti bol vzťah krásy a morálky (dobra) vyjadrený tiež v pojme kalokaghatia . Je to myšlienka harmónie tela a ducha a tú môžeme doceliť sebvýchovou. U Sokratesa však nešlo len o akési vyváženie tela aj ducha ale aj dosiahnutie akejsi celkovej všestrannosti a dokonalosti.

Krása u neho bola spojená s akousi účelnosťou, funkčnosťou. Páčiť sa môže len to, čo plní svoju úlohu a slúži svojmu cieľu. Všimol si, že aj veci ktoré sú obyčajné môžu byť pekné vo svojej funkčnosti. Odmietal krásu, ktorá bola len akousi slasťou pre zmysly. „Krásu duše, přátelství a morálních hodnot považoval za důležitější a ušlechtilejší, než krásu lidského těla s dokonalými proporcemi.“¹⁰

Sokrates rozlišoval tri rôzne estetické kategórie: ideálnu krásu, duchovnú krásu a krásu užitočnú (účelovú).

1.1.3.Platón

Je to prvý grécky filozof, ktorý vytvoril dôsledne premyslený *idealistický systém*. Idea je obsahom všetkých vecí, každá z nich je dokonalá, vytvára dokonalú harmóniu a pravidlá, ktoré sú neporušiteľné. Za pravú skutočnosť považoval všetko, čo je nemenné, kým všetko čo sa akýmsi spôsobom mení, znížil na zdanie zmyslov.

---

⁸ Eco, U. Dějiny krásy.Praha:Argo ,2005. s.73.

⁹ Jůzl M., Prokop D. Úvod do estetiky. Praha: Panorama, 1989. s.79.

¹⁰ Štěpánová, P. Antické a biblické pojetí krásna jako základ evropské kultúry, Brno: PETRA2010, 2010.s.20.

Za zdanie zmyslov považoval aj umenie a dal ho na pomyselnú čiaru s roľníctvom, výrobou lodí a dával mu dokonca prednosť pred tým, čomu dnes hovoríme skutočné umenie.

Platón odtrhol pojmy od jednotlivých javov a vecí a vytvoril im akúsi vlastnú samostatnú existenciu. Svojich prívržencov organizoval vo škole *Akademie*, ktorá prežila svojho zakladateľa približne o tisíc rokov.

Platón sa v mene krásy stavia proti umeniu. Umenie je pre neho, len akási dočasná krása akýsi záblesk dokonalosti, obyčajná napodobenina. A práve táto dočasná krása umenia vedie k niečomu oveľa dokonalejšiemu: k spomínanej idei alebo myšlienke absolútnej krásy. Umenie a poézia (a v dôsledku toho aj krása) môžu potešiť zrak aj myseľ, ale nemajú priamu spojitosť s pravdou.

„Smysly nás vedou k pouhému mínění (doxa), nikoli k věděni (epistémé). Proto umění svou smyslovostí neumožňuje, abychom získali o ideji krásy skutečné věděni. To můžeme získat pouze rozumem. Mezi oblastí smyslovou a oblastí rozumovou zeje u Platóna nepřekonatelná propast. Právě proto, že umění napodobuje skutečnost, nepřibližuje nás svým smyslovým derivátem právě skutečnosti světa idejí, tudíž ani k ideji krásy. U Platóna tedy nebyla s člověkem spjatá krása, ale nicotné umění.“¹¹

A práve umenie musí podľa neho jednoznačne slúžiť spoločnosti, musí vychovávať občanov. A sám určoval, čo z umeleckej činnosti môže a nemôže byť pripustené.

V 4. storočí pred Kristom otrokárske štáty začínali zanikať. Platón sa snažil týmto spôsobom stoj, čo stoj udržať mestský štát (polis) a tým vlastne zastaviť celkový hospodársky aj kultúrny pokrok a úplne potlačiť slobodu jednotlivca. Chcel vytvoriť nemenné zákony a veci, všetky bytosti sú len články jediného veľkého celku a len ako články tohto celku majú svoj zmysel.

Sokrates, Platónov učiteľ, si umenie tiež veľmi nevážil, zato on hľadal harmóniu a krásu v človeku samotnom.

---

¹¹ Jůzl M., Prokop D. *Úvod do estetiky*. Praha: Panorama, 1989. s. 77.,s.81.

1.1.4. Aristotelés - „*unitas multiplex*“ (jednota rozmanitosti)

Vrcholný predstaviteľ filozofického myslenia v antickom Grécku. Bol vychovávateľom Alexandra Velikého, Platónovým žiakom, neskôr však s jeho myšlienkami nesúhlasil, bol odporcom Pythagorejcov. Svoje estetické názory vyjadril v spise Poetika.

Pre Aristotela je krása objektívnou vlastnosťou predmetu. „Podstatou krásy je pak podle Aristotela jednota rozmanitosti /*unitas multiplex*/. Krásny je tedy celek, který má co nejlépe sladěné nejrozmanitější části.“¹²

„Krásu tedy spojuje s požítkem jako hodnotu vnímatelnou smysly nejen zrakovými, ale i sluchovými, neboť hudba byla pro něj nejdokonalejším vyjádřením harmonie a rytmu. Neomezuje se jen na smysly, ale krásu spatřoval v širokém pojetí od božstev v jejich velikosti a stálosti, přes sílu a odvahu k boji u mužů, v pohybech nebeských těles až po obdivuhodnost všech výtvorů přírody. Rozlišoval tedy krásno na objektivní, které je dokonalé samo o sobě v souměrnosti, přiměřenosti, spořádanosti, a krásno subjektivní, vyvolávající pocit příjemnosti.“¹³

Pre Aristotela nie je umenie len akési napodobovanie skutočnosti /*mimésis*/. Všimol si rozdiel v tom, že umenie zobrazuje veci krásne, aj keď v skutočnosti krásne nie sú. Umelecké dielo je tak teda novým výtvorom, takže jednoducho povedané vzniká nová skutočnosť. Umenie je pre neho prostriedkom výchovy, očistenia, zdokonalenia /*katharsis*/ a musí byť užitočné. *Katharsis* je prvé psychologické vysvetlenie účelu umenia. Pozorujeme, že nie je čisto etické, náboženské, ontologické, fyziologické ani len noetické. Obsah vlastnej *katharsis* má predovšetkým dopad eticko-estetický. Požiadavka *katharsis* a jej teória samozrejme úzko súvisí s vtedajšími predstavami o ľudskom tele spätými s predstavami o harmónii.¹⁴

Umenie, hlavne tragédie, teda využíval z psychologického hľadiska ako liečebnú terapiu na udržanie akejsi duševnej rovnováhy v tele. Keďže v tej dobe nemali predstavu ako ľudské telo funguje, pre Aristotela bol človek duševne

¹²SCHNIERER, M. Přehled dějin estetiky. Brno: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1997. s.24.

¹³Štěpánová, P. Antické a biblické pojetí krásna jako základ evropské kultury; , Brno: PETRA2010, 2010.s.25

¹⁴SCHNIERER, M. Přehled dějin estetiky. Brno: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1997. s.25. a 26.

zdravý v prípade , keď bol mentálne a citovo vyrovnaný, že existuje akýsi súlad medzi jeho vášňami a citmi.

1.1.5. Ideál krásy v antike

*Múzy i Charitky, Diove dcéry,
Vyriekli v piesni raz slová:
Čo krásne je, to je i milé,
Nepekne nemilým býva.
(Teognis, 5)*

*Pekný je mi pre oko.
Kto dobrý je, ten zrazu pekným sa mi zdá.
(Sapfo, frg. 49, vyd. E. Diehl)*

Chápanie krásy je v tomto období častokrát späté s rôznymi druhmi umenia. Ale v každom z nich má rozdielny význam, v poézii ako pôvab, ktorá prináša ľuďom potešenie, v sochárstve ako vhodná miera a symetria častí, v rétorike ako správny rytmus. Ideál krásy je príznačný pre grécku kultúru a uplatňoval sa takmer všade.

„Ano, náš duch vyznáva krásu. Milujeme ji zcela samozrejme. A prostě. Milujeme krásny život, to je pravda. Ale krásny život, to pro nás neznamená mít bohatství. Můžeme být i chudí. Špatný je pouze takový život, kde chudoba pramení z lenosti. To není život poustevníka, ale parazita. To je proti našemu duchu. Náš styl je jednat. A našemu duchu odpovídá odvážit se. Nebezpečí a požitek- kdo si s oběma těmito věcmi poradí a jasně je vidí, ten ví, co obnáší život.“¹⁵

Takto charakterizuje svoj národ jeden z najvýznamnejších aténskych štátnikov Periklés.

---

¹⁵ PERIKLES, sec. Cit. In Štěpánová, P. Antické a biblické pojetí krásna jako základ evropské kultury: , Brno: PETRA2010, 2010.s.31

Pre Grékov mal veľký význam šport, sú dokonca považovaní za jediný skutočne atletický národ staroveku. Oproti Rimanom, kde boli športové hry len akási zábava ľudu, pre Grékov je atlét ten, komu sa páči drina a námaha. Bolo dokonca občianskou povinnosťou udržiavať sa vo forme. Mestá športovcom bohato odmeňovali a na počesť víťaza sa stavali sochy. Aj vďaka nim máme dnes jasnú predstavu o tom, čo bolo ideálom mužskej krásy. O tom ako asi ten ideál vyzeral môžeme vidieť práve v sochárstve.

Gréci objavili jedného sochára, ktorý vytvoril akýsi kánon dokonalosti gréckych sôch. Bol ním Polykleitos- „jediný človek, ktorý stelesnil v umeleckom diele umenie samotné“. Tiež tvrdil, že dokonalosť dosiahneme len dodržovaním určitých parametrov.

Doryphoros (obr.č.2), Polykleitova bronzová socha nahého atléta sa stala akýmsi „kánonom“ (mierou), ktorej parametre dodržiavali aj ostatní sochári. Keď sa sochár odchýli od niektorých týchto parametrov, výsledkom môže byť jedna veľká chyba. Napísal spis o sochárstve, kde tieto parametre zdokumentoval, rovnako nazývaní „kánon“.

Tento kánon, však chránil aj ostatných sochárov pred neustále sa meniacim vkusom verejnosti. Dokonca sa o tom niekoľko rokov po Polykleitovej smrti tradoval príbeh.

„Polykleitos udělal současně dvě sochy, z nichž jedna měla odpovídat vkusu davu a druhá zásadám umění. Podle mínění jednotlivých lidí, kteří přicházeli s jeho dílny, měnil a opravoval něco na jedné soše tak, jak si to přáli. Pak vystavil obě sochy na veřejnosti. Jedna se líbila všem, druhé se posmívali. Polykleitos pak řekl: „Sochu, která se vám nelíbí, jste udělali vy, zatímco tu, které se obdivujete, jsem udělal sám.“¹⁶

Zatiaľ čo mužská nahota nebola v tomto období žiadne tabu, s tou ženskou to bolo o čosi komplikovanejšie. Až o čosi neskôr sa začínajú objavovať aj ženské akty, na základe ktorých si môžeme ženský ideál vtedajšej doby vytvoriť. (obr. č.3)

---

¹⁶ BOORSTIN, J. D. *Člověk tvůrce*. Praha: Prostor, 1996. S. 219

Obr.č.2 Doryphoros- *kánon*

Obr.č.3 Antická žena

1.1.6. *Stredovek- temnosť života, božská žiara*

Počiatky stredoveku nie sú ničím pozitívne. Zaniká idea antického sveta. Neustála hrozba vojny, negramotnosť, drancovanie, čierny mor, ktorý vyhubil asi polovicu populácie, každodenná neistota zo zajtrajšku. Ťažký život stredovekého človeka spôsobuje, že sa ľudia utiekajú od povrchnosti k duchovnu. Neustále sa rozrastajúca sila cirkvi, ktorá človeku zaručuje pokojný posmrtný život.

Zo začiatku vzniká obrovský odpor voči umeniu. Napriek tomu, práve architektúru, hudbu, maliarstvo a sochárstvo využívala cirkev vo svoj prospech k dosiahnutiu určitých náboženských cieľov, takže aj napriek prvotnej nevôli si uvedomovala dôležitosť umenia. Pokiaľ však umenie neslúžilo v prospech cirkvi, bolo chápané ako prekážka medzi veriacim a jeho spasením vo večnom posmrtnom živote. Všetko pozemské a svetské sa stáva hriešnym. Byť krásnym povrchné a márne.

V praxi sa to prejavuje v hnutí ikonoklasie /obrazoborectvom/ kde sa v mene čistoty kresťanského názoru na život, zničilo niekoľko tisíc obrazov a sôch. Niektoré sochy boli ukrývané a zakopané. Divadlo na tom nebolo o nič lepšie. „Asi najzarytejším odporcom divadla bol v tej dobe sv. Jan Zlatoústý/ Chrysostomus/.

„Z jeho výroků: „... divadlo je usoukáno pařáty ďábla = ďáblovo mystérium – satan rozněcuje diváky při představení a odnímá jim pokojný spánek – křesťan v divadle páchá hřích nebo obcuje s ďáblem aj“. Pro Chrysostoma je herečka jako nevěstka, kdo se na ni dívá, tak páchá hřích cizoložství, divák je vidí na jevišti nahé se koupati, nosí nádherná roucha a smyslně blýskají očima a dodává: Což vše chudého jen naplňuje závistí, že jeho žena není tak krásná a tak skvěle oděná.“¹⁷ Aj vďaka tomu, že v antike divadlo často krát sklízlo k vulgárnosti a lascivnosti, predstava divadla v tejto dobe nebola pre stredovekého človeka o nič iná a z kresťanského hľadiska mohla človeka vtiahnuť na nesprávnu cestu.

Umenie sa v tejto dobe delí na svetské – plné nerestí a duchovné- náboženské. „Středověká kultura vycházela z myšlenky platonského původu (...), podle níž je svět jako velký živočich, a tudíž jako lidská bytost, a lidská bytost je jako svět, neboli vesmír je velký člověk a člověk je malý vesmír.“¹⁸

Pojem krásy kresťanská teológia tejto doby nijako nezahrňovala. Najvyššou a absolútnou krásou sa stala božská krása, ktorú môžeme nájsť v prírode samotnej a krása zmyselná – telesná, ktorá je len mámením diabla. Všetko čo je krásne na zemi je len vyjadrením božskej krásy. Mizne antická mimezis, umenie teda nemá napodobňovať prírodu, ale obracať sa k nebesám a duchovnu.

V stredoveku sa začali využívať symbolické prvky. Symbol musel byť zjavením božskej krásy. Vo viacerých civilizáciách bol Boh stotožnený so svetlom: „ Bůh je tedy identifikován se září, která má povahu světelného proudu a proniká celým vesmírem.“¹⁹ Boh je svetlo, svetlo nepravidelné , neuchopiteľné ako hviezdy na nebi či Slnko, večne žiariace a nepravidelné.

Najväčší predstaviteľ počiatku kresťanskej filozofie a estetiky bol sv. Augustín. Jeho otec bol pohan a matka kresťanka, ktorá ho neustále nabádala ku katolíckej viere. Pokrstený bol až vo svojich 33 rokoch, neskôr vyštudoval za kňaza a stal sa biskupom.

Krásu rozdeľuje do 7 stupňov: „...odspodu z tela, skrze tělo, nad tělem ,směrem k duši, v duši, směrem k Bohu a s Bohem. Oškřivost jako protiklad je jen relativní a napomáhá vyniknout právě božské kráse. Krása je prý ve figurách (tvarech)

¹⁷ SCHNIERER, M. Přehled dějin estetiky. Brno: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1997. s.32.

¹⁸ Eco, U. Dějiny krásy. Praha: Argo, 2005. s.77

¹⁹ Eco, U. Dějiny krásy. Praha: Argo, 2005. s.73.

a v nich jsou proporce vyjádřené – dnes řečeno – symbolikou čísel.²⁰ Táto teória je všeobecne priamym odkazom myšlienky, že Boh miluje poriadok a je jeho tvorcom. Vnímanie ľudského tela sa v tej dobe považuje za zázrak stvorenia.

Nevyužívali číslo len ako symbol, ale inšpirovali sa pythagorovsko - proporčnými mierami, podľa ktorých sa všetko dá vyjadriť číslom a správnym pomerom týchto čísel sa dajú vyjadriť ideálne proporce ľudského tela. „Tak se zrodila teorie *Homo quadratus*, v níž číslo, základ kosmu, nabývá symbolických významů, založených na sérii číselných korespondencí, které jsou zároveň korespondencemi estetickými. Staří filozofové totiž uvažovali takto: jak se věci mají v přírodě tak se musejí mít i v umění..²¹ Příroda sa v mnohých smeroch delí na štyri časti, štyri ročné obdobia, fáze mesiaca, svetové strany a z hľadiska symboliky sa to snažili prepojiť aj zo skutočnosťou.

Podľa kresťanskej ideológie je duša večne živá a telo smrteľné a hriešne. A presne v tomto duchu sa to prejavovalo v zobrazovaní ľudského tela. Pozornosť maliarov a sochárov sa upriamovala na tvár a jej výrazy, zvyšok tela bol zahalený. Umelec bol v tomto období niečo ako remeselník, pretože jeho práca nebola duchovná. V hudbe boli dané pravidlá ktoré sa museli dodržiavať, bez akejkol'vek možnosti individuálneho vyjadrenia umelca. V maliarstve vládla vopred stanovená symbolika farieb. Modrá bola symbolom nevinnosti, žltá farbou zbabelosti, červená výrazom ušľachtlosti a odvahy atď.

V stredoveku bol svet ako jedna veľká kniha napísaná rukou Božou a každý kameň, živočích, rastlina, farba, číslo má svoj význam.

1.1.7. Stredoveký ideál ženskej krásy -anjelská krása

Napriek tomu, že stredovekí filozofovia, teológovia a myslitelia nemali veľa dôvodov, prečo sa zaoberať ženskou krásou, pretože im to ich viera veľmi nepovoľovala a isté morálne zásady stredoveku viedli skôr k nedôvere k rozkoši ľudského tela a preto sa utiekali k duchovnu. Ideálna žena bola niečo nedosiahnuteľné, nedotknuteľné a cudné. Napriek tomu aj títo stredovekí myslitelia veľmi dobre poznali Pieseň Piesní od Šalamúna a museli sa s tým nejakým alegorickým

---

²⁰ SCHNIERER, M. Přehled dějin estetiky. Brno: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1997. s. 33.

²¹ Ibid.

vyrovnať. S popismi ženského tela sa môžeme stretnúť trebárs u potulných spevákov (Carmina Burana) v tzv. pastorelách, kde potulný spevák alebo rytier zvedie pastierku a teší sa z jej pôvabu. „Ach! Kdyby mne alespoň chtěla uzdravit polibkem ta, jež s potěšením probodává mi srdce svými sladkými šípy! Veselá a milá ve smíchu přitahuje k sobě pohledy všech. Její jemná, smyslná, avšak nevinná ústa mne přivádějí v něžné vytržení, když na mé rty z jejich polibků po kapkách kane medová sladkost;

V těch chvílích se cítím skoro jako bůh! Musím zadržet dech před jejím klidným sněhobílým čelem, zářivým světlem jejich očí, vrkočem vlasů se zlatavými odlesky a rukama čistšíma než lilie.“

Stredovek síce navonok oslavoval miernosť, zároveň však schvaľoval otvorené prejavy násilia a napriek prísny mrvom dával priechodnosť otvorenej zmyselnosti. Ženy bývali zväčša zahalené, dôraz sa kládol na farby odevu, pretože to bol určitý znak prepychu, ktorý si môžu dovoliť len tí vyvolení.

V stredoveku 13. a 14.st. sa ideálom stala žena nedosiahnuteľná a vytúžená, ako objekt čistej a vznešenej lásky. Čím väčšmi je dáma nedostupná, tým väčšiu túžbu vyvoláva. Trubadúri, rytieri tak vyjadrovali určitú úctu voči žene panovníka, ktorý si plnil svoje panovnícke povinnosti . Určitý prejav úcty, odkladanie milostného aktu, alebo akési tajomné napätie, boli prejavy lásky, lásky platonickkej, nikdy nenaplnenej a teda trýznivej, plnej výčitiek. Žena tak získala absolútnu moc nad mužom, jeho vášeň je o to väčšia, čím viac je odmietaný. Talianski básnici/stilnovisti/ pretvorili mýtus nedosiahnuteľnej ženy a potlačenie telesnej túžby povýšili na akýsi mystický stav duše- ideál ženy ako anjelskej bytosti. Na nich nadviazal Dante, zbierka *Vita Nuova* je zbierka 31 básní, poézie s komentárom samotného autora k „ dáme jeho mysle Beatrice“ na rozdiel od stilnovistov „... pro Danta není žena anděl předmětem nenaplnené touhy, jejíž naplnění se donekonečna odkládá, ale cestou ke spáse a prostředkem povznesení k Bohu; není už pokušením k poklesku, hříchu a zradě, nýbrž cestou k dosažení vyšší spirituality.“²²

---

²² Eco, U. Dějiny krásy.Praha:Argo ,2005.s.171

1.2.Od včerajška k dnešku- krása z rôznych uhlov pohľadu

Ako som už spomínala s príchodom kresťanstva sa vnímanie krásy dostalo do veľkých rozporov. Na jednej strane bola vnímaná ako márnivosť, zbytočná prekážka duchovnej krásy ukájajúca len naše zmysli na strane druhej bola krása spájaná s božským princípom.

„Krása je znamením dobrého stvorenia, ak už ide o vesmír či o človeka.“ Tvrdil Tomáš Akvinský. „V Dürerových²³ štyroch knihách o ľudských mírach vydaných po jeho smrti v roce 1528 se mluví o fyzické dokonalosti Apollona, Adama před vyhnáním z Ráje a Krista. Jejich neposkvrnená krása je znamením božství, zatímco naše nedokonalost je známkou úpadku.“²⁴

Nemôžeme dostatočne reagovať svojím názorom na ľudskú krásu, bez toho ako vnímame vlastné telo. Podľa Freuda „Láska se ke kráse jeví jako dokonalý příklad podnětu potlačeného v jeho smyslu.“ Príliš veľké pestovanie, ako Freud ďalej uviedol odráža zhubný narcizmus, ktorý je prevažne ženským problémom, ako zásterka pocitu bezcennosti, ku ktorým majú ženy prirodzený sklon.“²⁵

Ešte v 18. Storočí si ľudia mysleli, že rysy človeka vypovedajú o jeho skutočnom charaktere. Aj keď veľa ľudí na svete by vyvrátilo tvrdenie že „čo je krásne, je aj dobré“. Chceme či nie je krása ovplyvňuje naše názory, vnímanie, chovanie voči ostatným. David Marks²⁶ prehlásil že, krása je mocnou sociálnou silou, rovnako ako rasa alebo sex. Napriek tomu v žiadnych psychologických ani antropologických textoch, napísaných koncom šesťdesiatych rokov, by sme sa nedočítali, že fyzický vzhľad ma nejaký vplyv na ľudské názory, či náklonnosť a že hrá rolu v ľudskom duchovnom živote.²⁷ Najjednoduchším vysvetlením pre krásu u sociológov je, že „krása je v oku toho, kto sa pozerá.“ Krása musí byť závislá na individuálnom pohľade alebo kultúrnych tradíciách.

Podarilo sa však v súčasnosti vďaka výskumom a novým možnostiam pomenovať čo je krása a čo je skutočne krásne? V antike boli pekní ľudia protežovaní, v období kresťanstva bola vonkajšia krása zatracovaná, a v dnešnej dobe jej hodnota prudko

---

²³ Dürer- narodil sa 21. máj 1471, Norimberg a zomrel 6. apríl 1528, Norimberg, bol nemecký maliar, grafik, rezbár, rytec a matematik.

²⁴ Etcovová, N. Proč krása vládne světu.Praha:Columbus , 2002.s.25

²⁵ Etcovová, N. Proč krása vládne světu.Praha:Columbus , 2002.s.25

²⁶ Dr.David Ryan Marks- vyštudoval Yale university, zaoberá sa zdravím, píše knihy o zdravom životnom štýle, robí reportáže o zdraví v Americkej televízii NBC.

²⁷ Etcovová, N. Proč krása vládne světu.Praha:Columbus , 2002.s.26

stúpa. Napriek tomu, že sa objavuje skupina intelektuálov, mužov, žien, feministiek, ktorá uznáva duchovnú krásu, akúsi jedinečnosť pred povrchom a otrepanosťou. Stále je krása pojmom ktorý predáva a vládne svetu.

1.2.1. Vyzerat' dobre

„Pracovať tak ťažko, ako som pracoval, a nedosiahnuť nič, a potom príde nejaký hlupák a povie : „Dajte si dole tie čierne okuliare a nechajte nás pozrieť do tých modrých očí.“ To vás naozaj znechutí.“

Paul Newman

Ľudia sa začínajú o svoj vzhľad vážnejšie zaoberať v puberte. Dievčatá sa zaoberajú, mužský hlas nabera hrubší tón. V puberte sa naša roztomilosť malého dieťaťa kamsi vytráca a my s novým telom a hlavou plných bláznovstiev čelíme ceste do neznáma. „*Chráň si, chráň tie krásne bláznovstvá z ktorých si nám stále nevyrástla..*“ spieva Peter Nagy v jednej zo svojich piesní. Dospelá krása môže byť veľkou výhodou, ale chráni len veľmi málo. Od krásnych ľudí sa očakáva, že budú úspešnejší, pôsobia dôveryhodnejšie, nájdu si ľahšie partnerov. V dospelosti zaujatosť naším telom nekončí. Hodnotíme svoj vzhľad po celý život. Využívame rôzne prostriedky na to, aby sme ho uchovali v čo najlepšom stave. Veríme, že to krásne, čo máme vo vnútri sa nám premieta aj na povrchu.

V minulosti ľudia verili, že vzhľad predurčuje aj naše povahové črty. V roku 1586 Giovanni Della Porta na písal rozpravu nazvanú *De humana psysiognoma*, v ktorom sa snaží pochopiť prepojenie medzi telom a dušou. „*Jeho postup byl postaven na magické víře, že co vypadá nepřijemně, je opravdu nepřijemné. Každému zvířeti je přiřazena nějaká vlastnost a analogicky, každý člověk, který se tomuto zvířeti podobá, je nositelem stejné vlastnosti. Osel je hloupý, mezek tvrdohlavý, králík bázlivý, vůl tupý a prase špindíra a nenažranec. Della Porta tvrdil, že když se někdo narodí podobný nějakému zvířeti, bude se podobně i chovat.*“²⁸

---

²⁸ Etcoffová, N. Proč krásu vládne světu. Praha: Columbus, 2002. s. 48 a 49

Existuje naozaj nejaká typológia, ktorá predurčuje náš život? Asi ťažko si predstaviť, že človek ktorý vyzerá ako slon, bude jesť nosom. Keby sme to trošku zveličili a naplnili metaforou. Pohľad na ideálneho človeka sa mení v priebehu rokov. To čo vám prinesie úspech dnes, zajtra nemusí platiť. V bežnom živote si nedokonalosti môžu všimnúť len ľudia z vášho okolia, o čosi horšie to majú ľudia ktorých krása predáva, čo sú v súčasnosti modelky, herci, speváci, ktorí sú každý deň pod drobnohľadom širokej verejnosti. Zúčastňujú sa kastingov, kde predávajú nielen svoj talent, osobnosť, ale dôraz sa kladie hlavne na prvý dojem. Veľmi často ľudia z kastingových agentúr, divadla vyberajú akýsi typ, niekoho univerzálneho, šikovného, ale súčasne s výzorom, ktorý je lákadlom pre diváka. Napriek tomu, že sa stále verejne držia hesla: najlepší vyhráva. Ale tu nie sme na šampionáte. Nemusí vyhrať ten, kto ako prvý prejde cieľom. Lákadlo peňazí, slávy a úspechu, priťahuje čoraz viac ľudí. Konkurencia vzhľadom k veľkosti trhu rastie, nároky sú stále väčšie. Poďme teda pekne po povrchu s lupou v ruke pozrieť, čo nás robí krásnymi, jedinečnými, typologicky akceptovateľnými pre danú rolu.

1.2.2.Od obrazu...

Každý z nás je originál. Do tváre sa nám vpisuje vek, zdravie, zvyky a zlozvyky. Každý deň kontrolujeme svoj vzhľad a stávame sa odborníkmi na krásu, sledujeme svoje pery, záhyby tela, pokožku, porovnávame sa s ostatnými. Francis Galton v roku 1883 tvrdil: „ Rozdíl mezi lidskými rysy musí být matematicky vyjádřitelný, protože nám dává schopnost odlišit jednu známou tvář mezi tisíci cizinců, i když na to máme jen velmi krátkou dobu. Celkový výraz tváře je součtem velkého počtu detail, které jsou zaznamenávány v tak rychlém sledu, že je všechny dokážeme postřehnout jediným pohledem.“²⁹

Rysy tváre dedíme po našich predkoch, rovnako aj oči, nos a bradu. Výskumy dokázali, že už trojmesačné batol'a rozpoznáva, čo je krásne a čo nie. Ľudia rôznych rás, národov, vekových skupín, ženy aj muži sa v okamihu rozpoznávajú peknú tvár. Posledné roky sa vedci zaoberajú hľadaním akéhosi univerzálneho merítka krásy. Skúšame to pomocou čísel, tak ako starý Pythagorejci, Platón, Galton a iní. „, Jsem

---

²⁹ Etcoffová, N. Proč krása vládne světu.Praha:Columbus , 2002.s.143

šťastná, že si o mně lidi myslí, že jsem krásná, ale ve skutečnosti jde o matematický poměr vzdálenosti mezi očima a bradou.“ Odpovedala známa modelka Pavlína Pořízková, na otázku či je pre ňu výhodou byť krásna.

„ V ohnisku zájmu se nyní ocitl přesný matematický poměr ϕ neboli zlatý řez (nebo také zlatý poměr nebo boží poměr). ϕ je pojmenováno po Feidovi, řeckém sochaři, a jde o název rozdělení linie nebo postavy, kde poměr menší části k větší je stejný jako poměr větší části k celku (a rovná se 1: 1,618). Je prý předpokladem největšího estetického zážitku.“³⁰ Obdĺžniky so stranami odpovedajúce tomuto pomeru sa hovoria zlaté obdĺžniky a sú vraj najdokonalejšie zo všetkých štvoruholníkov. Tento takzvaný zlatý pomer, nachádzame takmer všade v hudbe, v poézii alebo ak sa pozrieme na svoju ruku. Tri články na každom našom prste, tým, že každý je približne 1,6 krát dlhší než ten nasledujúci, obsahuje tento zlatý pomer ϕ . Veľa bádateľov považuje ϕ len za obyčajnú číselnú fantáziu a vzhľadom na to aké ťažké je skúmať obdĺžniky, o čo náročnejšie musí byť aplikovať ϕ na ľudské telo. Niektorí skúmali ako sa dá aplikovať na ľudskú tvár, konkrétne Robert Ricketts, ktorý skúmal tvár modeliek. „ Objevil zlaté poměry při horizontálním, vertikálním a hloubkovém měření a při měření kostry hlavy viděné pod rentgenovými paprsky. Dokonce se je snažil aplikovat i na tvář a velikost zubů. „³¹ Bádania zaoberajúce sa štúdiom týchto pomerov sa venovali iba krásnym modelkám, nedostali sa do konfrontácie nepekných ľudí. Je možné, že pomer 1:1,6 charakterizuje vzťahy určitých rysov tváre a nepomáha nám odlíšiť krásu od priemeru. Môžeme vytvoriť niekoľko nových číselných ukazovateľov ale ani jeden nám logicky nezaručuje vytvorenie univerzálnosti ľudskej krásy.

Väčšina ľudí si nevybaví slovo „ priemer“ keď vidí peknú tvár. V roku 1979 antropológ Donald Symons vyslovil myšlienku, že krása ľudskej tváre je vlastne v jej priemernosti. Pokiaľ priemer populácie predstavuje optimálny fyzický vzhľad človeka, človek je schopný pomocou obrazov ľudí, vytvoriť v mozgu akúsi kompozíciu jednotlivých tvárí, ktoré stretáva vo svojom okolí, akúsi štandard atraktivity. Konkrétne to nazýva „ zariadenie na rozpoznanie priemernej tváre“. S týmto obrazom porovnáваме každú novú tvár.

³⁰ Etcoffová, N. Proč krása vládne světu. Praha: Columbus, 2002. s.152

³¹ Etcoffová, N. Proč krása vládne světu. Praha: Columbus, 2002. s.153

Podobne postupoval aj Francis Galton, ktorý sa ku kráse dostal paradoxným spôsobom. Zhromaždil fotografie ľudí, ktorí spáchali vraždu, lúpež a snažil sa vytvoriť univerzálnu zločineckú tvár pomocou prekrývania fotografií. Na jeho prekvapenie, kým podrobne skúmal svojho typického kriminálnika, zistil, že sa neobjavili žiadne zvláštne zločinecké rysy, ale že zložená tvár bola krajšia ako jednotlivé tváre.

Podobne Galton pokračoval keď študoval fotografie snúbencov v novinách. Zistil, že snúbenci sú si v mnohých fyzických aspektoch veľmi podobní. Neskoršie výskumy potvrdili Galtonov záver že nielen na základe fyzickej podoby sú si snúbenci podobní, ale aj že sú obaja extroverti majú podobné vlastnosti, sú skoro rovnako inteligentní. Majú podobnú váhu, farbu vlasov a dokonca aj v úplne malých detailoch ako je dĺžka ušných lalôčikov alebo vzdialenosť medzi očami sú spoločné rysy. Príťažlivosť ľudí, ktorí sú nám podobní sa nazýva „selektívne párovanie“ a je typická aj pre zvieratá. Samozrejme, netýka sa to všetkých párov a väčšina sa podobá len v niektorých bodoch.

Bolo zistené, že portréty občas nesú rysy umelca, ktorý ich vytvoril. Dokonca sa hovorí, že obraz Mony Lisy del Giocondo obsahuje Leonardove rysy tváre. To je len jeden s príkladov, že obraz krásy, ktorý máme v hlave reflektujeme do ostatných vecí a je súčasťou našej „rodinnej“ podoby. Dennodenne sa ľudia stávajú sudcami toho, čo je krásne, deti aj dospelí rozpoznávajú krásne tváre automaticky. Ale čo sa deje v mozgu?

„Victor Johnston, psycholog na New Mexico State University, provedl zcela originální studii, ve které připevňoval lidem elektrody na hlavu, aby zjistil, co se děje s mozkovou aktivitou, když si prohlížejí jednotlivé tváře. Johnston objevil vztah mezi tím, co je známo jako LPC faktor, a pohledem na krásné ženské tváře. LPC se normálně objevuje jako odpověď na podněty, které mají „emoční hodnotu“, to znamená, že ovládají pozornost a emocionální projevy. Tyto elektrofyziologické signály vykazovaly zvýšenou amplitudu, když lidé hleděli na krásné tváře. Při prohlížení běžných tváří se amplituda nezvyšovala.“³²

---

³² Etcoffová, N. Proč krása vládne světu. Praha: Columbus, 2002. s.175

V živočíšnej ríši telá samčekov sú vybudované podľa potrieb samičiek. K okúzleniu samičiek používajú krásu. Konkurenciu odháňajú farebnosťou, veľkosťou, parohami, lalokmi, vzdušnými vakmi... Samičky priťahuje čaro, nápadnosť samčekov, ktorá súvisí s ich vitalitou. Tieto prejavy sú dôkazom toho, že samček má dostatok potravy, zdravia aby si tieto nápadné znaky mohol dovoliť.,, Tak nápadným znakom sa môže pýšiť len zvierá vo vynikajúcej kondícii s vysokou odolnosťou voči parazitom, čo sa prejaví na dokonalom zdraví a tvaru ocasných per. Takový znak je jasným prejavom ceny svojho nositeľa.“ Tvrdí biológ Amotz Zahavi v jednej svojej teórii. Samičky dávajú prednosť samčekom, ktorí im zaručujú zdravé potomstvo. Nápadné znaky sú tiež symetrickejšie než menej výrazné znaky, je ich ťažké vytvoriť, obzvlášť keď sú veľké a sú výsledkom sexuálnej selekcie. Čo však tieto príklady z ríše zvierat hovoria o človeku?

1.2.2.1. Vysoký, tmavý, sympatický...

Sľubný začiatok nejedného inzerenta v zoznamke. Výška by bola z hľadiska krásy bezvýznamná, keby neznamenal väčšiu sexuálnu príťažlivosť. Ľudia presvedčujú sami seba, ale aj ostatných, že sú o pár centimetrov vyšší, viac než sedemdesiat percent ľudí si zopár centimetrov, vždy pridá. Podvedome presvedčujeme sami seba, že výška, moc a postavenie sú prepojené a máme pocit, že mocní ľudia sú súčasne aj urastenými ľuďmi. Vrávi sa, že najlepším spôsobom ako si zaistiť víťazstvo vo voľbách, je byť vysoký. George Washington bol vysoký skoro meter deväťdesiat a výškou vyčnieval nad svojimi konkurentmi a aj vďaka nej si vydobyl svoje úspechy. Keď sa malý muž snaží presadiť obvinia ho, že trpí „Napoleonovým komplexom“.

„Bond vždy nedôveruje malým mužom. Od detstva sa stretávajú s obrovským komplexom. Celý život sa snažia prerásť tých, ktorí ich v detstve trápili.“ Ako povedal Ian Fleming vo filme *Goldfinger*.

Keď si predstavitelia spoločností mali vybrať medzi dvoma uchádzačmi, ktorí mali rovnakú klasifikáciu, ale líšili sa výškou (jeden muž meral 185 cm a druhý 167 cm), sedemdesiat dva percent si vybralo vyššieho uchádzača a iba jeden z nich chcel jednoznačne menšieho uchádzača. Podľa psychologičky Irene Friezeovej, ktorá skúmala úspešnosť pri nástupe do zamestnania u viac než tisíc absolventov University of Pittsburgh v odbore obchodná administratíva, zistila, že výška

absolventov mala významný vplyv na ich prijatie do práce aj platové ohodnotenie. Ukázalo sa, že výška hrá úlohu u oboch pohlaví, ale u mužov je tento vplyv viac preukázateľný.³³

Na rozdiel od mužov boli vysoké ženy dlho sociálne hendicapované. Mali oveľa menšiu možnosť nájsť si primeraného partnera. Hrbili sa, nosili topánky bez podpätku, aby vyzerali menšie. V dnešnej dobe je väčšina najkrajších žien vysoká a častokrát si nájdú aj muža, ktorý je o pár centimetrov nižší. Vysoké ženy sú pre muža pýchou a výška už nie je natoľko dôležitá. Výrazne menší manželia sú väčšinou bohatí a mocní (Aristoteles Onassis, Henry Kissinger, Tom Cruise).

1.2.2.2. Ste to, čo jete...

„Chudnite do plaviek!“ blýska sa každoročne nadpis na obálkach časopisu. Zmena životného štýlu sa v poslednej čase výrazne zmenila. Až do predminulého storočia, sa náš výdaj viac menej rovnal príjmu. Museli sme sa hýbať pretože neexistovali autá, ktoré nás vozia z miesta na miesto ani supermarkety, kde kúpime pekne zabalené jedlo, domáce práce za nás robia stroje, máme sedavý typ práce, pribúda voľný čas, takže môžeme pokojne celý večer presedieť pred televíziou. Neznamená to, že v minulosti obézni ľudia neboli, ale väčšina ľudí bojovala o prežitie a žila skromnejšie. Na lesných cestičkách a križovatkách ciest nestáli bufety s rýchlym občerstvením, ani automaty s čokoládou, chipsami a kolou.

„Prvý známy naozaj tučný človek bol vraj anglický kráľ Wiliam Dobyvateľ, ktorý v roku 1087 vážil toľko, že sa nemohol posadiť do sedla svojho koňa a odmietal vstať z postele. Rozhodol sa, že prestane jesť a bude iba piť – alkohol. SlimFast a podobné tekuté náhrady jedla majú teda urodzený pôvod : sú to priami potomkovia tejto prvej a hneď kráľovskej „tekutej“ diéty. Nevieť síce, koľko kráľ Wiliam schudol pitím, ale vieme, že zomrel na dôsledky pádu z koňa, takže minimálne návrat do sedla sa mu podaril.“³⁴

---

³³ Etcoffová, N. Proč krásy vládne světu. Praha: Columbus, 2002. s.186

³⁴ Bukovský, I. Teraz to zídne? Pravdy a klamstvá o chudnutí. Bratislava: AKV, 2009. s.31

Narastajúci počet obéznych ľudí spôsobil vznik nového veľkého pojmu-diéta. Napriek tomu, že paradoxne viac než polovica rozvojových zemí prinajmenšom raz ročne trpí nedostatkom potravín (a v jednej tretine sa tieto hladomory pravidelne opakujú) my navštevujeme fitnesscentrá, centrá zdravej výživy, absolvujeme plastické operácie. Investujeme veľké množstvo peňazí do svojho „body image“³⁵, pretože vieme aké je to dôležité. Muži v stredoveku nosili vypchávký pod oblečením, tí dnešní ich nosia pod kožou. „Obecně má nejatraktivnější mužské tělo tvar písmene V, zužuje se tedy od mohutných ramen ke štíhlému pasu a bokům. Nejméně oblíbený tvar jak u mužů, tak u žen, je tvar perly, s úzkými rameny a širokým pasem a boky.“ Ženský tvar tela sa formuje v puberte pôsobením estrogénu. Úzky pás a pevné prsia a boky miznú spolu s vekom. Muži však stále vedome aj podvedome hľadajú ženu s týmito prednosťami. „Psycholog Devendra Singh testoval u osmnácti kultur, jak muži vnímají ženské tělo. Zjistil, že poměr pasu k bokům je často mnohem důležitější než velikost prsou nebo tělesná hmotnost. Ukázal, že lidé rozdělují ženy do tří váhových kategorií (podváha, průměr a nadváha) a do tří skupin podle poměru pasu k bokům (0,7; 0,8 a 0,9). Zeptal se jich, které z těchto skupin jim připadají nejpřitažlivější. Muži s naprostou převahou volili průměrně vážící ženu s poměrem pasu k bokům 0,7.“³⁶ Úzky pás a plné boky podľa neho signalizujú pre mužov vysokú plodnosť, vysokú hladinu estrogénu a nízku hladinu testosterónu v tele. Keď má niekto štíhly pás, vábi k sebe partnerov svojím zdravo vyzerajúcim telom. Najkrajšie ženy sveta, či už Naomi Cambell, Twiggy, modelky z Playboya, tento pomer pás verzus boky mali, napriek výške, hmotnosti a iných parametrov. V centre hojnosti jedla, kulinárskeho umenia, programoch o varení sú naše najkrajšie modelky, missky vysoké v priemere 175 cm s váhou 50 kilogramov. A v časopisoch ich obdivujú 160 centimetrov vysoké ženy s váhou nad 60 kilogramov. Napriek hojnosti potravín, ľudia strácajú prehľad, ktoré potraviny sú zdravé a ktoré nie, nevedia čo majú jesť. Kvalitnejšie potraviny sú o čosi drahšie a tak si kupujú potraviny plné náhrad, sladidiel a iných umelých látok. Obezita prudko stúpa. Vymýšľajú sa diéty od mliečnej, bodovej, trojkombinačnej, škrobovej...a takto môžeme pokračovať donekonečna. Obezita kráča ruka v ruke s ďalšími chorobami modernej doby od anorexie, bulímie, prejedanie sa,

---

³⁵ Body image- osobný pocit spokojnosti so svojím telom, ktorý je výsledkom subjektívneho zhodnotenia telesného vzhľadu, fyzickej kondície, zdravia a vlastnej hmotnosti.

³⁶ Etcoffová, N. Proč krása vládne světu.Praha:Columbus , 2002.s. 206

posadnutosťou zdravou stravou no a pre extrémnu obezitu sú tu bariatcké operácie (podviazanie žalúdka). Sme nútení pre svoje zdravie a zovňajšok robiť neprirodené veci, odmietat potravu, umelo zvyšovať svoju fyzickú aktivitu., aby sme spálili prebytočné kalórie a udržali svoje telá v kondícii.

„Ríkajú se, že nezápadní kultury mají coby ideál krásy tloušťky. Staré sošky, jako je například Věstonická venuše, mají masívní poprsí, boky a těla. Mezi Annangy v jihovýchodní Nigerii a v dalších západních afrických zemích děvčata bydlí ve speciálních „tloustnoucích místnostech“, kde žijí v odloučení a přibírají na váze, aby byla dobře připravena do manželství.“³⁷ Telesná hmotnosť dáva dievčaťu a jej rodine isté sociálne postavenie, pretože ukazuje, že je rodina schopná zaistiť dostatok potravy.

Evolúcia v nás však vypestovala detektory krásy, ktoré jasne svedčia o tom, že za krásne považujeme to telo, ktoré je štíhle. A v tom sa väčšina štúdií zhoduje.

„Jeffrey Sobal a Albert Stunkard, dva vedci zabývajúci sa problémom obezity, provedli sto štyričtyri pokusy v Belgii, Británii, Kanade, Československu, Nemecku, Holandsku, Izraeli, Norsku, Švédsku, ve Spojených štátoch a na Novém Zélandu, pri ktorých se zabývali vzťahom medzi sociálnym postavením a hmotnosťou. Zjistili silnou nepriamou závislosť medzi hmotnosťou ženy a jejím sociálnym a ekonomickým postavením.“³⁸ Čím vyššie spoločenské postavenie žena mala, tým nižšia bola hmotnosť. Opačne to bolo v rozvojových krajinách, kde bol nedostatok potravy. Spoločensky najviac postavení ľudia mali aj najväčšiu hmotnosť. V modernej spoločnosti má štíhla žena viac možností presadiť sa, nájsť si muža s vyšším spoločenským postavením a s väčším majetkom. Takže v dnešnej dobe nepôjde už len o správne proporcie, pás v pomere s bokmi, výšku, ale muži budú vyžadovať od žien štíhlosť, ako jeden zo základných predpokladov krásy. Štíhlosť je v móde, lahodí kamere, zraku, všetkým navôkol, veku. Extrémnu štíhlosť môžeme vidieť na prehliadkových módlach. Každú sezónu nám módnymi gigantmi prinášajú inšpirácie do bežného života. Ale pomôže nám móda objasniť čo je krása? Dokáže nás urobiť krásnymi?

---

³⁷ Etcoffová, N. Proč krása vládne světu. Praha: Columbus, 2002. s. 212 a 213

³⁸ Etcoffová, N. Proč krása vládne světu. Praha: Columbus, 2002. s. 214

1.2.2.3. *Cisárove nové šaty*

Ťažké mosadzné dvere s pozlátenou kľučkou sa prudko otvorili a oči ľudí hladiacich ešte pred chvíľou s netrpezlivým očakávaním sa sklopili. Čas sa zastavil. Šum a hlasy sa utíšili. Prišiel kráľ Ľudovít XIV. - Kráľ Slnko – le Roy Soleil. Hodvábne pančuchy pripevnené na krátke nohavice, košeľa, topánky zdobené diamantmi, kabát (modré moaré do červena podšité a vyšívané striebrom), klobúk, rukavice, krajkovaný kapesník, rukavice, meč a palička. Kráľ je módnou ikonou, dáva najavo svoje bohatstvo v štýle, čím viac, tým lepšie, udáva, čo sa môže a čo nie. Nikto svojím prepychom nemôže prevýšiť kráľa. Traduje sa, že ku sklonku života, pri svojich posledných verejných vystúpeniach mal na sebe toľko šatstva, že ledva chodil.

„Nestačí byť len bohatý a mocný, ale je nutnosťou a potrebou moc a bohatstvo zviditeľniť.“ Uvádza vo svojom výskume ekonóm Thorstein Veblen v roku 1899 ako ľudia využívajú oblečenie k posilneniu svojho postavenia.

„Je to pravda odvčká, šaty dělaj člověka“. Spieva sa v známej piesni Voskovca a Wericha. Pomocou šiat sa snažíme vyjadriť a upozorniť na svoju jedinečnosť, prítlačivosť pre okolie, dávame nimi najavo, kto sme a snažíme sa podčiarknuť svoju krásu, či už vnútornú alebo vonkajšiu. Napriek tomu, že ľudia sa začali obliekať už pred desaťtisíc rokmi, vznik módy sa datuje približne od štrnásteho storočia. Zákony nepovoľovali nosiť stredným a nižším vrstvám nejaký štýl alebo farbu. Napriek tomu si ľudia vždy našli cestičky ako zákony obísť. Napriek tomu ak sa u niekoho potvrdila nadmiera prepychu, dostal pokutu. Počas Francúzskej revolúcie, keď sa parochne šľachty predávali ako prachovky na domáce práce, vydal Konvent v roku 1793 oficiálne prehlásenie, že „žiadna osoba, akéhokol'vek pohlavia, nesmie nútiť občana, muža alebo ženu, obliekať sa určitým spôsobom...Každý má právo obliecť si šaty, ktoré ho tešia.“³⁹ Móda sa demokratizovala v devätnástom storočí, ženy sa začali obliekať do mužských šiat. Vynález šijacieho stroja, vznik konfekčného oblečenia, obchodných domov spôsobil, že aj priemerný človek mal vo svojom šatníku, pomerne dosť šatstva. Móda je však v dnešnej dobe veľkým biznisom, vieme, že značka predáva a nielen značka ale aj dostatočná reklama do ktorej sú firmy schopné investovať niekoľko miliónov ročne. Organizujú sa módne

---

³⁹ Etcoffová, N. Proč krása vládne světu. Praha: Columbus, 2002. s.235

prehliadky, sú relácie o móde, modelky, ktoré sú čím ďalej chudšie sa stávajú idolmi módného kultu tela. Ako som už spomínala, štíhlosť je v dnešnej dobe v móde, a keďže dnešné oblečenie skôr viac ukazuje ako zakrýva, najnovšou módou superhviezd je ich dokonalé telo. Na odovzdávaní filmových cien sa nehovorí ani tak o filme ako o tom, čo mali hviezdy oblečené.

„Móda umiera veľmi mladá, preto jej musíme všetko odpúšťať.“ Jean Cocteau

Návrhár Betsey Johnson predpovedal : „Myslím, že návrháři, pokud se jim tak ještě říká, se v budoucnosti stanou vědci.“⁴⁰ vstupujeme do veku informačnej techniky a senzory a elektródy v šperkoch, klobúkoch , topánkach, plášťoch nie sú ničím výnimočným a nevidíme ich len v sci-fi filmoch. Stávajú sa súčasťou každého dobrého predstavenia, či už v divadle alebo v živote.

1.2.3. „Krása je pravdivá a pravda je krásna.“

Povedal John Keats, posledný z veľkých romantických básnikov anglickej literatúry. Krása povrchná nie je jediným faktorom, ktorý nás robí krajšími. Krása predstavuje jeden z mnohých faktorov, ktorý vyvoláva potešenie a radosť a kráča ruka v ruke s dobrotou a láskavosťou. Láska ku kráse je hlboko zakorenená v našej biológii, priťahujú nás krásne hlasy, reč tela a sexi vône. Niet sa čo čudovať, že má v dnešnom svete svoje postavenie. Všeobecne vzaté, krása je určovaná nespravodlivo a nezaslúžene. Je geneticky daná a náš fyzický zjav nič nehovorí o tom akí sme ľudia, láskavosti, odvahe, zmyslu pre humor, poctivosti, šikovnosti, talente, inteligencií. Krása je dvojsečná zbraň, ktorá môže byť veľkou výhodou , ale aj veľkou nevýhodou.

„Ve středu exkluzivně oblečené společnosti existuje obludný zvyk: posuzovat lidská stvoření podle hledisek, která vůbec nemusejí mít vztah k jejich charakteru.“⁴¹ ako napísal Tom Wolf.

Žijeme v povrchnom svete, menej spravodlivom. Krása je naozaj v oku toho, kto sa pozerá, osobnosť a silná individualita sa nikdy nestratí, to je môj názor. Zaoberala

---

⁴⁰ Etcoffová, N. Proč krása vládne světu.Praha:Columbus , 2002.s.244

⁴¹ Etcoffová, N. Proč krása vládne světu.Praha:Columbus , 2002.s.256

som sa históriou krásy, krásou z hľadiska biológie, psychológie, výhodám, ktoré krása prináša v profesijnom živote. Zaoberala som sa obrazom. Krásou ktorá je v prvom momente a ten je dôležitý, ale môže byť aj klamlivý a zavádzajúci.

Umelec to má svojím spôsobom ťažké. Jeho nástrojom je jeho telo. Musí sa oň starať, ovládať ho, rozvíjať, pomocou neho prejavíť svoju osobnosť, talent, v dnešnej dobe vo veľmi krátkom čase. Moja diplomová práca sa nezaobera len obrazom a krásou, ale niečím iným, čo na prvý pohľad neuvidíme. Čo je skutočná podstata hercovho umenia? Dobrý pocit divákov po predstavení? Vráťme sa o storočie späť k pánom, ktorí položili pomyselný základný kameň hereckého umenia.

1.3.K odrazu...skutočnej podstaty.

K odrazu? Čo je to odraz v rámci divadelného predstavenia? V mojom poňatí to nie je obraz. Tomu som sa venovala v prvej časti dosť intenzívne. Je to to, čo vysielame na diváka. Ten vidí všetko - od toho, aký kostým na sebe máme až po možnú neobratnosť v našom hereckom prejave.

V prvom ročníku na Konzervatóriu nám profesor povedal, že herecké remeslo sa dá naučiť. Reč, práca s hlasom, uvoľnené telo, rozvíjanie fantázie atď. To ostatné, tá nadstavba je už na vás. Pochopila som, že bez hereckého remesla nie je nadstavba. Ako sa k nej dopracovať? Niekedy prišla sama od seba a ja som ani netušila kde sa vzala, niekedy som ju hľadala, vyvolávala ju, no márne, neprišla.

Dnes už existuje niekoľko hereckých techník. Nikto nevie, ktorá z nich je tá najsprávnejšia. Vieme, ktorá je nám osobne najbližšia. Sme individuálni, či už svojím výzorom alebo aj tým čo cítime. Každý z nás má iné myšlienkové pochody, čo jednému môže pomôcť, ďalšiemu môže ublížiť. S hereckým umením je to podobné ako s krásou, nikto ho nevie presne definovať, vieme len, že je.

Podľa Declana Donnelana : „Herectví je reflex, mechanizmus sloužící rozvoji a přežití.“ Podľa neho, je každý okamžik nášho života malé divadelné predstavenie. Asi záleží len na nás, či niekto po tom predstavení vstane a zatlieska. Herectvo nie je merateľné, ani talent, nie sme na šampionáte a ten, kto prvý dobehne cieľovou rovinkou je víťaz. Pre jedného talent máte, pre iného nie. V poslednom čase sa často u herca kladie dôraz na to ako vyzerá, teda nielen to, ako herec hrá, ale kto

to hrá, či je sympatický. Je to jedna z ďalších vecí, ktoré nás predurčujú k role. Častokrát sa stretávame s pomenovaním typológie“ „Ty nie si typ, ktorý hľadáme.“

Je mi jasné, že dvojmetrova žena nemôže hrať Júliu, alebo ak, možno by to bol iný druh predstavenia. O tom však rozhoduje režisér.

Ďalej vás možno prekvapí ďalšie tvrdenie : „ Dobrý herec zahrá všetko.“ S tým by som si dovoľila súhlasiť. Keď mi niekto povie, že nie som typ, dorazí ma to menej ako keď mi niekto povie, že to neviem zahráť, alebo, že niečo nedokážem. Nechcela by som sa na druhej strane, na rolu typologicky hodiť a nevedieť ju zahráť. Na ulici predsa stretneme veľa ľudí, dokonca celé obsadenie Shakespearovej hry Rómeo a Júlia, ktorí by sa typologicky hodili. Vedieť, ovládať herecké remeslo, mať nadstavbu, alebo môžeme to pomenovať aj inak, je z dlhodobého hľadiska lepšie, dôležitejšie. A to chcem v tejto časti podčiarknúť.

Nie som veľký teoretik, ani nemám pocit a odvahu písať o herectve z vlastnej hlavy. Nepovažujem sa za povolajú osobu, nemám toľko skúsenosti. Preto by som sa v tejto časti venovala tomu, čo už o herectve napísané bolo. Tomu aký by mal byť herec podľa tých, ktorí vo svojich publikáciách popisali cvičenia, dlhodobo sa venovali divadlu, stretli veľa šikovných aj nešikovných hercov a dnes svojou prácou, ktorú spísali v knihách pomáhajú hercom po celom svete. Položili základy pre tých, ktorí blúdžia, pomenovali veci do tej doby nepomenované.

„ Divadlo není jenom konkrétní místo, je to také prostor, v němž společně sníme. Není to jen budova, ale také prostor, který je zároveň imaginativní a kolektivní. Divadlo zajiskřuje bezpečný kontext, v němž můžeme v pohodlí fantazie a bezpečí skupiny zkoumat nebezpečné extrémy. Divadlo přežije, i kdyby někdo zlikvidoval všechna hlediště světa, protože naše touha hrát a touha, aby se nám hrálo, je dědičná. Tento intenzivní hlad přesahuje i do spánku. Večer co večer režirujeme, hrajeme, sledujeme vlastní představení – divadlo nezemře dříve, než budou „odesněny“ všechny sny.“

Declan Donnellan

1.3.1 „MR“. Stanislavskij

„Herec musí být i v životě nositelem a hlasatelem krásna. Jinak bude jednou rukou stavět druhou bořit. Pochopte to včas a připravte se na své poslání. Vychovávejte v sobě potřebnou vytrvalost, etiku a disciplínu veřejného činitele, který přináší světu krásu, vznešenost a ušlechtilost.“

K.S. Stanislavskij

Konstantin Sergejevič Stanislavskij sa narodil v roku 1863 v Moskve, kde prežil celý svoj život. Zomrel v roku 1938, ale jeho dielo je nesmrteľné. Zostáva naďalej živý svojím dielom, ako skúsený režisér a herec, ktorý celý život bádala a experimentoval, aby odhaľoval zákonitosti hereckého umenia. Nehľadať len samotnú ideu diela, ale nachádzať adekvátnu interpretáciu, otvárať pred divákom netušené bohatstvo citov a myšlienok, strhávať ho emóciou a zároveň sa vyhnúť hereckej popisnosti, šarži, povrchnosti. Na rozdiel od jeho predchodcu Diderota, ktorý sa zaoberá predovšetkým bonkajšou stránkou hereckého prejavu, Stanislavskij kladie dôraz vnútornú stránku prejavu. Uvedomoval si úskalia herectva a snažil sa vytvoriť metodiku hereckej práce, ktorá by zaručovala plynulejší chod hereckej tvorby, hľadal prirodzený prístup k tvorivej činnosti. Skúmal prepojenie medzi vedomím a podvedomím, fyzickým a duchovným, fantáziou a predstavivosťou, ich vzájomným prepojením, ako sa dostať od jedného k druhému, položil základy jeho psychofyzickej hereckej techniky. V popredí jeho celoživotného úsilia bol herec, ktorý sa odkláňal od primitivizmu, malej technickej vybavenosti, zlovykmi a túžbou po sláve a obdivu. Herec nespokojný s rutinou, priemerom a osvedčeným klišé.

„Uvedomoval si nevyhnutnosť nielen dospieť k maximálne vierohodnému emotívnemu zážitku ako kladnému článku hereckého pretelesnenia, dokonalého a všestranného splynutia s postavou, ale aj nevyhnutnosti trvať na divadelnej tvárnosti tohto zážitku, to značí oveľa viac prihliadať na „hravú podstatu“ divadelného umenia.“⁴²

Jeho metodika však nie vždy bola správne preložená, či pochopená, vznikli rozdielne predstavy o psychofyzickom konaní a jeho úsilie vycibriť hereckú prípravu s technickými disciplínami ako tancom, rytmikou a akrobaciou, ostali nedocenené.

---

⁴² STANISLAVSKIJ, K.S. Můj život v umění. Bratislava: Smena, 1981. s.446

Vyvracal stanovisko, ktoré chápalo jeho dielo ako súhrn poučiek, ktoré majú pomôcť menej talentovaným hercom a režisérom. On sám sa však nikdy neuzatváral pred novými poznatkami.

Jediným kráľom a vládcom na javisku je podľa neho talentovaný herec, ale zastáva názor, že každý herec potrebuje najskôr techniku aby dokázal talent rozvíjať a nechať mu voľný priebeh. Čím je herec talentovanejší, tým viac práce a techniky potrebuje. Remeslo učí herca ako sa postaviť na javisko a hrať, ale skutočné naozajstné umenie podľa neho je podnecovať v sebe tvorivé sily vychádzajúce priamo z našej prirodzenosti. Všetky svoje skúsenosti, ktoré pozbieral vo svojom živote, výsledok jeho hľadania je pre neho takzvaný „systém“. Tento systém sa skladá z dvoch hlavných častí:

1. Vnútoraná a vonkajšia práca herca na sebe.
2. Vnútoraná a vonkajšia práca na role.

Vnútoraná práca na sebe spočíva vo vytvorení si vnútornej techniky, ktorá pomáha hercovi vyvolávať tvorivé pocity, pomocou ktorých sa neskôr dostaví inšpirácia. Vonkajšia práca na sebe spočíva v príprave fyzického aparátu herca na stelesnenie roly a dokonalé pretlmočenie jej pocitov. Vnútoraná aj vonkajšia práca bola rovnocenná, na sebe navzájom závislá. Herci majú podľa neho určite vlohy, ktoré sú dané prírodou a tie herec musí rozvíjať ďalej. Jeho telo je jeho nástroj o ktorý sa treba starať, smerovať k dokonalosti a podporovať tak psychiku hereckej osobnosti. Aby herec mohol vykonávať svoju profesiu musí prejsť dlhou a náročnou prípravou. Tak ako vnútorne musí postavu precítiť, aby bol schopný jej porozumieť musí byť aj fyzicky zdatný, ohybný aby dokázal zahrať vlastne čokoľvek.

Stanislavskij poznal ako málokto tajomstvá hereckého remesla, obetavo mu slúžil celý život, zápasil s jeho lákadlami a zvodmi, herecké umenie miloval aj nenávidel. Prežil v divadle celý život a pre divadlo žil. Položil základy, ktoré boli inšpiráciou a dodnes aj sú základným stavebným materiálom s ktorým sa začínajúci herec stretne, pokiaľ chce byť kvalitným, komplexným a tvorivým umelcom.

1.3.2 „MR“. Čechov

„Proč je tak přitažlivý takzvaný systém Stanislavského? Protože dává mladému herci naději prakticky ovládat základní síly své tvůrčí osobnosti. Ty síly, které jsou zobecněním všech součástí tvůrčího procesu.“⁴³

Čechov sa snaží rozvíjať profesionálne schopnosti herca, no nielen to, dôraz kladie na rozvíjanie osobnosti herca, jeho ľudské kvality, ktoré z neho vyžarujú sú dôležité a rozhodujúce v tom, aby vyznela každá jeho rola. Uvedomuje si, že herec musí vnímať obecnosť, musí sa naladiť na podobnú vlnu. Nemôže sa od nich odrezat', diváci musia ovplyvňovať tvorbu herca a ten sa tomu nesmie brániť. Kontakt medzi obecnosťou a hercom vzniká len vtedy keď herec svoje obecnosť miluje, nech už je to akékoľvek obecnosť, musí cítiť ich priania, náladu v daný večer. Musí byť pre neho inšpiráciou: „Existuje tajomstvo, ktoré bohužel ne všichni herci znají. To tajemství spočívá v tom, že obecnosť vždy, ať už vědomě či podvědomě, vidí za ztělesňovanou postavou toho člověka, který ji vytváří a hodnotí ho. Na tom, zda a jak přijalo tohoto člověka, závisí možnost vzniku a charakter spojení mezi hercem a diváky. Toto spojení, tento kontakt s obecnosťou rozhoduje o tom, zda je herec v dané roli přijat či nikoli.“⁴⁴

Tak ako každý hudobník ovláda svoj nástroj aj herec musí vedieť hrať na nástroj, ktorý sa ovláda najťažšie – na svoje vlastné ja, na svoje fyzické a emocionálne bytie. Tak ako je vnímaný divákom. Nehráme sami pre seba, pre svoje potešenie, ale pre divákov a až tí nám určujú, či je niečo správne, či vysielame svojím bytím na javisku. Či chceme či nie, základným merateľom je pre nás divák. Jeho metóda mala umožniť hercovi urobiť zo svojho tela, z celej svojej bytosti, citlivý nástroj, ktorého prostredníctvom by fantázia aj inšpirácia pôsobili na diváka. A na fantázií a inšpirácií celú svoju metodiku postavil. V poslednom období svojej tvorivej práce v USA pri jednej zo svojich prednášok, sa venoval intenzívne hercovi nového typu. Podľa jeho slov „ herec nového typu – rovnako ako autor hry – musí niesť morálnu zodpovednosť za to, čo vzniká v duši divákov.“⁴⁵

---

⁴³ Čechov, M. Hercova cesta. Praha: Panorama, 1990.s.36

⁴⁴ Čechov, M. Hercova cesta. Praha: Panorama, 1990.s.191

⁴⁵ Čechov, M. Hercova cesta. Praha: Panorama, 1990.s. 190

2.Elizabeth Taylor

Prečo som si vybrala práve Liz? Odpoveď racionálne uvažujúceho človeka asi nepoteší. Nebola som jediná študentka na ktorú tlačil čas k odovzdaniu témy na diplomovú prácu. Na hodine teórie muzikálu sme v jeden deň pozerali filmové spracovanie *Little night music*, kde sa jednej z úloh zhostila práve Elizabeth Taylor. Zapamätala som si vetu, ktorú vtedy povedala pani Hoggard: „Tu už nie je veľmi pekná.“ A naozaj nebola, mala svoje roky, pravdepodobne zlá životospráva a náročný život filmovej hviezdy na nej zanechali otlaky. Zatiaľ som tomu neprikladala väčší význam.

Občas som nahnevaná sama na seba, že nepozerám filmy. Vždy keď ostatní rozoberajú novinky zo sveta filmu, ja len s úsmevom počúvam a tvárim sa zaujato. Priznám sa, že radšej čítam, ale nebránim sa skúsenosti rozšíriť svoj všeobecný rozhľad a vrátiť sa tak trochu do minulosti pozeraním starších filmových snímok, pričom častokrát by mi to mohlo byť skôr prínosom. V momente, keď sa mi spustil film, *Kto sa bojí Virginie Woolfovej*, som nemohla odtrhnúť zrak od obrazovky. Herecké výkony ma úplne uchvátili a vtiahli do deja príbehu, v ktorom som sa miestami strácala. Uškriekaný hlas a obtlstlá tvár Elizabeth Taylor ma možno aj trochu vystrašili, no jej výkon bol presvedčivý.

Asi najhoršia veta, akú vám človek povie po predstavení je : „Veľmi ti to pristalo.“ Vtedy sa zo mňa stáva Virginia Woolfova. Čo je krása, čo je dokonalosť, dokáže byť pekná herečka aj dobrou herečkou? Nie všetkým sa to podarilo, ale Elizabeth Taylor medzi tú hŕstku patrila. Ľudia, ktorí dnes nemajú fyzické predpoklady vzorovej dokonalosti, to majú ťažké, ale o to viac sú uznávaní a cenení, keď sa dokážu presadiť.

Na životnom príbehu Liz Taylor, by som chcela ukázať, aké to je, keď sa z krásneho zjavu stane vďaka pohyblivým obrázkom krásna herečka a z krásnej herečky, herečka uznávaná. A to aj napriek rôznym úskaliam, ktoré bývajú doslova na každom kroku a nevyhli sa ani jej. Ona však celému svetu ukázala, aké dôležité je po každom zakopnutí zase znova vstať a ísť ďalej za svojím cieľom. Liz skrátka vedela, čo je to žiť svoj sen.

2. 1.Škaredé kačiatko a čierny anjel so smaragdovými očami

LONDÝN- 27. Február 1932, 02:30 hod.

Chladné anglické podnebie vládne aj v túto noc. Asi málokto by povedal, že práve v tomto momente na svet príde jedna z najväčších hereckých legiend a súčasne jeden z prvých sexsymbolov. Tma typická pre túto nočnú hodinu a vlhký, chladný vietor by asi máloktorého odvážlivca vytiahli von. Šesť kilometrov severozápadne od Trafalgarského námestia, kúsok za tržnicou Camden town, kraľuje tma ako v rohu. Len v dome na Wildwood Road číslo 8 sa svieti. Rodička Sara Viola Warmbrodová Taylorová po prvýkrát privinie svoje dieťa v náručí a následne sa zarazí. Dievčatko, ktoré drží v rukách je porastené tmavými chlpkami, nemôže otvoriť oči, uprostred tváre sa týči noštek dohora a vôbec sa neusmieva. Lekár následne diagnostikuje hypetrichózu, nadmerné ochlpenie, obvyčajne spôsobené nedostatočnou činnosťou vaječníkov a nadľadviniek, no v tomto prípade spôsobená len nadbytočnou funkciou chromozómov, čo sa neskôr upraví. Trvalo desať dní, kým Elizabeth pozrela svojej matke do očí, ktorá sa deň čo deň sužovala a modlila, aby bolo dievčatko v poriadku. Treba podotknúť, že Sara Sothermová, čo bolo jej umelecké meno v časoch keď excelovala ako herečka, v divadelnej hre *Channinga Pollocka The Fool*, na javisku Londýnskeho divadla, bola vskutku krásna žena. Nehovoriac o tom, že jej po londýnskom domčeku v napoly viktoriánskom a v napoly tudorovskom slohu pobehoval syn Howard s krásnymi bledomodrými očami a blond vlasmi, ktorého veľmi často prirovnávali k anjelovi z Botticelliho obrazov. Krása veru v rodine Taylorových nechýbala a rovnako na tom bol aj Francis Taylor, vysoký, chudý muž, elegán s aristokratickými rysmi. Niet preto divu, že určitý predpoklad atraktivity sa očakával aj u novorodeniatka. Dieťa po desiatich dňoch otvorilo oči a zahľadelo sa svojimi fialkovo-modrými očami, vtedy si matka všimla dvojité rad rias, ktorý ešte viac zvýrazňoval farbu očí a upokojila sa. Po pár týždňoch sa k „Botticelliho anjelikovi“ Howardovi pridala „čierny anjel“ Elizabeth a Sara sa začala usmievať čoraz viac.

Ako som už spomínala Sara Taylorová bola herečka, ktorá sa po svadbe s Francisom, na prahu tridsiatky rozhodla, že nadobro odíde z hereckej brandže. Dobré si totiž uvedomovala, že na budovanie hereckej kariéry už zmeškala ten správny moment. Štúdia predsalen preferovali čoraz mladšie a mladšie herečky a aj

napriek jej mladistvému vzhľadu a talentu sa rozhodla svojho sna vzdať a uprednostnila rodinný život. Francis aj Sara pochádzali z Arkansas city v štáte Kansas. Francisov ujo, Howard Young, šikovný obchodník, ktorý bol akýmsi prototypom splneného amerického sna, bol dostatočne bohatý a mal tie správne kontakty, aby svojmu synovcovi pomohol naštartovať vlastnú kariéru. Bol to obchodník, ktorý vlastnil v New Yorku galériu a tak vďaka nemu, Sara a Francis po svadbe cestovali po Európe a preskúmali umelecký trh v Londýne, v Paríži, vo Viedni a v Berlíne. Dostali sa vďaka nemu do tých správnych umeleckých kruhov, kupovali obrazy a posielali ich strýkovi do New Yorku.

„Rozhodli sme sa, že sa budeme chcieť usadiť a mať deti, vyberieme si z celej Európy nejakú oblasť v Anglicku.“ napísala neskôr Sara a tak sa aj stalo. Vďaka strýkovi Howardovi mala rodina veľkú finančnú istotu, vlastnili dom so záhradou, mali vlastného vodiča aj chyžnú. Dokonca si osvojili aj anglický prízvuk a snažili sa preniknúť do najvyšších spoločenských kruhov, čo sa im neskôr počas vojny veľmi vyplatilo. Dostihy v Ascote, večierky, plesy, páni nosili cylindre a frak, dámy večerné toalety – Sara sa aj vďaka svojmu hereckému talentu dokázala prispôbiť novému prostrediu, ktoré bolo svojou tradíciou, tak lákavé. Budovala oázu oddychu a radosti v dedinskom prostredí mimo Londýna v Little Swallows, kam chodievali počas víkendov.

Detstvo Elizabeth Taylorovej v Anglicku bolo veľmi pokojné a ničím sa nelíšila od ostatných detí. Treba poznamenať, že sedem rokov, ktoré prežila ako dieťa v Anglicku boli najšťastnejším a najpokojnejším obdobím v jej živote. Milovala zvieratá a vytvorila si doma vlastnú zvieraciu farmu, dokonca presadila aby sa doma jedla len hydina, ktorá už boli kúpená na trhu a mŕtva.

„Betty,“ řekla Elizabeth, „jsem tvoje nová paní a mám tě moc ráda.“ Něco podobného řekli svým miláčkům tisíce dětí. Ale Elizabeth v pěti letech dodala podmínku, která se stala článkem smlouvy, kterou uzavřela s životem: „Chci, abys mě milovala.“⁴⁶ Povedala Elizabeth svojmu prvému poníkovi Betty a túto podmienku neskôr kládla aj mužom v jej živote.

---

⁴⁶ WALKER, A. *Elizabeth*. Praha: X-Egem, 1994, s. 23.

Sara vychovávala svoje deti v duchu kresťanskej viery a pokory, ale prísny anglickým spôsobom. Napriek tomu, že deti navštevovali tie najprestížnejšie školy a krúžky, nedovolila aby z jej detí vyrástli ľudia s pomýlenými hodnotami. Snažila sa im vytvoriť akúsi oázu pokoja v Little swallows (ich vidiecke sídlo) a na oplátku od detí očakávala zdvorilosť, kultivovanosť a takmer spisovný slovný prejav. Pokiaľ sa deti vzbúрили, nikdy nie nadhlo.

Už odmalička malej Elizabeth prízvukovala, že oveľa dôležitejšie je to aký človek je, než to ako vyzerá. „Človek môže byť se sebou spokojný, jen pokud si sebe může vážít,“ říkala jí Sara. „To nemá nic společného s krásou. Krása je marnost. Člověk zkrátka musí vycházet z tradičních zásad a hodnot.“⁴⁷ Aj Elizabeth vnímala krásu ako niečo nedôveryhodné, niečo čo nenechá vyniknúť podstatným kvalitám človeka. Nevnímala svoju krásu, nebrala ju ako svoju devízu. Aj neskôr, keď jej mnohí pripisovali titul najkrajšej ženy na svete, krásu považovali za jej najväčšiu prednosť a základ k úspechu. Hodnoty, ktoré si už v útlom detstve vytvorila boli skvelým základom na to, ako sa obrániť v krutom svete filmového biznisu a zachovať si vlastnú tvár a názor.

Prišla vojna a v roku 1944 sa rodine Taylorových zišli kontakty z vyšších kruhov. Typickým predstaviteľom britskej smotánky bol Viktor Cazalet, ktorý bol konzervatívnym poslancom dolnej snemovne a majiteľom rozsiahlych pozemkov. Stretával sa s významnými ľuďmi na najvyšších miestach anglickej politiky vrátane Winstona Churchila. Spolu s Howardom Youngom spolufinancoval ich pobyt v Anglicku a počas ich pobytu tu zohral významnú úlohu. Práve Victor Cazalet, bol ten, čo varoval rodinu pred vojnou a navrhol, aby odišli späť do Ameriky. Dobré rozbehnutá galéria, pokojný odpočinok vo vidieckom sídle Little Swallows, stretnutia s britskou smotánkou, šofér, pestúnka, kuchár. Asi ťažko si predstaviť pocit rodiny Taylorových, keď toto všetko opúšťali. V decembri 1939 keď nastúpili na loď Roosevelt a bezpečne dorazia do New Yorku. Francis ich nasleduje o pár mesiacov neskôr.

Počas cesty do Ameriky sa v jeden deň premietal v lodnom kine film so Shirley Templeovou *Malá princezná*. Sara sa nudila a aj napriek tomu, že do kina veľmi nechodila, vzala Elizabeth so sebou. Malá Elizabeth s obdivom hľadela na

---

^{47 47} WALKER, A. *Elizabeth*. Praha: X-Egem, 1994, s. 25.

plátno, na to ako Shirley tancuje a spieva, vnímala tú energiu, ktorá z nej vyžaruje a keď sa film skončil otočila sa k matke a povedala: „Mami, myslím, že by som sa chcela stať herečkou. Filmovou hviezdou!“⁴⁸

Obr.č.4 Malá Elizabeth

---

⁴⁸ Žák, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s. 49.

2.2. Vo svetle reflektorov alebo „ také rozkošné dieťa!“

Šok, ktorý rodina zažila po príchode do Ameriky bol veľký. Asi najťažšie to zvládala Sara, pre Elizabeth už mala naplánovanú budúcnosť a všetko, čo si do tej doby budovala sa jej zrútilo ako domček z karát. To by ale nebola Sara, keby sa nedokázala ako bývalá herečka adaptovať v novom prostredí. Deti sa postupne a celkom rýchlo zbavili anglického akcentu, no kedykoľvek ho neskôr Elizabeth potrebovala pri filme, dokázala ihneď prepnúť. Rodina musela začínať úplne odznova, Francis otvoril novú galériu, Sara sa učila šoférovať, pretože predtým v Anglicku bolo neprípustné aby žena v jej postavení nemala šoféra. Deti prihlásila do radovej americkej školy, finančne už na tom neboli zďaleka tak dobre ako kedysi, ale nápomocný im stále bol strýko Howard Young. Postupne začala namiesto anglickej vyššej spoločnosti spoznávať hierarchizovanú mocenskú štruktúru filmového priemyslu. Častokrát sa jej stávalo, že ju zastavovali známi aj neznámi ľudia na ulici a presviedčali, aby prihlásila Elizabeth na konkurz do filmu. Každý, kto vtedy nejako vyzeral, mal bránu do filmového priemyslu otvorenú. Každá matka v tých časoch, by asi nerozmýšľala a konala. Sara však vedela čo znamená život herečky a čo všetko prináša. Okrem iného, ešte stále dúfala, že sa do Anglicka vrátia.

Postupne však Sara pripustila myšlienku, že niečo na tom filme predsa len bude. Tu sa im opäť hodil kontakt, ktorý dostali od Cazatelovej sestry (Thelmy) na Heddu Hopperovú. Bola to novinárka, ktorá písala o spoločenských udalostiach v celoštátne vydávaných novinách. Sara s odkazom na Cazatelovu sestru pozvala Heddu na otvorenie Francisovej galérie. Tá sa vo svojom stĺpčeku zmienila nielen o skvelých obrazoch Austusa Johna⁴⁹ ale aj o „ krásnom“ dieťatku, osemročnej Elizabeth.

Táto zmienka o galérii sa výrazne podpísala pod jej tržbu a tiež to priťahovalo čoraz viac a viac významnej klientely. Taylorovi sa presťahovali zo slepačej farmy Sarinho otca do North Elm Drive č. 703 na Beverly Hills, čo bola už v tej dobe veľmi žiadaná adresa. Prichádzalo im čoraz viac a viac možností, ktoré tiež

---

⁴⁹ Augustus John- maliar z Walesu, väčšinou sa venoval portrétovaniu a olejomalbe (hlavne významných osôb), výstredný umelec, známi svojimi škandálmi a alkoholovými scénami, veľa svojich skíc vyhadzoval, častokrát ich práve Francis Taylor zachraňoval priamo z koša a práve tieto skice boli hlavnou časťou exponátov, ktoré Francis v Amerike vystavoval a vďaka ním aj postavil rodinu po finančnej stránke na nohy.

znamenalí nájst' uplatnenie pre Elizabeth. „Na počátku čtyřicátých let 20. století vznikl jakýsi kult dětských filmových hvězd. Velká kukadla, nevinné obličejíčky, naivní příběhy, to všechno byla voda na mlýn americké sentimentality. Co mohlo tuto sentimentalitu uspokojit víc než dojemné příběhy dětských hrdinů? O dětské hvězdičky se studia doslova přetahovala.“⁵⁰ Tie však rýchlo dospeli a hľadala sa za ne náhrada.

Prvá príležitosť, ktorá sa Elizabeth naskytna bola pred Heddou Hopperovou, tá však zacítila väčšiu snahu matky ako samotný talent jej dcéry. Elizabeth svojou krásnou tváričkou dokázala zaujať Andreu Berensovú, ktorá bola snúbenicou Cheevera Cowdena, predsedu správnej rady v Universal Pictures, ale tiež Carmen Considinovú, ktorej manžel sa preslávil umelecky ladenými a zároveň komerčne veľmi úspešnými filmami pre Metro-Goldwyn- Mayer. Obe spoločnosti ju teda pozvali na kamerové skúšky, no keď sa v Universal Pictures dozvedeli, že o Elizabeth javí záujem aj MGM urýchlili jednanie a podpísali s Elizabeth zmluvu aj bez kamerových skúšok.

„Na tom dieťti není vůbec nic. Oči působí staře a má nedětský obličej.“⁵¹ Zahundral Dan Kelly, ktorý mal na starosti casting, po zhliadnutí kamerových skúšok. Od začiatku všetko nevychádzalo. Universal nemal pre Elizabeth prichystanú žiadnu rolu. Prvú príležitosť, ktorú Elizabeth dostala bola vo filme Človek a myš. Dostal sa do kín pod názvom Každú minútu sa niekto narodí. Jej debut nijako nesklamal, ale ani neoslňil. Na plátne vyzerala dobre, takže splnila svoj účel. Universal Pictures sa však rozhodla, že zmluvu s Elizabeth ukončí a tak všetko nasvedčovalo tomu, že s jej filmovou kariérou je koniec a čaká ju obyčajný život mimo svetiel reflektorov. Ešte stále však bola v hre spoločnosť MGM.

Elizabeth po neúspechu v Universal Pictures preplakala celé dni, aj tu bolo vidno, ako tvrdo si filmové spoločnosti dokážu zahrávať s citlivou detskou dušičkou. Paradoxne, prvú príležitosť nezískala vďaka Sare, ale Francisovi. Producent MGM Samuel Marx bol členom protiletectkej jednotky v Beverly Hills. V tom čase, sa Američania báli možného útoku Kórejcov na západné pobrežie a vznikla akási domobrana. Členom tejto jednotky bol aj Francis a pri návšteve jeho galérie mu

---

⁵⁰ Žák, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s. 63.

⁵¹ Žák, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s. 69.

Francis spomenul, že má doma šikovné dievčatko. Marx to nepovažoval až za tak dôležité, ale keď v MGM hľadali vhodné dievča do filmu *Lassie sa vracia*...spomenul si na Francisa.

Najskôr v ňom hrala Mary Flynnová, ktorá však o hlavu prevyšovala hlavného predstaviteľa Roddyho McDowalla. V tom istom čase, spoločnosť MGM dokončila film, v ktorom hralo sedem roztomilých dievčat. Všetky z nich, castingové oddelenie pozvalo na konkurz. A Marx na konkurz pozval aj Elizabeth. O tom, ako to všetko skutočne prebehlo, traduje niekoľko historiek. Možno to najlepšie vystihol práve Marx v jednom z rozhovorov. „Celý dav se namačkal do mé kanceláře. Začal jsem si je prohlížet, když na mě zvenku zavolala sekretářka, že právě dorazila ještě jedna dívka. Elizabeth s matkou. Vkročila dovnitř a na sobě měla- dodnes si to pamatuju – pláštěnku z modrého sametu. Její modré oči, tmavé vlasy, pláštěnka... byla úžasná, krásná mladá dáma. Ani jsme ji neprověřovali. Vůbec nás nenapadlo, že bychom to měli udělat.“⁵²

Obr.č .5- Liz v *Lassie sa vracia*

Ako som už spomínala medzi Universal Picture a MGM panovalo isté napätie a producentom robilo veľkú radosť, keď mohli jeden druhému vyfúknuť nejakú hviezdičku. Okrem iného ich štúdia nesídlili ďaleko od seba, takže si videli v podstate do okien. Na rozdiel od Universal Pictures malo MGM pre Elizabeth rolu. Nebolo to nič veľké, celkovo jej výstup trval dokopy 10 minút. Faktom však je, že celý štáb obdivoval jej absolútnu pripravenosť, prirodzenosť a spontánnosť pred

⁵² MARX sec. cit. In ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s. 75.

kamerou. Všetko však fungovalo pod neustálym okom matky Sary, ktorá ju nespustila z dohľadu.

Vďaka *Lassie sa vracia* si Elizabeth našla priateľa na celý život. Bol to Roddy McDowell, ktorý bol rovnako ako ona prisťahovalec z Anglicka, okrem iného bol láskavý a ústretový. Desaťročnú Elizabeth si ihneď obľúbil a zobral si ju pod svoje ochranné krídla: „Je to rozkošné, nádherné, dievča a že v jej harmonii se odráží vyrovnaná mysl, ktorá jí dodáva prekvapivou zralosť, ačkoliv si svou krásu sama vôbec neuvědomuje.“⁵³

To čo nevnímala Elizabeth, ale videli všetci ostatní, vrátane producentov z MGM. Aj to, ako sa jej krása výnimočne vyníma na modernom farebnom materiáli. Sara si však kládla otázku, či má Elizabeth skutočne talent a tak v jeden deň vytiahla svoj starý text z hry *The Fool*, v ktorej pred rokmi zaujala. Sara jej nahadzovala texty a Elizabeth čítala nahlas jej rolu. Saru to dojalo. Elizabeth dokonale zahrála detskú rolu, ktorú ona zvládla ako dospelá.

Nasledovalo niekoľko menších roličiek v *Jane Eyrovej* a v *Bielych útesoch doverských*. Keď si po rokoch Elizabeth chcela pozrieť Janu Eyrovú, zistila, že ju akýsi „vtipálek“ kvôli reklame vystrihol.

Anglický pôvod, spôsoby aj akcent, do ktorého dokázala ihneď prepnúť, predurčovali Elizabeth do anglo-amerických vlasteneckých filmov. Toto všetko bolo základnou podmienkou pre jej prvú veľkú hereckú príležitosť. Práva na sfilmovanie novely Enid Bagnolnové *O veľkú cenu*, o dievčati ktoré chce vyhrať Veľkú liverpoolskú, klasický prekážkový dostih, na koňovi Tulákovi, vyhranom v lotérii, zakúpila spoločnosť Paramount už v roku 1933. V roku 1937 predala práva spoločnosti MGM, ktorá do role typického amerického chlapca Andyho Hardyho obsadila Mickey Rooneyho. Ale kto bude hrať hlavnú dievčenskú postavu Velvet Brownovej? Jednu postavu už mali obsadenú zvučným menom a tak si mohli dovoliť Velvet Brownovú obsadiť pomerne neznámou herečkou. Spoločnosť chcela film natočiť najskôr v Anglicku a tak začali hľadať vhodnú predstaviteľku priamo tam. Britské zákonodárstvo však nebolo naklonené vyhľadávaniu talentov: „...podle odstavce 25 zákona o dětech a mladistvých osoba mladší 18 let nesmí být získávána,

---

⁵³ ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s. 80.

podnecovaná alebo nucená k odcestovaniu do zahraničia za účelom výdielečnej umelckej činnosti, pokiaľ nedovršila 14 rokov a neobdržala k tomu povolenie súdu.“ A tak hľadali štrnásťročné dievča, ktoré by vyzeralo na jedenásť rokov. Po celú dobu hľadania im jedenásťročné dievča, ktoré mohlo vyzeráť aj na štrnásť rokov pobehovalo v ateliéroch. Vyskúšali niekoľko možností, keď sa Clarence Brown logicky spýtal : „A prečo nie Elizabeth Taylorová?“ Režiroval ju v *Bielych útesoch doverských* a rád pracoval s deťmi a zvieratami. Súhlas producenta Pandra Bermana, bol istotou, že Elizabeth rolu dostane. Jediné čo Bermanovi na Elizabeth chýbalo bolo pár centimetrov do výšky. Odložil nakrúcanie zhruba o pol roka. Pokiaľ Elizabeth vyrastie rola je jej, pokiaľ nie, budú hľadať ďalej. Tu vznikla asi jedna z najväčších filmových legiend všetkých čias.

Dvakrát či trikrát spadla z koňa a následky si niesla celý život, nebolo však pochyb, že by jazdecky Elizabeth rolu nezvládla. Túžila po filmovej úlohe a chcela dospieť a vyrásť. Nevzdávala sa, každý deň chodievala do reštaurácie Tips na bohaté raňajky, obedovala steaky a šaláty, dvakrát denne cvičila a veľa plávala. „Viedela som, že jestli je správne abych hrála Velvet, Bůh mi dá vyrůst a on tak učinil.“⁵⁴

Obr.č.6- *O veľkú cenu..*

Spoločnosti MGM sa Elizabeth osvedčila a uvedomili si jej veľký potenciál. Tematiku filmu, však poznala ešte skôr ako sa postavila pred kamery. Vzťah matky a dcéry vo filme, sa nápadne podobá tomu skutočnému medzi Elizabeth a Sarou.

⁵⁴ WALKER, A. *Elizabeth*. Praha: X-Egem, 1994, s. 44.

Sara, rovnako ako matka Velvet, zanechala svoj sen kvôli rodine a tak sa jej zanietenosť a ctižiadostivosť premietajú aj do jej dcéry. „Výchovný tlak nevšední, houževnaté matky vypěstoval v Elizabeth přirozenou intuici, která se mohla promítnout do jejího herectví, jakmile se setká s příbuzným tématem, a to mnohem účinněji než technická dovednost.“⁵⁵

Sara sa snažila držať nad svojou dcérou ochranný štít, občas ju pristihli ako jej ukazuje vopred dohodnuté signály rukami. Videla sa v nej. Ale aj Francis priložil ruku k dielu a zachránil svoju dcéru pred požiadavkami Browna, aby Elizabeth ostrihali. Zašiel s ňou za najlepším kaderníkom štúdia, Sidneym Guilaroffom a ten jej dal parochňu, ktorá vyzerala naozaj reálne, takže si ani Brown nevšimol, že je to len parochňa. Inak o všetkom samozrejme rozhodovala Sara. Natáčanie filmu, tvrdé tréningy kvôli filmu, čas strávený v štúdiu rozdelili rodinu úplne, no čo sa týka Elizabethinej kariéry, bolo rozhodnuté.

Od prvej klapky zavládla medzi Elizabeth a Clarencom Brownom duchovná spriaznenosť. Bol zrejme prvý, ktorý videl okrem fotogenickej a krásnej tváričky aj herecký talent. Neskôr prehlásil: „Mezi Elizabeth a kamerou došlo k něčemu magickému. George Cukor kdysi řekl, že kamera si hvězdu vybere sama. Člověk nikdy neví, koho bude kamera milovat. Ve filmu *O velkou cenu* se kamera zamilovala do Elizabeth Taylorové a tato láska nikdy neskončila. Elizabeth měla hluboko v očích něco tajemného. Něco takového jsem viděl pouze u Grety Garbo.“⁵⁶

Film *O velkou cenu* však považujú mnohí za úplne prvý film, ktorý Elizabeth natočila, všetko čo bolo predtým, sa v očiach diváka nadobro zmazalo.

„Film *O velkou cenu* není jen příběhem o splněném přání, i když to tvoří součást jeho přetrvávající přitažlivosti, je to zajímavá psychologická studie hysterické posedlosti, zástupné vášně předpubertální sexuality.“ Napísal nepodpísaný kritik z Timesu.

„Kdykoli hovoří nebo myslí na koně- a to je vlastně pořád, trénuje jízdu na koni dokonce i v posteli – její zvláštní azurové oči se lesknou a její tělo se chvěje

---

⁵⁵ WALKER, A. *Elizabeth*. Praha: X-Egem, 1994, s. 47.

⁵⁶ ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s. 94.

intenzitou zanícení.“ Nazval vypäté emócie Elizabeth „čistou vášňou“ do *Daily Telegraph*, filmový kritik Campbell Dixon.

Je tu však ešte čosi viac čo sa črtá z detskej tváričky, nie je to len čistá krása ale aj niečo mocnejšie- sexappeal. A to si všimol ďalší filmový kritik James Agee, ktorý bez rozpakov prehlásil: „Ohromila mňa... smím-li se uchýlit ke konzervativnímu obratu, uchvátla mňa svou krásou, zajíkal jsem se zbožným obdivem, jaký bych asi cítil, kdybych s ní chodil do stejné třídy na základní škole.“

Ľudia si Elizabeth zamilovali, nie jej sexappeal, ale skôr zanietenie v úlohe Velvet Brownovej, ktorá neváhala preobliecť sa za chlapca a šla za svojím snom. Bola akýmsi medzníkom pre deti na prahu puberty, akýsi symbol filozofie, že keď si človek vytýči nejaký cieľ, môže trebárs vyhrať aj Veľkú liverpoolskú. Alebo vyrásť o pár centimetrov a získať rolu, ktorá sa nadobro zapíše do pamäte divákov, ako sa to podarilo Elizabeth (obr.č.7,8,9)

(obr.č.7,8,9)

2.3. Zrod sexsymbolu

Život hviezd v MGM nebol vôbec jednoduchý. Pod neustálym objektívom Louse B. Mayera, spoločnosť rozhodovala o tom s kým sa herec stretáva, nič nemohlo poškvrniť jeho meno a tým pádom aj spoločnosť. Vládli tu prísne pravidlá, pokiaľ herečka otehotnela, okamžite s ňou rozviazali zmluvu. Pokiaľ sa im nepáčila farba vlasov, prefarbili ich, pokiaľ zuby, dali ich upraviť, rovnako to bolo s obočím a tak by sme mohli pokračovať.

Zatiaľ čo väčšina dievčat v jej veku riešila typické pubertálne problémy, ona celé dni natáčala a v ateliéroch štúdií a tam sa aj vzdelávala. Učila sa poctivo, no v priebehu minúty musela prepnúť a stáť pred kamerami. O tom, čo skutočne asi prežívajú jej rovesníci sa dozvedala len z filmov, v ktorých hrala. Boli momenty, keď túžila na chvíľu stať sa „normálnou“ a tak poprosila brata Howarda aby jej dohodil spolužiaka na ples. MGM ho samozrejme preverila, ale s odstupom času na tento večer spomína Elizabeth ako na veľkú katastrofu, kde sa všetci tvárili, že je normálna stredoškolačka a pritom si prišla len ako súčasť púťovej atrakcie.

MGM dokonca oficiálne vytvorila „prvý večierok Elizabeth Taylor“. Všetko bolo do detailov premyslené tak, aby to pôsobilo naozaj reálne, ako keby sa jednalo o párty jej rovesníkov. Nikto zo študentov nepatril k jej rovesníkom, boli to rovnako začínajúce hviezdy ako ona.

Vďaka tomu, že vyrastala medzi dospelými, dospela oveľa skôr. Tešila sa, keď jej v šestnástich tipovali dvadsať. Začala si uvedomovať svoje krivky, ktoré priťahovali čoraz viac mužských pohľadov a páčilo sa jej to. Napriek tomu, že navonok pôsobila už ako žena, verejnosť ju brala ako milé dievčatko, ktoré zbožňuje zvieratá. Elizabeth túžila po dospeljších rolách, ale pani Taylorová bola presvedčená o tom, že ešte nedozrel ten správny čas.

„Časopis *Times* z 22. srpna 1949 rozebíral tehdejší krizi Hollywoodu. Konstatoval nedostatok nových hvězd. Ty zavedené už nepřitahovaly publikum... Jediná společnost si zoufá méně než ostatní a to MGM. Pravděpodobně proto, že MGM objevila drahokam nesmírné ceny, opravdový safír - Elizabeth Taylorovou. Bill Grady si myslí, že má dostatek temperamentu i talentu, aby se stala velkou hvězdou. Kdy se to už konečně prokáže, propána!“ cituje časopis *Times* Alexander Walker vo svojej knihe *Elizabeth*.

A MGM začala premýšľať o novom „dospeljšom profile“ Elizabeth, kde už nebude pôsobiť len ako roztomilá školáčka, ale ako žena. Fyzickou vyspelosťou sa odlišovala od ostatných detských hviezd. „ Počkajte až sa táto Lassie utrhne z reťazí.“ šepkali si v MGM.

Ale kedy sa to zmenilo? Kedy si uvedomila, že už dieťa skutočne nie je?

„I když jsem toužila být dospělá, až do svých šestnácti let, jsem si neuvědomovala, že už nejsem dítě. Rozhodující okamžik nastal při fotografování u Philippa Halsmana. Byl to první člověk, který mě přimel, abych se na sebe podívala jako na ženu. Vyloženě jen z technického hlediska poukázal na to, že každá strana mého obličeje vypadá na fotografii jinak. Jedna část vypadala mladší, druhá dospělejší. Myslel si, že záběr mladší strany obličeje je lepší, zatímco já byla rozhodně pro ten záběr, který mě dělal starší.

Když jsem pózovala pro Halsmana (Obr.č.10), začala jsem si intenzivně uvědomovat své tělo. Ať už si myslel o mém obličeji cokoliv, rozhodně nehodlal docílit toho, aby má postava vypadala dětsky. „ Máš prsa! ‘ křičel na mě., tak je vypni! ‘

Obr.č.10

To bylo něco jiného než kameramani ve studiu, kteří mě pořád ještě považovali za dítě. Halsman viděl, že mám ženskou postavu, a trval na tom, abych ji využila pro kameru. V jediném dni jsem se naučila vypadat smyslně a pózovat

vyzývavě. Zkrátka můj sex-appeal se rozvinul, přestože jsem věděla, že kdesi v nitru mé bytosti to dítě ještě zcela nedospělo.“⁵⁷

Podmanivé ženstvo z nej začíná vyžarovat, takže ju štúdio začína pre obsadzovať do rolí romantických, eroticky príťažlivých žien. Veľa herečiek skončilo svoju rozbehnutú kariéru, len preto, že sa nedokázalo prehrať z dievčenských rolí do tých dospelejších.

Režisér Robert Leonard sa chystá natočiť scénu pre film *Cynthia*, kde sa hlavná hrdinka aj napriek nevôli rodičov a počasiu, rozhodne ísť na školský ples. Jimmy Lydon ako jej spolužiak Ricky, po ktorom túžia všetky dievčatá z triedy, ju vo svojej ošumelej rachotine, preniesie cez kaluž a pobožká ju na dobrú noc. Celá Amerika zatajila dych. Ich mala Liz sa na plátne bozkáva. „Vlastne to ani nebol poriadny bozk,“ skonštatovala po čase Elizabeth. „Skôr ako keby som si s niekým potriasla rukou.“

Film *Cynthia* pripomínal Elizabeth príliš veľkú starostlivosť jej vlastných rodičov. Tí filmoví jej vstěpovali pravidlo: „To nesmieš, Cynthia!“ Stvárnila svoju rolu naozaj presvedčivo a napriek tomu, že kritika sa o jej výkone vyjadrovala kladne a tiež sa s ňou stotožnila dospievajúca mládež, film neznamenal pre Elizabeth výrazný zlom. *Cynthia* je však akýsi prielom medzi dospievaním a detstvom.

Po prvýkrát dostala rolu dospelej ženy vo filme *Konšpirátor*. Film ako taký, bol skôr prepadák, stretlo sa niekoľko nesprávnych krokov naraz, ako zle obsadenie hercov a vzhľadom k diplomatickým vzťahom sa film dost' negatívne vyjadroval v neprospech Ruska. Vo filme Liz hrá spolu s Robertom Taylorom, ktorý hrá špióna, s rozkazom, aby zabil svoju ženu. Elizabeth sa tu stretáva s prvými hereckými problémami. Jej hlas nemá dostatočnú nosnosť, nie je dost' silný a tvárny aby stvárnil závažnosť role. Stačilo to možno na muzikálové a dievčenské role. A tak MGM váha s uvedením „pravej zrelej lásky Elizabeth Taylor. Vo filme pocítila, že by si dokázala poradiť s úskaliami manželstva. A tiež to, že by to bola jediná úniková cesta od rodičov a MGM. S odstupom času sa sama zamýšľala, prečo sa do manželstva hrnula.: „Nemusela jsem být žádný g'enius, abych přišla na to, že si budu muset najít nějaké místo jak mimo d'ům svých rodičů, tak i mimo studia. Po několika marných pokusech jsem si uvědomila, že jedinou možností úniku je sňatek. Zdálo se

---

⁵⁷ ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s. 116.

mi, že jedine tak budu moci žít vlastním životem, a co bylo nejdůležitější, objevit svou vlastní sexualitu.“⁵⁸

Po dvoch neúspešných zasnubách, však Elizabeth po prvýkrát okúsila negatívne reakcie verejnosti. Ich obrázok čistej a dokonalej bábiky sa akosi začal natrhávať. Stretnutia s chlapcami brala len ako súčasť hry pred kamerami a tak jej prví nápadníci Wiliam Pawley a Glen Davis boli len súčasťou akéhosi filmu, ktorý režírovala ona a jej matka. Fiasko so zasnubami sa stalo verejnou udalosťou a Liz sa cítila bezbranná a pošpinená. Únikom boli pre ňu štúdia MGM a natáčanie filmu, ktorý bol pre zranenú dušu ako liečivý balzam.

2.4.Cesta k herectvu, *A Place in the Sun*: „ Tell mama... Tell mama all.“

Obr.č.11.

„Volám sa Elizabeth Taylorová. Takmer päťdesiat sokov som verejnosti na očiach- ako dieťa, dievča, mladá žena, manželka, matka a dnes už aj stará mama. Všimli ste si, že som sa vyhla akýmkoľvek prívlastkom? Čudujete sa mi? Filmové štúdia a novinári ma už toľkokrát opísali od hlavy po päty, že nie je treba aby som plytvala slovami ešte aj ja.“ Opisuje samú seba Elizabeth v krátkom prologu v knižke kde radí ako schudnúť, byť pekná a šťastná. Sama vie, že to nie je jednoduché a uvedomuje si, že uprostred pozlátka v ktorom vyrastala je najdôležitejšie zachovať si chladnú hlavu. „ Jedným z nebezpečenstiev pre človeka, ktorý vyrastá

⁵⁸ ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s. 132.

v Hollywoode, je náchylnosť dívať sa na seba očami publika. Často je nemalý rozdiel medzi tým, ako pôsobíte navonok, a tým ako sa cítite vo svojom vnútri. Ten vonkajší obraz sa spája s výzorom a vnútorný hovorí o tom, aký človek v skutočnosti je. Určite všetci poznáme tučných ľudí, ktorých citový život je celkom v poriadku a v ktorom nechýba značná sebaúcta. Ale Hollywood sa priam hemží štíhlymi, krásnymi ženami, ktoré sú nešťastné a frustrované, lebo si samy seba dostatočne nevážia.“⁵⁹

Po niekoľkoročnej kontrole zo strany štúdia a matky hľadá Elizabeth únik od všetkého a ako jediná možnosť vidí manželstvo. Vo svojom manželstve Nickym Hiltonom nepríde len o svoju počestnosť, ale jej rozprávka o láske z románu dostane na frač. Stáva sa z nej týraná žena, ako fyzicky tak psychicky. Uteká späť k rodičom, ale niečo v nej sa silno zlomí a stavia sa na odpor. Je dospelou ženou, ktorá chce odolávať životu, bez starostlivej matky. Únik od problémov nachádza v práci.

„Povedz mamičke, povedz mamičke všetko.“ Nastane romantické ticho a Elizabeth dostane svoj skutočný filmový bozk. Celá Amerika je vo vytržení. Vo filme *A place in the sun* Elizabeth dokáže, že nie je len peknou tváričkou. Dovtedy totiž hrala úlohy nevinných dievčat, kde stačilo vystaviť svoju krásu na obdiv, oku kamery. Stretáva tu aj človeka, spriaznenú dušu na celý život- Montgomeryho Clifta. Tento jednoducho povedané komplikovaný človek, bol homosexuál a tak ich vzťah bol postavený na niečom oveľa stabilnejšom. Celoživotnom priateľstve, bez hrozby vzniku akejkoľvek sexuálnej príťažlivosti.

Montgomery Clift bol človek, ktorý dal Elizabeth prvú hereckú lekciu. Prvýkrát sa ocitla vedľa herca, ktorý prvé skúsenosti získaval v divadle, jeho herecké postupy boli úplne iné, ako všetko čo do tej doby Elizabeth poznala. Bol jeden z prvých návštevníkov známeho Actors studia, založeného v roku 1947 vyznávačmi Stanislavského metódy- Eliom Kazanom, Cheril Crawfordovou a Robertom Lewisom. Boli to vyznávači názoru, že herec sa musí fyzicky aj psychicky stotožniť so svojou postavou. Lee Strasberg, ktorý sa pridal k štúdiu v roku 1950, prišiel s nápadom, že každý herec musí vo svojom podvedomí nájsť zážitok, ktorý potom premietne do svojej postavy. Úzko to súviselo s módnym ponímaním Freudovej psychoanalýzy. Čím viac bol herec zraniteľnejší, čím viac o sebe pochyboval tým bol pre Strasberga tvárnejší. A Montgomery bol dokonalým materiálom. Liz nemala v *Place in the Sun* ľahkú pozíciu, nemohla sa spoľahnúť len na svoju intuíciu a šarm.

---

⁵⁹ TAYLOR, E. *Elizabeth radí ako schudnúť, byť pekná a šťastná*. IKAR, 1991.s.9

„Nechodila jsem na dramatické kurzy a neuměla jsem hrát podle nějakých předloh. Herečkou jsem se stala přirozenou cestou. Hrála jsem instinktivně.“⁶⁰

„ Poprvé jsem tehdy přemýšlela o svém herectví,“ napsala později, „Když se Monty Clift roztřásl, roztřásla jsem se taky. Zním jen dva herce, s nimiž jsem se cítila jakoby téměř fyzicky spojená pupeční šňůrou, elektrizovaná a elektrizující. Tím prvním byl Clift, druhým Richard Burton.“⁶¹

Stretnutie s Montgomerym Cliftom bolo pre Elizabeth veľkým prekvapením. Začala vnímať možnosti nového, tvorivého herectva. Citovo sa na Clifta naviazala, ale zároveň si všímala jeho profesionalitu a nasadenie. Clift sa chcel vcítiť do role postavy, premýšľal nad ňou a neustále skúšal nové možnosti.

Tu nastáva otázka, ktorá nie je ničím šokujúca, bola Elizabeth dobrá herečka, alebo sa presadila len vďaka svojej kráse a príťažlivosti. S podobnou otázkou sa často stretávala Marilyn Monroe, či Brigitte Bardot. Nie je nič nové pod slnkom, že ľudia si na krásnych ženách všímajú v prvom rade ich krásu až potom talent. Krásne herečky sa stávajú sexuálnymi symbolmi doby, spoja svoju tvár a meno s istou značkou produktu a ten sa potom predáva. Filmy Greta Garbo či Marlene Dietrich dnes pozná len pár ľudí, avšak všeobecne sú tieto herečky vnímané ako symbol ženskej krásy. Sú legendami, ale nie pre svoje herecké umenie.

V živote nie sú náhody, vo filme *A Place in the Sun* je z Elizabeth zreteľná jej krása, ktorá sa prevetelila z krásneho dieťaťa. Je to krása zrelá, eroticky príťažlivá, zmyselná vo svojej nevinnosti. Ale jej krása nie je to jediné, čo môžeme vidieť.

Režisér Stevens často v noci prepisoval dialógy, všímal si vzťah medzi Elizabeth a Montym, pracoval s nimi na postavách, nechával ich počúvať hudbu nahranú pre film, aby ich inšpirovala v ich hereckej tvorbe, pracoval individuálne na dialógoch, bol to typ režiséra, ktorý herca inšpiroval. Nechcel vzťah medzi hlavnými hrdinami budovať na pláči, chcel, aby si herci uvedomili, že príbeh je už dávno daný.

Po hodinách strávených strihaním filmu, si Stevens uvedomil, že Elizabeth podala mimoriadny výkon a že ju naučil hrať pre jediného diváka- pre kameru.

Tento film bol pre Elizabeth významným medzníkom, po vzhliadnutí ju začala väčšina ľudí vnímať nie ako sexsymbol, ale hovorilo sa o nej ako o herečke.

---

⁶⁰ ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s.164

⁶¹ ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s.168

2.5.Liz na rozpálenej plechovej streche

Rozvod s Nickom Hiltonom priniesol veľkú dávku publicity. Verejnosť zatúžila sledovať jej milostný život, či sa jej to páčilo alebo nie. Neskôr jej ľudia odpustili akúkoľvek chybu alebo vinu. Prijímali ju ako ženu, ktorá sa riadi svojím inštinktom, srdcom a nie podľa toho akú šlamastiku tým spôsobí. Rozvod s bol jej prvým dospelým činom a keď si mnoho ľudí kladlo otázku, kto bude jej ďalším mužom, vyriešila to za ňu jej matka. Obľúbila si herca romantických komédií z Veľkej Británie. „Existuje jediný muž, ktorý môže urobiť Elizabeth znovu šťastnou... a to Michael Wilding.“ Nasledovala svadba, dve deti, ale medzi manželmi nastali komplikácie. Uplatnenie, ktoré mal Wilding v Anglicku nenašiel v Hollywoode. Hrával menšie role, ktoré ho umelecky nenaplňovali, Liz sa starala o deti, o domácnosť a mala pocit, že sa stáva živiteľkou rodiny ona. Wilding mal ešte jednu obdivuhodnú negatívnu vlastnosť. Rád sa páčil ženám, obliekal sa ako elegán, distingvovaný lesk dospeljej mužnosti mu pridával na jeho osobnom čare. No jeho talent a osobnosť v Hollywoode nikto nebral vážne. Novomanželom chýbali peniaze a tak sa Elizabeth rozhodla vrátiť k filmu. Vedela, že George Stevens pripravuje film pod názvom Gigant a tak po druhom dieťati nasadila prísnu diétu. Keď sa Stevens pýtal Rocka Hudsona, kto by mal hrať ženskú rolu v tomto filme, odpovedal jednoznačne „Elizabeth Taylorová.“ Elizabeth mu bola za to vďačná po celý život. Spolupráca so Stevensom sa už raz osvedčila vo filme A Place in the Sun, ale nebolo to až tak jednoduché ako si sprvoti myslela. Stevens ju neustále vyvádzať z miery, nemilosrdne od nej vyžadoval čo chcel, aby ju zlomil a dosiahol aby bola herecky čo najpresvedčivejšia. „Si až príliš krásna, nikdy s teba nebude dobrá herečka, ak budeš len krásna.“ Povedal na plné ústa Stevens pred celým štábom. Elizabeth to rozhnevalo, rozmazala si líčidlá, rozstrapatila vlasy a vrátila sa pred kameru nepriateľská, plná odporu, ale s profesionálnym prístupom. Napriek tomu, že s Hudsonom ju spájalo veľké priateľstvo, problém mala s Jamesom Deanom. Bol k Elizabeth chladný a hrubý. Pre maličkosti dokázal stopnúť celé natáčanie, mal záchvaty zúrivosti. Začal sa váľať po zemi, kričal, vzdychal a začal si počínať tak výstredne, že veľa ľudí pochybovalo o jeho duševnom zdraví. On však tvrdil, že je to postup, ktorému sa naučil v Actors Studiu a ktorý pomáha uvoľniť psychické sily. Nakoniec si ale k sebe našli cestu. Počas nakrúcania Elizabeth netrápili len problémy

v manželstve ale aj zdravotné ťažkosti. Nakrúcanie z nej spravilo silnú ženu, zocelilo ju a prinieslo jednu zničujúcu skúsenosť. Tridsiateho septembra, teda jedenásť dní predtým než padla posledná klapka a štyri dni potom, čo svoje scény dotočil James Dean, uprostred projekcie zazvoní telefón. Stevens niečo do telefónu zamumle, rozsvietia sa svetlá a so zlomeným hlasom oznamuje všetkým, že James Dean zomrel pri autonehode. Elizabeth musela na druhý deň dotočiť scénu bez hereckého partnera, vedomá si toho, že ten už leží v márnici.

„Ve scéne, kedy ji Dean baví nad čajem ve své chatrči, demonsturuje, jak díky schopnosti slyšet partnerova slova (a pauzy) může být pouhá „přítomnost“ výmluvnější než manýristické mumlání, podle metody Stanislavského, respektive Actor’s Studia.“⁶²

Film *Gigant* jej priniesol celosvetové uznanie a slávu. Zatiaľ čo v pracovnej sfére oslavovala úspechy, manželstvo s Michaelom Wildingem jej troskotalo.

„ Koukám, že chceš odložit toho chlapíka. Dobře poslouchej, at’ mě pochopíš, žabko. Ne abys ses rozhlížela, koho lapnout. Provdáš se za jediného mužského, a to za mě.“⁶³

Scéna ako z romantického hollywoodského filmu sa odohrala v budove MGM. „Zbláznil si sa?“ odpovedala šokovaná Liz. Michael Todd, producent, známy svojou excentrickou povahou vedel, čo chce a šiel si za tým. Večer jej poslal sto červených ruží. Pokiaľ sa s jedným manželom v Mexiku rozviedla, toho ďalšieho si vzápätí vzala za muža. Mike Liz rozmaznával, zahrňoval ju bohatstvom, prepychom, šperkami a aj napriek hádkam, ktoré boli súčasťou každodennej domácnosti, ich spájala hlboká láska a spaľujúca vášeň. A čoskoro sa im narodila dcéra Elizabeth Francis a napriek tomu, že Todd vedel o deťoch len to, že hrajú za polovičný honorár, bol milujúci otec a manžel.

Natáčanie *Mačky na rozpálenej plechovej streche* začalo 6. Marca 1958 v štúdiu MGM. Okamžite sa vyskytli problémy, nastal nesúlad medzi hlavnými hercami Liz a Paulom Newmanom. Newman ako žiak Actors Studia, herec divadelných rolí zastavoval scény a potreboval skúšať, pokiaľ Liz nepotrebovala skúšať vôbec.

V noci z dňa 22.marca na 23. marca Liz nemôže spať, okrem horúčky ju sužovalo nepríjemné počasie, vonku sa blýskalo a kvapky dažďa udierali do okien. „

⁶² WALKER, A. *Elizabeth*. Praha: X-Egem, 1994, s.152

⁶³ ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s.215

Bez teba sa cítim ako polovica nožničiek.“ Zašeptal na piatykrát Mike Todd, keď sa s Liz lúčil a sľúbil že o šiestej ráno zavolá. Konečne vyrazil na letisko a nastúpil do lietadla, ktorému hovoril Šťastná Liz.

Ráno 23. Marca o šiestej ráno zazvoní v byte denníka Associated Press Jima Bacona telefón: „Prežil niekto?“ vykrikuje.

„Všetci sú mŕtvi...“

Elizabeth sa po tejto bolestnej udalosti len ťažko spamätá, ešte pár rokov po tom sa jej s Mikeom Toddom sníva. Dokonca si nechala prerobiť prsteň, ktorý mal Mike Todd na ruke v osudnú noc, aby ho mohla nosiť ona.

„ V roly Maggie říkala Elizabeth svému manželovi Brickovi- Paulu Newmanovi následující repliku:

„Jsem odhodlanější, než si myslíš. Uvidíš, že vyhraju.“

„ A vyhraješ co? Zeptá se Brick.“ Jakého vítězství může dosáhnout kočka na rozpálené plechové střeše?“

„ Prostě toho, že na ní zůstane. Tak dlouho, jak jen dokáže.“⁶⁴

Po Toddovej smrti sa úplne uzavrela do seba a oporou jej boli najbližší priatelia, medzi nimi bol aj Eddie Fischer, dlhoročný priateľ Mika Todda, ktorému vd'ačil za svoju kariéru. So ženou Debbie Reynoldsoviu tvorili dokonalý americký pár. No práve v tomto neutešenom období, sa jeho manželstvo ocitlo na bode mrazu. Debbie sa poznala s Liz zo štúdií MGM.

Vždy keď Eddie mohol, bol pre Elizabeth oporou. Nikoho by nenapadlo, že by medzi nimi mohlo niečo byť. Elizabeth bolo dvadsaťšesť rokov a už bola trikrát v manželskom zväzku. Pre Elizabeth bol Eddie priateľ, niečo čo ju spájalo s Mikom. Ťažko sa asi zamýšľať, čo ich v tejto situácii k sebe priťahovalo. V Eddiem hľadala kúsok Mikea. Do chvíle, kým bola Elizabeth len trúchliacou vdovou bola ľutovaná. Od chvíle, keď sa stala milenkou, zrútila sa na ňu vlna nenávisťi zo strany verejnosti.

Všetko sa odohralo v krátkom čase a film *Mačka na rozpálenej plechovej streche* nebol dokončený. Musela ho dokončiť, či chcela či nie. Oporou jej boli ľudia zo štábu, režisér Brooks, či Greta Garbo. Na veľké prekvapenie, vzťah Eddieho a Liz, nemal žiaden dopad na návštevnosť filmu. Všetci laickí kazatelia morálky, cirkevné kruhy sa predhánali v tom, prečo by sa mal film zakázať. Napriek veľkému

---

⁶⁴ ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s.234

tlaku, film bol nominovaný v šiestich kategóriách na Oscara, nezískal síce žiadnu cenu, bol to však dôkaz nespochybniteľných kvalít filmu.

O hereckom výkone Elizabeth sa kritika vyjadrovala neurčito, s odstupom času treba dodať, že jej rola Maggie je jednou z najlepších, ktorú za svoju kariéru vytvorila. Ako človek bola Elizabeth nevyzretá, jej herectvo dozrievalo s každým novým filmom.

Liz na rozpálenej plechovej streche ustála. Manželom číslo štyri sa stal Eddie Fischer, ktorý bol svedkom na predchádzajúcej svadbe a kvôli nemu konvertovala na judaizmus.

2.6.,,Vzťah zrodený z nevery, sa vždy nakoniec obráti v prach.“

5.8.1984, Celigny, Švajčiarsko

Posledný deň života Richarda Burtona

„ Zamiloval som sa do teba v momente, ako som ťa uvidel, na jednom večierku v Hollywoode pred mnohými rokmi. Bola si pre mňa všetkým, po čom som vždy túžil. A dokonca keď si sa na mňa pozrela s výrazom absolútneho pohrdania, stále si ma priťahovala.“

„ Jsi moje žena? Jsi? Jestli ano, pojd' sem a polib mě! Dokaž to!“

Elizabeth pristúpila k Richardovi a začala ho vášnivo bozkávať.

Manželstvo číslo štyri s Eddiem, sa v tom momente skončilo. Ešte predtým však spolu natočia film, ktorý Elizabeth z duše nenávidí *Butterfield 8*. Vedela , že verejnosť na ňu tak či tak, pozerá kritickým konzervatívnym okom, kvôli vzťahu s Eddiem. Vidieť ju v úlohe newyorskej call girl, by nijako priaznivo neoplývalo na jej rating. Či chcela, či nie, končiaca zmluva s MGM ju donútila film natočiť a ona získala svojho prvého Oscara.

Veľkofilm *Kleopatra* jej nielenže pripísal niekoľko cifernú sumičku na účet, ale aj stretla lásku svojho života – Richarda Burtona. O ich vzťahu sa veľa popísalo, veľa pravdy aj nepravdy, čo je skutočnosť a čo fikcia však vedeli len ony dvaja. V roku 2012 uzrel svetlo sveta film *Liz a Dick* v hlavnej úlohe s Lindsay Lohanovou a Grantom Bowlerom v réžii Lloyd Kramera. Musím povedať, že filmové spracovanie ich vzťahu sa mi celkom páčilo, neskutočná podobnosť Grant Bowlera

s Richardom Burtonom bola až zarážajúca. Herecky ich vystihli presne tak, ako si ich aj ja predstavujem vo svojej hlave. Ale keď sme už pri tej typológii a kráse, je ťažké vybrať herečku, ktorá by sa vyrovnala krásou Liz a aj by ju správne vystihla. Musím uznať, že oko kamery je naozaj kruté a tým, že som u Elizabeth Taylor zvyknutá na nádheru, Lindsay ten akýsi šmrnc chýbal. Asi je ťažko nahradiť originalitu skutočných hercov.

Počas nakrúcania *Kleopatry* sa Richard a Liz zblížili, mohol to byť ale len jeden z ďalších úletov. No všetko, čo medzi nimi vtedy vzniklo bolo úplne reálne. Niekedy sa stane, že sa hereckí partneri do seba na pláči zaľúbia a že si zamenia emócie na plátne s tým, čo je v skutočnosti. (Obr.č.12)

Kleopatra bola nominovaná v deviatich kategóriách, ale za herecký výkon bol nominovaný len Rex Harrison za úlohu Cézara. Celkovo si film odniesol štyri ocenenia.

Elizabethin výkon kritika zahrabala pod čiernu zem, napriek tomu znamenal v jej kariére veľký zlom. Priniesol jej finančnú slobodu, vplyv, nebola viazaná žiadnou zmluvou a životnú lásku.

Obr.č.12

2.7.Kto sa bojí Elizabeth Taylor...

Ich vzťah bol ako na hojdačke. Vedeli, že spolu nemôžu byť, ale nedokázali bez seba existovať. Vášni, ktorá medzi nimi vznikla nevedeli odolávať. Po neuveriteľných šesťsto tridsiatich dvoch dňoch, bolo natáčanie na konci. A Liz oznámila Richardovi nech sa vráti ku svojej rodine. Keď padla posledná klapka dali si zbohom. No nevydržalo im to dlho.

Neúspech filmu videla Elizabeth v tom, že veľa scén, ktoré vysvetľovalo konanie postáv, bolo zostrihaných a po zhliadnutí filmu odchádzala so slzami v očiach. Pravdou je, že filmová *Kleopatra* je skôr kráľovnou Hollywoodu ako kráľovnou egyptskou. Striedanie kostýmov, perfektný make up, dlhé dialógy. Až príliš veľký dôraz sa kládol na krásu hlavnej predstaviteľky, na jej vzhľad. Herecké výkonu Richarda a Liz boli mdlé, akoby si všetky emócie odpálili mimo kameru a na natáčanie nechali len to, čo sa v sebe snažili potlačiť.

Skutočná Liz a Dick spolu vstúpili do manželského zväzku dva razy.

V mnohých hlavách môže dnes číslo 8 manželstiev, vrátane dvoch s tým istým mužom vyvolať opovržlivé myšlienky. Elizabeth Taylor však vo svojom živote chcela byť milovaná a hľadala útočisko v manželstve. Bola krásna, známa, slávna, bohatá a mohla si vyberať. V očiach verejnosti často vyvolávala zmätok. Elizabeth vedela život uchopiť za ten správny koniec. Vezmime do úvahy, že to nebola len skvelá herečka, ale úžasne silný človek, ktorý dokázal čeliť prekážkam, aj keď sa zdali nezdolateľné. Pamätám si moment keď sa mi omylom na počítači spustil film *Kto sa bojí Virginie Wolfovej*. Ten výraz vyspelej ženskosti, sily, slabosti, úpadku, nešťastia, lásky, lásky ktorá je len zle napísanou hrou ma ochromil. Herecká osobnosť, krásna žena, životný príbeh, ktorý samotný je námetom na film. Muži v jej živote ju inšpirovali, posúvali ďalej, ničili, báli sa jej. „Chcem aby si ma miloval.“ Jediné, čo chcela ona. Bola milovaná? Alebo len blúdila vo filme s názvom „Život“.

Kým v *Kleopatre* (Obr.č.13) si ju pamätáme ako krásnu ženu vo filme *Kto sa bojí Virginie Wolfovej*,(Obr.č.14) ukázala svoje skutočné herecké kvality. Veľa sa písalo aj o tom, že s Burtonom nemuseli vlastne nič hrať, všetko, čo môžeme vo filme uzrieť je len súčasťou ich domácnosti. Vášeň, nenávisť, láska, napätie, udobrenie. V rokoch 1963 až 1972 spolu natočili celkom desať filmov, ale stačil len jeden aby sa nadobro zapísali siene slávy svetovej kinematografie.

Obr.č.13

Obr.č.14

2.7.1.Rozbor.Kto sa bojí Virginie Woolfovej?

V roku 1966 sa dostal do svetových kín americký film *Kto sa bojí Virginie Woolfovej*, v ktorom sa hlavnej úlohy zhostila Elizabeth Taylorová. Postavu Marthy zvládla výborne, nakoľko za film získala prestížnu cenu Americkej filmovej akadémie – Oscara. Bolo to jej skutočne prvé ocenenie Oscara, na ktoré bola hrdá . Hoci aj Richard Burton podal pred kamerou veľmi kvalitný a presvedčivý herecký výkon, tak k vytúženej soške ho to neprivedlo. Oscarom bola odmenená ešte aj mladá herečka Sandy Dennisová, ktorá stvárnila úlohu Honey. Celkovo bol film nominovaný na Oscara vo všetkých trinástich kategóriách a napokon sa mu ušlo päť sošiek - za najlepšiu scénografiu, kostýmy a kameru. Len on a George Segal, ktorý hral Nicka⁶⁵ - manžela Honey zostali bez prestížneho ocenenia. Sklamanie bolo veľké. Dielo *Kto sa bojí Virginie Woolfovej?* pochádza z pera Edwarda Albeeho a pôvodne bolo divadelnou hrou, ktorú v roku 1962 veľmi úspešne uviedli na Broadwayi a neskôr poslúžila ako scenár k rovnomennému filmu režiséra Micka Nicholisa⁶⁶. V bývalom Československu bola divadelná hra uvádzaná pod názvom *Kdopak by se Kafky bál*, nakoľko Franz Kafka bol ako autor absurdnej drámy v

⁶⁵ Rolu Nicka po krátkom váhaní odmietol Robert Redford.

⁶⁶ Mike Nichols- bol to divadelní režisér, v tej dobe vychádzajúca Broadwayská hviezda. Jeho režisérsky debut *Bosé nohy v parku* Neila Simona bol hitom niekoľkých divadelných sezón. Hral sa celé štyri roky. Réžia virginie Woolfovej bola pre neho výzvou, ale nie veľkou neznámou. V podstate išlo natočenie divadelnej hry a v spolupráci zo skúseným kameramanom Haskellom Wexlerom sa im podarilo vytvoriť zábery pri ktorých má divák pocit, že je v centre diania.

našich končinách oveľa známejši než anglická spisovateľka Virginia Woolfová (1882 – 1941). Edward Albeeho k inšpirácii neprivedla žiadna prevratná myšlienka. „Jednou jsem se na jedné univerzitě propil celou noc a nějak jsem si tam všiml nápisu napsaného mýdlem na zrcadle: ‚Kdo se bojí Virginie Woolfové.‘ Když jsem začala hru psát, na tenhle nápis jsem si vzpomněl. ‚Kdo se bojí Virginie Woolfové‘ se v mé mysli proměnilo na, kdo se bojí zlého vlka‘ nebo spíš ‚kdo se bojí žít život bez falešných iluzí.“⁶⁷

2.6.2.Námet, scenár a význam filmu:

„*Kto sa bojí Virginie Woolfovej?*“⁶⁸ bol popevok, ktorý v ten sobotný večer vyvolával salvy smiechu na univerzitnom večierku, z ktorého sa primerane spoločensky unavení vrátil domov starší manželský pár George (Richard Burton) a Martha (Elizabeth Taylor)⁶⁹ vo fiktívnom americkom meste Nové Kartágo. Ako sa následne ukáže, tak George je profesorom na katedre dejín a Martha je dcérou rektora tunajšej univerzity, inak váženého starého pána a najvyššiu miestnu autoritu. Ako sa následne ukáže, tak George si Marthu zobral za ženu aj preto, že očakával kariérny postup. Vzájomný vzťah medzi manželmi nie je spočiatku ľahké definovať. Obaja radi a často siahnu po poháriku – on pije whisky a všetko ostatné, čo mu príde pod ruku a ona najmä gin, z ktorého vždy najskôr vyberie a pochrúme kocky ľadu. Vo chvíli, keď si George myslí, že si idú dať drink na dobrú noc, Martha oznámi, že očakáva príchod hostí. Nevie síce ani to, ako sa volajú, ale pamätá si, že ich pozvala a každú chvíľu majú doraziť. Noc sa teda nekončí a pred dverami sú hostia – mladí manželia Nick a Honey, ktorí ešte netušia, že za chvíľu sa stanú divákmi, svedkami aj potenciálni aktéri podivných a divokých scén, aké spolu po celý čas predvádzajú George a Martha. Aj v živote je celkom bežné, že dvaja ľudia, ktorí sú už doma lezú na nervy a možno si nedokážu ani nič zmysluplné povedať, si v snahe zahnať nudu a vykĺznuť zo stereotypov, zavolajú komparz či obecenstvo. Kým sú George a Martha doma sami, tak predvádzajú a ukazujú všetko možné, len nie harmonický vzťah či

⁶⁷ ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s.356

⁶⁸ Názov je odvodený od pesničky Big Bad Wolf, Veľký zlý vlk, ktorú si hlavní hrdinovia pospevujú. Je to paródia na obľúbenú pieseň z filmu Walta Disneyho *Tri malé prasiatka*.

⁶⁹ Predlohou k hlavným postavám mu boli jeho priatelia univerzitný profesori Willard Maas a Marie Menkenová. keď hľadal mená pre svoje postavy, použil krstné mená George Washingtona a jeho manželky Marthy

vzorovú domácnosť. V celom byte majú neporiadok a azda najväčší v hlavách. Ich dialógy sú plné cynického ostrovtipu, vzájomného podpichovania až urážania. Kto by si myslel, že po príchode návštevy sa ich správanie jedného k druhému zmení k lepšiemu, tak sa veľmi mýlil. Aj kritici adaptáciu divadelnej hry amerického dramatika Edwarda Albeeho označujú za prenikavú štúdiu partnerských vzťahov a ľudských charakterov. Oba manželské páry zložené z intelektuálov, zažívajú krízu, plynúcu z nedorozumení, postupného odcudzenia, nedostatku pochopenia jedného pre druhého, problémom je aj to, že si dôležité veci nehovoria alebo nedokážu vysvetliť a tak sa musia pretvarovať, niektoré veci tajiť alebo vzájomne klamať. Starší z manželských párov, teda dvojica George a Martha sa však nachádza v úplne inej dimenzii a svoj bežný, možno inak nudný život si spestrujú vytváraním simultánneho virtuálneho sveta plného vymyslených príbehov, ktoré dokážu sprostredkovať s takým intenzívnym nasadením a presvedčivo, že už ani ostatní filmoví aktéri ani diváci nerozoznávajú, čo je fikcia a čo realita. Veď aj podtitul filmu znie: „Vítajte u Marthy a Georgea. Noc plná hier a zábavy sa začína!“ A tých hier, ktoré medzi sebou počas jednej noci rozohrajú je skutočne nespočetne veľa. Kvarteto hlavných predstaviteľov mohlo vo filme ukázať široký register psychologického herectva, pričom azda najväčšie výkyvy nálad, ako aj celú škálu najrôznejších emócií a citových výlevov predvedie práve Elizabeth Taylorová.⁷⁰ Treba si však uvedomiť, že to, čo by v 60-tych rokoch minulého storočia bolo považované za prekvapujúce, teda prezentovanie vlastného súkromia, hraničiace až s voyerstvom, by dnes, kedy je doba poznamenaná absolútnym odhaľovaním vlastnej intimity prostredníctvom rôznych televíznych reality šou asi už nebola až takou prevratnou novinkou a sotva by niekoho ešte šokovala. Ale prečo ľudia vlastne tak radi nazerajú do súkromia iných? Možno len preto, aby sami sebe dokázali, že nie sú na tom až tak zle alebo iní sú to majú doma ešte horšie.

---

⁷⁰ Taylorová v prvom momente rolu odmietla. Vo veku tridsaťštyri rokov stále patrila k najkrajším ženám šoubiznisu a hrať päťdesiatročnú alkoholičku s kilami navyše sa jej veľmi nechcelo. Bol to úplne iný charakter aký do tej doby hrala.

2.7.3. Opis jednotlivých scén a herecké výkony v nich:

Elizabeth Taylor alias Martha sa objavuje na plátne hneď v úvodnej scéne, kde kráča z večierku na univerzite spolu s Georgeom do ich domu. Vo svetlovlasej parochni, odetá v priliehavých šatách, ovešaná zlatými retiazkami a šperkmi a neodmysliteľnou cigaretou v ruke po príchode do bytu skonštatuje, že to je „doupě“. Následne sa ho pýta, z ktorého filmu Warner Brothers tento citát je. Zjavne je to jedna z ich obľúbených hier, ale George je otrávený, nechce sa mu rozmýšľať a radšej sa pustí do čítania novín sediac za stolom v kuchyni, kde je už na prvý pohľad značný neporiadok. Martha sa dosť negustiózne napcháva kuracím stehnom a obhryzenú kosť dá na tanier do ľadničky. Ona sa snaží Georgeovi priblížiť dej nejakého filmu o Chicagu, takže hrá ako o život, gestikuluje rukami, ale on sa na ňu ani nepozrie, lebo si zapáli cigaretu a ďalej číta. A tak sa napokon pustí do umývania riadu a keď ju partner obviní, že jačí, tak naňho zvrieskne: „*Ja neječím!*“ Vzápätí si asi uvedomí ten paradox a povie to ešte raz, ale už tichšie. Následne si pýta od manžela drink, hoci on si myslí, že už by mala mať dosť. Vtedy mu Martha oznámi, že ešte čakajú hostí, ale zároveň sa prizná, že nevie ani to, ako sa volajú. Je zrejmé, že ide o noc zo soboty na nedeľu a sú dve hodiny po polnoci. George zaľahne demonštratívne oblečený do postele a Martha ho začne štekliť až ho donúti otočiť sa na brucho. Ona si naňho sadne a začne vyspevovať: „*Kto se bojí Virginie, Virginie Woolfovej?*“ Predstieranú veselosť po malej chvíli opäť vystriedajú hádky. Oni dvaja sú schopní sa pohádať aj na tom či sa George na večierku bavil tak dobre, že sa až za brucho chytal alebo sa len usmieval. Martha mu šplechne do tváre, že je jej z neho na vracanie. Lichotia si svojsky - tvrdením, že sa im na tom druhom zo všetkého najviac páči zúrivosť a hnev. Napriek neustálemu doberaniu a obojstranným urážkam to chvíľku vyzerá tak, že sa majú radi, ale poriadnu pusu, ktorú si Martha vynucuje, jej George odmietne dať, čo mu ona vzápätí vyčíta. On sa vyhovára na to, že po puse by skončili v milostnom spojení na koberci a v tejto súvislosti skonštatuje: „*Není na světě neřesti, ve které bych si nedominovala.*“

Následne niekto zvoní a oni sa hádajú o to, kto z nich im má ísť otvoriť. Vo chvíli, keď ona zakričí: „Ty ničemo!“ sa dvere otvoria a v nich stojí o poznanie mladší párik zložený z dvoch svetlovlasých ľudí – Nicka a Honey. Keď sa usadia do obývačky, blondínka sa zmôže iba na konštatovanie: „*To je rozkošné!*“ A potom

nastane chvíľa dlhého, trápneho ticha, ktoré sa zmení až pri nalievaní prvých pohárikov, kedy Honey rozveselí ostatných, keď povie: „*Kdo nemýcha, nevzdychá.*“ Georgeovi je však jasné, že Martha si druhú dvojicu pozvala najmä kvôli Nickovi, ktorého prezentovala ako vyšportovaného matematika. George predpokladal, že Martha po mladom mužovi vyštartuje, čo sa deje už po pár minútach, kedy ho začne hladkať po kolene. V rámci nasledujúcej hádky sa divák dozvie, že George má cez 40 rokov, Martha je od neho staršia, Nick je 28-ročný a jeho manželka je o štyri roky mladšia. Upresní, že nie je matematik, ale biológ. Medzitým obe ženy odídu spolu hore na toaletu a George na ňu vrieska, aby už prišla dole. Ona mu odpovedá tiež krikom a to škaredým, hrdelným hlasom. Po malej chvíli prišla Martha prezlečená do tmavých nohavíc a rozhalenky s obrovským výstrihom. Problémom je, že blondínke Honey prezradí, že George má 16-ročného syna, čo ho dosť rozladí. Martha pokračuje vo flirte s biológom Nickom, zaujme miesto na gauči namiesto jeho manželky a opäť sa pustí do zhadzovania manžela, kým vyšportované telo mladého návštevníka chváli. Detailné zábery na Liz Taylorovú ukážu jej druhú bradu, vrásky okolo očí, aby bolo jasné, že je staršia, čo si ona ale nepripúšťa. Stále sa zvodne smeje a venuje sa iba Nickovi. Zdecimovaný George ide do špajze a z hornej poličky zoberie zbraň – pušku. Dramaticky nakráča do obývačky, namieri ňou od chrbta na svoju manželku, čo prítomní zbadajú, v očiach majú des a hrôzu, ale z hlavne vystrelí dáždňik, ktorý sa otvorí. „*A jseš mrtvá,*“ povie George a po smrteľnom napätí sa zase všetci smejú a bavia na vydarenom fóre. Martha napokon dá manželovi pusu a riešia to či by ju naozaj zastrelil. Blondínka Honey sa pýta, kde je vlastne ich syn a kedy príde domov. Zjavne je to citlivá téma, pri ktorej Marta znervózne, akoby mala v tejto veci nečisté svedomie. Následne hovoria o synovi ako o hajzlíkovi. Nie je istota, že syn je Georgea. „*Vy ste čúza,*“ šplechne opitá Honey do tváre Marthe, keď skončí ďalšia hádka o tom či má ich syn modré alebo zelené oči. Marta svojho muža neustále uráža, nazve ho dokonca „tlustá veš“. On ju žiada, aby prestala, ale na to je až príliš našartovaná. A tak rozbije fľašu, aby ju konečne prerušil alebo zastavil. Keďže ani to nepomáha, vezme do tanca Honey a začne spievať: „*Kdo se bojí Virginie Woolfové?*“ a snaží sa do miestnosti vrátiť dobrú náladu. Blondínke však je zle a uteká na toaletu. Nick a George sa rozprávajú na tráve pri húpačke pred domom. Pán domu z mladíka vyťahuje intímne informácie o tom, prečo sa vlastne žení a aký má vzťah k manželke a on mu prezentuje vymyslenú historiku o dopravnej nehode otca a syna, ktorý je v ústave a nehovorí.

Ženy už sú v poriadku a pijú kávu. Nakoľko však Honey stále nie je dobre, tak George ide po auto a vezie ich domov. Ide s nimi aj Martha, ktorá sedí na prednom sedadle vedľa šoféra. Honey drieme, ale v prudkej zatáčke sa auto dostane do šmyku a ona sa preberie. Akurát hovoria o synovi a riešia, kto je zodpovedný za to, že utekal z domu. V tej chvíli idú okolo nočného podniku a Martha donúti Georgea, aby zastavil auto a išli si zatancovať. V tanečnej sále je zopár stoličiek, pódium s bicími, tanečný parket a veľký hudobný automat na platne. George vypeckuje muziku naplno a Martha po ňom vyštartuje s úplne zlovestným výrazom v tvári. Napokon vyberie pesničku ona a zoberie do tanca biológa Nicka. Ten sa k nej privinie až príliš a pevne si ju pritláča k sebe. Na čo ona vraví, že to má takto rada. Taylorová a Segal predvádzajú divoké tanečné kreácie, objímajú sa, pričom ona ani na chvíľu neprestane hanlivo hovoriť o manželovi. Martha začne búchať do bicích a zhadzovať partnera ešte viac. „*Nebudu tady tu nikomu pro smích.*“ skríkne vydráždený do nepričítanosti a vrhne sa oboma rukami na krk Marthy a začne ju škrtiť. Zasiahnúť musí Nick. Manželia skončia ležiac na zemi, keď do miestnosti nakráča čašník a pýta sa, čo to bol za hrmot. Martha totiž prevrátila pri púde aj stôl. „*Hráli jsme takovou hru,*“ vyhovára sa George a vzápätí navrhne, že by si mohli vyskúšať aj iné hry. Napríklad tú zvanú Hop na hostiteľku alebo Ideme do hostí. Medzi rečou Martha spomenie, že George napísal knihu a nabáda ho, aby o tom rozprával. George však opisuje svoj druhý román, v ktorom prerozpráva životný príbeh svojich hostí. Ešte aj prostomyseľná blondína Honey sa v tom nájde, pochopí to ako svoju urážku a nahnevá sa. Vyčíta partnerovi, že hostiteľovi povedal o ich tajomstvách. Následne dôjde medzi Marthou a Georgom k prudkej výmene názorov, jeden druhému sa dokonca vyhrážajú a nadávajú si. „*Sneseš to, že tě urážím a ponižuju, jinak by ses neženil,*“ povie svojmu mužovi Martha a ako šialená sa naňho vrhne, až ju musí odsotiť. Nahnevaná v kabáte pred barom mu ďalej nakladá. On ju straší, že ju dá do ústavu. Nazve ju beštiou. Martha s jeho slovami nesúhlasí, ale prizná sa, že často kričí a nosí doma nohavice. Na základe toho, čo si v týchto vypätých scénach a dialógoch hovoria sa možno ukazujú aj všetky ich skutočné manželské nezhody, pocit nepochopenia, ústupky, po ktorých nasledovali výčitky. Je zrejmé, že v minulosti prepásli okamih, kedy to ešte šlo dať dokopy. Chcú jeden druhého zničiť a vyhlásia si totálnu vojnu. Ona nasadá do auta a odchádza. Po ceste naloží aj hostí, ale Georga tam necháva. On musí ísť pešo domov, kde v aute pred domom nájde spiacu a blúzniaci Honey. Dvere na doma sú na retiazku zatvorené, musí ich vykopnúť až sa

rozozvučia kovové tyče alias zvony za nimi. Na schodoch nájde kus oblečenia a dostane záchvat smiechu, ktorý sa neskôr vonku zmení na plač. Je mu jasné, že Martha si Nicka odvliekla do spálne. Zvonenie zobudí aj Nickovu manželku, ktorá v polotrievzvom stave oznámi, že nechce mať deti, lebo sa bojí bolesti. George si nacvičuje ako Marthe oznámi, že ich syn je mŕtvy. V nasledujúcom zábere sa objaví jeho žena ako sa potáca po záhrade s pohárikom v ruke a niekoho hľadá. Kričí, otvára dvere na auto, kontroluje ho a opiera sa o strom. Nasledujúci dialóg sa odohrá na priedomí medzi ňou s biológom Nickom, ktorý sa čuduje skazenosti ľudstva. Ona ho hecuje, že je padavka, kým ona matkou plodnosti. Teraz prekvapujúco začne ospevovať Georga, aký je k nej dobrý, učí sa hrať jej hry a je ochotný urobiť všetko preto, aby bola šťastná. Obviní ho z toho, že aj tak prišiel k nim na návštevu len preto, že je ctižiadostivý a myslel si, že by mu pomohla pri budovaní kariéry známosť s rektorovou dcérou. Zrazu mu začne tykať, núti ho, aby jej slúžil a dokonca mu začne za chrbtom spievať posmešnú pieseň o jeho smutnom živote. Už tretíkrát za večer je Martha prezlečená, ale parochňu má rozčuchanú. Nečakane nachádza porozumenie s Georgom a Nicka si doberajú. Následne sa začnú v miestnosti riešiť rôzne dilemy. Zabil George svojich rodičov alebo nie? Mal byť Nick milencom, ale je z neho sluha? George ho posielal po niečo so slovami: „*Prines pejsku!*“ Martha nakoniec začne opäť rozprávať rozčítene o ich synovi. O jeho narodení, vlasoch, očiach a pocitoch. Má pri tom slzy v očiach a v ruke ďalší gin. Tak pekne hovorí o synovi, že aj blondína Honey nahlas vyjadrí túžbu mať tiež dieťa. Vo finálnej scéne George začne ostatným prítomným tvrdiť, že to zvonenie, ktoré všetci v dome a okolí počuli spôsobil poštar, ktorý priniesol telegram o tom, že ich syn sa zabil pri autonehode. Martha sa po správe o smrti ich dieťaťa zrúti, počas hysterického záchvatu manželovi vyčíta, že ho nemal právo zabiť. George jej vysvetlí, že by sa to nestalo, keby o synovi pred cudzími nehovorila. Vtedy biológ Nick pochopí, že ide len o ich ďalšiu hru a opýta sa ich či je to preto, že nemohli mať deti. Oni sa priznajú. Honey plače a Nick ju konečne berie domov. George a Martha zostanú v obývačke sami. Ona sedí pri okne, on stojí za ňou. Už nič nechce, vyzerá to, že nastal čas ísť spať. Vonku vidno slnko, evidentne je už ráno. „*Musel si to udeľat?*“ pýta sa Georga. „*Musel, bylo načase. Bude to tak líp,*“ odvetí jej. Ona však nevie, nie je si istá. Vtedy ju chytí za plece a zašepká: „*Kto se bojí Virginie Woolfovej?*“ A Martha odpovie: „*Já se bojím, bojím.*“ A následne chytí Georga za ruku a silno mu ju stisne.

Výkon, ktorí obaja vo filme podali bol vysoko profesionálny. S režisérom sa intenzívne podieľali na tom, aby bol výsledok čo najpresvedčivejší. Točili v skutočných podmienkach, v chlade, v daždi aby podčiarkli absolútnu prirodzenosť, naturel snímku. Čiernobiela farba filmu vytvára samotná akúsi ponurú a tmavú atmosféru. Do tej doby Elizabeth pôsobila ako stelesnenie krásy, ktorému sa kritika vysmievala práve v *Kleopatre*. V úlohe Marthy vidíme starnúcu, pribratú ženu, ktorej na sebe už nezáleží, navlečie si na seba ďalšiu kožu, aby sa snažila zakryť svoj smútok a samotu.

Ak si pozrieme *Kleopatru* a hneď *Kto sa bojí Virginie Woolfovej*, môže mať pocit, že vidí dve rôzne herečky. V jednej vidíme krásnu egyptskú kráľovnu v drahých šatách, dokonale naličenú a v druhej alkoholom páchnucu, nešťastnú, zničenú ženu, ktorá sa utápa vo svojom nešťastnom manželstve. Kritika sa k jej hereckým výkonom do tých čias vyjadrovala trochu zdržanlivo, v tomto momente sa jednohlasne zhodla na presvedčivom, strhujúcom hereckom výkone. Nikdy predtým Hollywood nezažil, že by sa hollywoodska star, ktorá zaplňala do tej doby stránky bulváru, bola synonymom krásy, absolvovala dobrovoľne kvôli profesii takúto veľkú premenu. Liz odhodila šminky, jemný nevýrazný hlások, drahé šaty a stala sa hereckou legendou. Pre Richarda a pre Liz je *Kto sa bojí Virginie Woolfovej* vrcholom kariéry a ich talentu, no zárodok krízy, ktorá sa prehĺbila v nasledujúcich rokoch.

2.8.Hviezda padá dole...

Úspech strieda pád. Posledný úspešný film, ktorý spoločne natočili bolo Zeffirelliho *Skrotenie zlej ženy*. Film zaznamenal úspech aj u divákov aj u kritiky. Herecky sa postava Marthy a Kataríny v ničom nelíšili, ale Burton cítil prostredníctvom Petrucia akúsi satisfakciu, pretože aj v profesijnom, aj v partnerskom živote mala Elizabeth vždy navrch. Chcel jej to vrátiť aspoň prostredníctvom filmového plátna.

Liz zasiahla smrť jej blízkeho priateľa Montgomeryho Clifta, ktorý umrel na infarkt. Na jeho pamiatku venovali Fondu Montgomeryho Clifta na výskum srdcových ochorení milión dolárov. *Skrotenie zlej ženy* im prinieslo peniaze, uznanie

a znamenal ich spoločný vrchol, užívali si luxus, večierky, alkohol. No bolo to ich posledné pekné obdobie.

Ich ďalšie spoločné filmy sú skôr akousi paródiou na to, čo spoločne predviedli v *Skrotení zlej ženy* alebo v *Kto sa bojí Virginie Woolfovej*. Akoby sa ich súkromie vkrádalo do ich pracovného života a zabíjalo všetko to, čo ich na začiatku k sebe pritáhovalo. Nemali nos na kvalitné diela, začali hrávať oddelene a v momente keď Richard po šiesti krát nezískal Oscara za *Tisíc dní s Annou*, znamenalo to koniec ich manželstva, začiatok hádok, pijanských nocí a tiež Richardovu prvú neveru. Po smrti Richardovho brata Ifora sa Richard úplne uzavrel a s Elizabeth sa spolu rozviedli dvadsiateho šiesteho júna 1974 vo Švajčiarsku. Do tohto okamžiku natočila Liz štyridsať päť filmov, od rozvodu z Richardom ju delilo do smrti ďalších tridsať rokov a natočila ich len deväť, z toho jeden dokument. Bodku za svojím vzťahom zasadili tým, že sa vzali po druhýkrát. V momente keď Richard stretne krásnu blond'avú Angličanku Susan, oslavuje svoj návrat na divadelné dosky v hre *Equus* na Broadwayi, dokáže opustiť Elizabeth a požiada o rozvod, tento krát z Richardovej strany s bohatým finančným vyrovnaním.

„ Od té doby, co jsem se oženil se Susan, už nepiju a vrátila se mně má někdejší energie. Ale na ‚svou starou přítelkyni‘ nezapomínám. Bojím se o ni, ne snad z materiálních, ale z citových důvodů . Je velmi zranitelná.“⁷¹ Elizabeth dočíta interview s Burtonom, zanáda si a zúfalo odhodí noviny.

2.9. Kto je Liz?

Klapka, kamera, akcia. Liz Taylor, svadba číslo sedem, senátor John Warner. Život, Liz Taylor až nápadne pripomína film. Spôsob akým dokázala prechádzať zo vzťahu do vzťahu bol až zarážajúci. Možno to všetko súvisí s jej detstvom, nevedomosť rozoznávať život pred kamerou a ten život, keď svetlá zhasnú. Liz chcela na Richarda zabudnúť, utiahnuť sa do ústrania, preč od Hollywoodu, kamier, toto všetko ju už omrzelo. V pláne svojho scenára mala momentálne idylický život na farme, život medzi dobytkom uprostred v prírode, manžel, ktorému pomáhala v jeho politickej prezentácii. Proste dokonalý a pokojný život americkej ženy. Netrvalo však dlho a uvedomila si, že ju to nenapĺňa, samotu zapíjala a zajedala,

---

⁷¹ ŽÁK, J. *Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život*. Praha, 2011. s.410

vstávala až okolo poludnia, chodila na pracovné večere obedy s manželom. Nuda, nuda a zase nuda. Dovtedy viedla aktívny život pri natáčaní filmov, plný akcií, večierkov a výletov. To všetko bolo preč. Z bulvárnych plátkov sa na ňu usmievali fotky s nelichotivými druhými bradami, kyprým telom, ktoré len ťažko vystihovali kedysi najkrajšiu ženu sveta. Vyhýbala sa zrkadlu a strakala hlavu do piesku. Uvedomila si, že je čas vrátiť sa späť. Jej zlá životospráva si vyberala svoju daň, bolo načase opäť sa postaviť na nohy a nájsť stratenú rovnováhu. Jej siedme manželstvo stroskotalo a ona hľadala únik. Najlepšou terapiou jej bolo divadlo. Potrebovala si znovu vybudovať rešpekt, sama pred sebou aj pred divákmi.

Filmových úloh stvárnila vo svojom živote dosť, ale bude to rovnaké keď sa postaví na divadelné dosky?

Spočiatku sa verejnosť k jej hereckému návratu stavala skepticky. Jej herectvo bolo impulzívne, plné emócií, vzdialené analytickému postupu Actors Studia, či vyznávačom hereckých lekcí Stanislavského. Na druhej strane nebola snáď rola Marthy vo *Virginii Woolfovej* divadelná hra?

V deň jej štyridsiatich deviatich narodenín, sa schudnutá Elizabeth, plná energie postavila na javisko Divadla Ala Hirschfelda na Broadwai v hre *Líštičky*. V hľadisku sedeli jej priatelia, príbuzní, celebrity a Elizabeth pôsobila v dlhých bielych šatách uvoľnene a sústredene. Na konci predstavenia, nemali ovácie z publika konca. Všetci stáli a tleskali veľkej Elizabeth Taylorovej, ktorá vstala z prachu a vrátila sa na výslnie. Úspech strieda pád a aj tento pocit bol klamlivý. Čakal ju posledný výstup, posledná etapa lásky s názvom Richard Burton. O tom, že bol jej životným partnerom, o tom, že mali veľa spoločného, aj rozdielneho je jasné. Niečo ich k sebe priťahovalo ako magnet. Po úspechu *Líštičiek* sa Liz rozišla s Warnerom, dostala bláznivý nápad- urobiť divadelnú hru s Richardom. Výsledok bol viac než katastrofálny. V tom období už Elizabeth mala späť svoje schudnuté kilá, opíjala sa a zapíjala alkoholom ešte aj prášky proti bolesti a na spanie.

Pri skúšaní *Súkromných životov* chodila na skúšky nepripravená, neskoro, opitá, čo rozčuľovalo nielen vždy dokonale pripraveného Richarda, ale aj všetkých naokolo. Ľudia boli zvedaví na Liz Taylor a Richarda Burtona. To, čo sa odohrávalo na javisku boli skutočné životy hlavných protagonistov. Každý hral svoje, utápali sa v alkoholovom opojení, nešťastní, neschopní nájsť cestu k sebe. To zabíjalo akýkoľvek nadhľad a humor.

Klapka, kamera, akcia. Scéna číslo päťdesiat tri – Smrť Richarda Burtona. „Zajtra a zajtra a zajtra... Našim radovánkam je koniec.“ Načmára si deň pred smrťou na papier Burton.

Liz sa pre veľký záujem tlače a verejnosti, nemôže objaviť na jeho pohrebe. Od tejto doby to už nie je tá Liz Taylor ako ju poznáme. Alkohol, tabletky, ďalšie liečenie, smrť životnej lásky. Začala si uvedomovať, že mimo kamier existuje reálny život, reálni ľudia a reálne problémy. Začala sa starať o druhých, nepozerala sa tak často do zrkadla, prijala svoju osobnosť takú aká je. Založila lekársku nadáciu na liečbu AIDS s názvom AMFAR (The American Foundation for AIDS Research), ktorej podľahli jej blízki priatelia (medzi nimi aj Rock Hudson). Bola prvá spomedzi celebrit, ktorá sa nebála verejne hovoriť o homosexualite, liečbe AIDS, uskutočňovali sa benefičné akcie na podporu jej organizácie. Ani to ju však nezachránilo od pred ďalšími kotrmelcami v jej živote.

Klapka, kamera, akcia. Alkoholizmus a manžel číslo osem Larry Fortensky. S manželom číslo osem sa Liz spoznala v centre Betty Fordovej, kde ich spojilo hlboké priateľstvo a odhodlanosť podržať sa v ťažkých chvíľach pri boji proti tejto neresti. Larry Fortensky pracoval na stavbe a ona bola slávna filmová hviezda. Opäť príbeh ako námet na film. Svadba sa konala v Jacksonovom⁷² zábavnom parku Neverland a všetko vyzeralo tak, že sa jej sen o dokonalom manželstve splnil. Bohužiaľ, po viac než piatich rokoch sa opäť rozviedla. Liz si vždy potrebovala dokazovať dominanciu vo vzťahu, sexuálna príťažlivosť vyprchala a rozdiely medzi nimi sa prehlbovali. Smrť matky Sary, Larryho výbušnosť, zhoršený zdravotný stav, Liz na invalidnom vozíku. Takto si život s hviezdou Larry nepredstavoval. V rozvodovom konaní žiadal odstupné päť miliónov dolárov, čo Liz hlboko sklamalo, no nakoniec sa nad ním zľutovala a dohodli sa na čiastke jeden milión.

Ako prežije ďalších pätnásť rokov života? V podstate ho len žije, bojuje statočne so zdravotnými problémami, točí v televízií, zbiera šperky, filmové ocenenia, pokračuje v boji proti AIDS, venuje sa rodine vnúčatám, dokonca má v pláne sa opäť vydať o tridsať rokov mladšieho Jasona Wintersa(Obr.č.15). Žila, spomínala. A čo ďalej? Klapka, kamera a akcia.

---

⁷² S Michaelom Jacksonom sa stali spriaznené duše. Podržali sa n najťažších chvíľach a jeho smrť v roku 2008 ju hlboko zasiahla.

Obrázok č.15

Liz opäť mešká. Dvadsiateho tretieho marca 2011, pred cintorín Forest Lawn Memorial park v Glendalu zastaví päť čiernych limuzín. V ten večer zhasnú všetky svetlá v priečelí broadwayských divadiel. Ticho. Pozostatky Elizabeth Taylor sú uložené vedľa jej priateľov Michaela Jacksona, Clarka Gabla, Jean Harlowové. Dajme však ešte slovo Liz:

„ Nedokážu si predstaviť svoj život jinak, než jak doopravdy proběhl. Jeho směr byl nevyhnutelný. Kdyby nedošlo k druhé světové válce, pravděpodobně bych vychodila školu, žila v Anglii a provdala se za někoho usedlého a zabezpečeného. Ale životem vás nemůžou provázet nějaká ‚kdyby‘. Každá zkušenost, každá rána, každý okamžik štěstí, každý magický moment – i momenty strávené na dně – mě něčemu naučily. Opravdu zlé chvíle mě naučili spoléhat se na svou vnitřní sílu a nepoddávat se. Nevěřím na lenost blahobytu. Nemám soucit se sebelítostí. Ale taky někdy pláču a nemůžu tvrdit, že bych měla neproniknutelnou skořápku. To rozhodně ne. Jen jsem se naučila, že si své vnitřní problémy musíte vyřešit sám. Nikdo jiný to za vás neudělá. Magické momenty mě naučily vážit si života. Držet se ho, radovat se z něj a nebrat ho ani vteřinu jako samozřejmost.“⁷³

---

⁷³ ŽÁK, J. Elizabeth Taylorová- Nebezpečný život. Praha, 2011. s.511

3.Ja a Liz

V prvej časti svojej diplomovej práce sa zaoberám krásou ako pojmom, vonkajškom a povrchom. Počas života stretieme nespočetne veľa ľudí, ale v pamäti nám ich zostane len pár výnimočných.

Herectvo je krásna cesta, ktorá napriek zákrutám a prekážkam, ktoré nás po ceste čakajú, spája ľudí. Je to nádherné, to čaro, to ticho, ktoré nastane pred predstavením. Ten intenzívny pocit keď sa dvíha opona a keď padá zase dolu. Energia, ktorú herci vynaložia svojím remeslom, talentom, úsilím, tvrdou a ťažkou drinou vysielajú to najčistejšie čo z toho ostalo, na diváka. Hovorím len o tých pozitívnych príkladoch. Táto energia, je to čo ako magnet priťahuje herca a diváka. Ak nie je, divák sa nudí, všíma si vonkajšie vnemy, ako je nekvalitný kostým, neestetické pohyby herca, zlé svetlá a milión iných vecí, ktoré nerobia divadlo divadlom.

Ja a Liz sme spolu prežili krásny kúsok môjho štúdia. Uprostred absolventských predstavení, mi podávala pomocnú ruku, keď som bola sama, bola so mnou. Nehovorím o fanatickom obdive osobnosti Elizabeth Taylor, ale o tom, že keď sa zaoberáte životom iného človeka, spoznáte ho, začínate chápať ako asi uvažoval, prečo jednal, tak ako jednal, čo asi cítil. Nachádzate spoločné body, ktoré vás spájajú, súčasne tie, ktoré sú rozdielne.

Bola Elizabeth Taylor krásna? Bola to dobrá herečka?

V dnešnom svete vieme, že to čo máte dnes, zajtra mať nemusíte. To, že dnes dostanete Oscara, neznamená, že budete uznávaným hercom dokonca života.

Keď hľadím na fotografie mladej Liz a vidím krásnu mladú ženu, to isté čaro vidím v očiach sedemdesiat ročnej Liz.

Už v jej detstve si všimlo oko kamery jej hlboký pohľad a krásnu tvár. Rozhodne si myslím, že to bol ten najväčší dôvod, prečo dostala príležitosť. Dobré rodinné zázemie, matka, ktorá bola bývala herečka sa stali silným motívom, ale nie zárukou aby sa z Elizabeth stala tak uznávaná herečka akou sa stala. Vo všetkých životopisoch sa píše o situácii keď prišla na konkurz filmu *Lassie sa vracia* a producent Marx, bol z jej krásy tak očarený, že neváhal a okamžite jej dal príležitosť. Nikto z nás si ani len nevie predstaviť, aké to je vyrastať pod dohľadom kamier. Ľudia si Vás podvedome spájajú s tým, čo vo filme vidia. Až do svojej

dospelosti bola Liz miláčikom Ameriky, akési prepojenie amerického sna o úspechu, takzvanej krásy anjelskej, čistej, nedotknuteľnej. Aj tu sa zdá byť život vrtkavý. Dnes vás ľudia milujú a zajtra nenávidia. Dnes získate Zlatú palmu a zajtra zlatú malinu. Asi preto, je dôležité mať v živote hodnoty, ktoré Vám určujú, čo je správne. Treba si uvedomiť, že tento povrch je pominuteľný, tak ako ľudský život. Na svete dnes poznáme veľa sexsymbolov, vieme o nich viac než kedykoľvek predtým, ale Elizabeth nebola len to. Bola výnimočná svojou silnou osobnosťou, svojím hereckým umením dokázala, že patrí medzi herecké legendy. Počas svojej kariéry podporovala množstvo dobrých vecí. Bola tu vždy pre ľudí, ktorý ju potrebovali.

V dnešnej dobe to nie je o nič iné, ukrývame sa do obalov, do bubliniek, ktoré majú byť našou ochrannou vrstvou pred svetom. Elizabeth túto pomyselnú bublinu praskla hneď, ako to bolo možné. Vedela, že pokiaľ by mala hrať divadlo, ešte aj v bežnom živote, asi by ju to položilo. Je mi sympatické, že sa riadila srdcom na druhej strane, nie so všetkým súhlasím. Lásku, ktorá jej tak veľmi chýbala v detstve, nahrádzala manželstvom. S každým manželstvom, prišla iná Liz, iné životné obdobie, vytvárala si vlastný film s niekoľkými pokračovaniami.

Jej príbeh prináša hneď niekoľko námetov na film. Nie je dôležité koľkokrát spadnete, ale koľkokrát ste ochotný vsať. Keby bolo všetko len krásne, asi by to bola nuda. Ľudská bytosť má tendenciu si veci komplikovať. Prečo som si vybrala tému o kráse a o Liz? A v neposlednom rade o herectve?

Možno aj preto, že aj mňa samotnú ľudia súdia podľa výtvaru. Nevieť či v dobrom, či v zlom. Ako sa to komu hodí. Mojou túžbou bolo rozobrať, čo je krása, aké má výhody, sama som chcela pochopiť, či je naozaj tak dôležitá v dnešnej dobe. Môj výsledok? Asi áno, je dôležitá. Ale ani tá najkrajšia bonboniéra nechutí vždy najlepšie. Obal nerobí človeka, iba ho občas predáva. Ale zo skúsenosti už viem, že tie najkrajšie veci vôbec nie sú povrchné, najkrajší je úsmev dieťaťa, pohladenie, objatie, alebo pri herectve, keď sa ľudia smejú, alebo keď odchádzate z divadla s dobrým pocitom, že ste videli niečo, čo stojí zato vidieť. Veľa som sa venovala štúdiu dejín krásy, zistila som, že v základe princípy, ktoré boli kedysi, z väčšej časti platia aj dnes. Či to, že som venovala väčšiu časť diplomovej práce pojmu krása ju urobilo krajšou, alebo či som zistila základné faktory krásy, je na uváženie. Asi skôr nie. Zistila som však, že existuje krása večná a tá, ktorá ľahko vyprchá. To, čo si vypestujeme v zásobníku našich citov, cesta ktorou kráčame počas života, nás robí osobnosťami a je dôležitejšia ako samotný cieľ.

Podnety, ktoré ma inšpirovali k diplomovej práci boli občas na zamyslenie. Mrzelo ma, keď podmienkou na konkurze nebolo len zvládnuť hereckú, tanečnú, spevácku časť, ale aj vyzliecť sa do plaviek. Chápem, muzikálový herec musí aj vyzerat', ale nezachádza to niekedy až príliš ďaleko?

Mrzí ma, keď sa zabúda na to, že muzikálový herec má byť v prvom rade hercom, spevákom, tanečníkom. To, čo nás robí krajšími sú naše skúsenosti, naša pracovitosť, vyrovnanosť duše a celková harmónia, teda ako by povedal Aristoteles „unitas multiplex“.

... Robme veci, ktoré robia svet krajším a potom sa nebudeme musieť zaoberat', tým, či sme krásni...

Záver

Názov mojej diplomovej práce znie: Od obrazu ženskosti a krásy, k odrazu kvality hercovho umenia – Liz Taylor a mala som ňou dať odpoveď na otázku či sa Elizabeth Taylorová stala celosvetovo uznávanou herečkou vďaka svojej kráse alebo na základe svojho talentu, úsilia a tvrdej driny. Dá sa konštatovať, že to bola kombinácia všetkých týchto predpokladov. To, že bola krásna už ako dieťa jej výrazne pomohlo k tomu, aby si ju už v rannom veku krátko po príchode do USA nielenže všimli producenti z popredných amerických filmových spoločností – Universal Picture a MGM, ale sa doslova začali pretekať v tom, kto ju získa do svojich osídíel. Ľuďom, ktorí sa v polovici minulého storočia motali po filmových štúdiách bolo pri prvom pohľade na mladú Liz jasné, že diváci, čo s ňou v blízkej či vzdialenej budúcnosti uvidia filmy, si ju doslova zamilujú. Jej ľúbezne milá tvár, uhrančivý pohľad nádherných modrých očí, dokonalé pery, bezchybné zuby, chutný noštek či hustá hriva tmavých vlasov boli základnými atribútmi na to, aby sa mohla stať najskôr detskou hviezdou, keď ako 10-ročná zažiarila v hlavnej úlohe vo filme Lassie sa vracia, ale podarilo sa jej potvrdiť svoje predpoklady na hereckú kariéru aj ako 19-ročnej v snímke Miesto na výslní. Pritom história kinematografie neraz ukázala, že nie vždy sa z detských hviezdíčiek stanú ozajstní a uznávaní herci, respektíve len málokedy sa to podarí. Lenže Elizabeth toto pravidlo vyvrátila a práve upravená verzia Dreiserovej Americkej tragédie z nej urobila doslova svetovú hviezdu. Na plátnach kín sa zrazu začala objavovať krásna mladá a elegantná dáma, do ktorej by sa dokázali zaľúbiť azda všetci muži na zemeguli a nejedna žena by chcela vyzeráť a pôsobiť na ostatných tak fascinujúco ako ona. Každému, kto ju prvýkrát zbadal muselo byť jasné, že Taylorová disponuje priam neveriteľnou charizmou a to bez ohľadu na to či bola práve rozkošným dieťaťom, nádhernou dospievajúcou slečnou, mladou pani alebo ženou v zrelom veku. Považujem ju za herečku, ktorá už v rannom veku dokázala, že vie byť nielen ozdobou každej filmovej snímky, ale aj plnohodnotnou charakterovou postavou. Je zrejmé, že hoci sa jej dvere do sveta filmového biznisu otvorili práve vďaka fyzickej kráse, tak ona chcela celému svetu ukázať, že hrať vie. A preto neustále na sebe pracovala, snažila sa zdokonaľovať vo výrazových prostriedkoch, držaní tela, mimike, gestách, ale aj vo verbálnom prejave. Ak jej spočiatku neprajníci vyčítali napríklad to, že má upišťaný hlas, ktorý sa nedá počúvať, tak ona ešte aj tento nedostatok dokázala

postupne odstrániť. Obdivujem ju aj za to, že sa nebála dokonca ani rizika postaviť sa už ako veľká filmová hviezda na dosky, ktoré vraj znamenajú svet. Dá sa konštatovať, že aj jej pôsobenie v divadle sa dá zaradiť medzi úspešné kroky v jej bohatej hereckej kariére. Považujem za veľké šťastie, že som sa na jednej planéte mohla vyskytnúť v rovnakom čase ako slávna Elizabeth Taylor. A dokonca sa plánujem v živote venovať rovnakému povolaniu ako ona, teda herectvu. Samozrejme, že tu sa akékoľvek porovnanie s ňou končí, hoci by sa možno ešte našlo zopár podobných telesných čŕt alebo vlastností, ktoré máme spoločné. Tá žena si zaslúži môj obdiv nielen za to, čo dokázala ako herečka, ale aj pre svoje životné postoje najmä v neskoršom veku a neustálu túžbu pomáhať iným. Myslím si, že práve tým si získala náš rešpekt, úctu, celosvetovú slávu a stala sa ešte počas svojho života legendou. Musela disponovať veľmi citlivou a dobrou dušou, keď si dokázala získať priateľstvo aj takého plachého, opatrného a možno svojím spôsobom aj zvláštneho človeka, akým bol americký spevák Michael Jackson. Neexistuje veľa ľudí, ktorých by si kráľ popu pustil tak blízko k telu a dokonca sa s ňou na verejnosti prechádzal držiac sa za ruky. Nikto nemohol vtedy tušiť, že sa napokon zo sveta poberie ako 51-ročný o dva roky skôr než jeho kamarátka Elizabeth Taylorová. Ona sa napokon dožila 79 rokov a do konca života bola jednou z najväčších a najuznávanejších svetových celebrit, ktorej slovo malo vždy veľkú váhu. Samozrejme, že ostatné roky jej života boli poznamenané zdravotnými problémami – prežila mozgovú príhodu, zlyhanie srdca a liečili jej rakovinu kože. Musela absolvovať aj niekoľko operácií. V dôsledku týchto ťažkostí strávila značnú časť staroby pripútaná na koliečkové kreslo, ale aj na ňom pôsobila ako silná a energická žena. Posledným dňom jej života bola streda 23. marec 2011. Legendárna herečka, obchodníčka a nebojácna aktivistka skonala v pokoji v nemocnici Cedars-Sinai Hospital v Los Angeles - meste anjelov, kde strávila väčšinu svojho života. V čase smrti, ktorej príčinou bolo zlyhanie srdca boli pri nej štyri jej deti - Michael Wilding, Christopher Wilding, Liza Todd i Maria Burton. Elizabeth Taylorová mala obrovský zmysel pre humor a ten sa prejavil ešte aj pri čítaní jej testamentu, do ktorého si dala pranie, že by chcela meškať na svoj vlastný pohreb. Príbuzní jej želanie rešpektovali a tak na cintorín Forrest Low v Los Angeles priviezli rakvu s jej telesnými pozostatkami o 15 minút neskôr než bol ohlásený plánovaný začiatok poslednej rozlúčky. Na Liz Taylor sa skrátka vždy oplatilo čakať. Na jej narodenie, objavenie sa pred kamerou, prvú lásku, dvoch Oskarov, štyri deti, sedem manželov - osem

manželstiev, 70 celovečerných filmov i všetky tie divadelné či televízne postavy, ktoré počas svojej dlhej aktívnej kariéry stvárnila. Veľmi si želám nech je aj moja diplomová práca aspoň zrnkom piesku v mori uznania, ktoré si Elizabeth Taylorová zaslúži za svoj úžasný a asi už neprekonateľný prínos do dejín svetovej kinematografie. Na príklade Liz Taylor sa dá jasne dokumentovať, že kým fyzická krása človeka sa časom stráca a raz úplne pomíne, tak krása hereckého umenia zostáva večná a vďaka filmom zachovaná aj pre budúce generácie.

Použité informačné zdroje:

Literatúra:

1. BARBA, Eugenio , SAVARESE, Nikola. *Slovník divadelní antropologie: o skrytém umění herců.* Preložil Jan Hančil. Praha: Divadelní ústav: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, 825 s. ISBN 80-7106-369-X
2. BOORSTIN, Daniel Jozeph. *Člověk tvůrce.* Preložil Jiří Daněk. 1. Vyd. Praha: Nakladatelství Prostor, Knižní klub, 1996, 960 s. ISBN 80-7176-431-0
3. BORECKÝ, Bořivoj. *Antická kultura.* edice: *Malá moderní encyklopedie* 1. Vyd. Praha: Orbis, 1961, 361 s.
4. BUKOVSKÝ, Igor. *Teraz to zájde- Pravdy a klamství o chudnutí.* 1. Vyd. Bratislava : Nakladatelství AKV, 2009, 192 s. ISBN 978-80-970082-9-1
5. ČECHOV, Michail. *Hercova cesta.* Preložila Zoja Oubramová. 1. Vyd. Praha: Nakladatelství a vydavatelství Panorama, 1990, 260 s. ISBN 80-7038-154-X
6. DONNELLAN, Declan. *Herec a jeho cíl.* Preložil Julen Neumann. Praha: Nakladatelství Brkola, 2007, 248 s. ISBN 978-80-903842-1-7
7. ECO, Umberto. *Dějiny krásy.* Preložila Gabriela Chalupská. 1. Vyd. Praha: Nakladatelství Argo, 2005, 440 s. ISBN 80-7203-098-1
8. ETCOFFOVÁ, Nancy. *Proč krása vládne světu.* Preložila Lucie Ryšavá. 1. Vyd. Praha: Columbus, 2002, 260 s. ISBN 80-7249-112-1
9. JŮZL, Miloš. PROKOP, Dušan. *Úvod do estetiky.* 1. Vyd. Praha: Panorama, 1989, 427 s. ISBN 80-7038-051-9
10. SCHNIERER, Miloš. *Přehled dějin estetiky.* 1. Vyd. České Budejovice: Jihočeská univerzita, 1997, 191 s. ISBN 80-7040-205-9
11. STANISLAVSKIJ, Konstantin Sergejevič. *Můj život v umění.* Preložila Viera Škrídllová- Mikulášová. Bratislava : Vydavatelství SÚV SZM Smena, 1981, 454 s. ISBN 73-001-81
12. ŠTĚPÁNOVÁ, Petra. *Antické a biblické pojetí krásna jako základ evropské kultury.* Brno : PETRA2010, 2010, 113 s. ISBN 978-80-904752-0-5

13. TAYLOR, Elizabeth. *Elizabeth radí AKO SCHUDNÚŤ BYŤ PEKNÁ A ŠŤASTNÁ*. Preložila Adriana Matejovová- Richterová. Bratislava: Vydavateľstvo Ikar, 1991, 215 s. ISBN 80-7118-007-6

14. WALKER, Alexander. *Elizabeth*. Preložil Jiří Lexa. Praha: Nakladateľstvo X-EGEM, 1994, 344 s. ISBN 80-85395-43-6

15. ŽÁK, Jiří. *Elizabeth Taylorová Nebezpečný život*. Praha: Nakladateľstvo XYZ, 2011, 527s. ISBN 978-80-7388-571-7

Zoznam ilustrácií:

Obrázok	Strana	Popis	Zdroj
1	3	Da Vinci- Vitruvian man	http://historynotes.net/wp-content/uploads/2010/10/eur-vitruvian_man.jpg
2	10	Polykleitos- Doryphoros	http://academic.reed.edu/humanities/110tech/bodylanguage/images/largest/doryphoros4.jpg
3	10	Žena v antike	http://www1.hollins.edu/faculty/salowe/yc/Athenian%20Woman/Nadia%20Manifold/Portrayal%20of%20Women%20Throughout%20Greece_files/image011.jpg
4	35	Malá Elizabeth Taylor	http://1.bp.blogspot.com/_1EDafL1qUqg/S1TpYULI7rI/AAAAAAAAEAE/wDS-4-DmwN8/s400/elizabeth-taylor.gal.jpg
5	38	Lis v Lassie sa vracia	http://itsyfactor.com/wp-content/uploads/2011/03/Elizabeth-And-Lassie-elizabeth-taylor-6068004-400-320.jpg
6	40	Záblesk v očiach	http://2.bp.blogspot.com/-qT72VQMnR0o/TaI99-6WZEI/AAAAAAAAALo/CuHpZR80VTA/s320/natl-velvet.jpg

7	42	Promo fotky	http://acertaincinema.pemomo.com/workspace/media/mickey-rooney-elizabeth-taylor-butch-jenkins-national-velvet.jpg
8	42	National Velvet plagát	http://3.bp.blogspot.com/-fcftPBrEjKY/UGMtIDLEW9I/AAAAAAAAAKcl/CdfDMTHDbRg/s1600/%231.jpg
9	42	Jockey	http://www.elizabethtaylorcollection.com/PhotosFULL/ETJockeylarge.jpg
10	44	Halsman	http://www.jewishjournal.com/images/bloggers_auto/JLM-stars-Elizabeth_Taylor_1.jpg
11	46	A place in the Sun	http://images2.fanpop.com/images/photos/5100000/A-Place-in-the-Sun-elizabeth-taylor-5134536-1024-768.jpg
12	53	Kleopatra	http://1.bp.blogspot.com/-tJxSufUSVfQ/Tz5I7STRqrl/AAAAAAAAAn7k/fl83Z4fnOJc/s1600/richard.jpg
13	55	Liz ako Kleopatra	http://shakespeareinaction.files.wordpress.com/2011/03/cleo.jpg
14	55	Liz ako Martha	http://vinnieh.files.wordpress.com/2013/05/elizabeth-taylor-as-martha.jpg
15	66	70.ročná Liz	http://cdn.24.co.za/files/Cms/General/d/1685/dc4be02643e647c1a8ae66af643fb7b.jpg

PRÍLOHA- Obhajoba absolventskej role

Absolventská úloha - tanečný maratón na Steel Pier

Všetky herecké úlohy, ktoré som mala možnosť stvárniť v Divadle na Orlí boli pre mňa čímisi obohacujúce. Úplne prvým projektom bol muzikál Footloose, v ktorom som stvárnila bláznivú pubertiačku Wendi JO a bola súčasťou kolektívu Bomontskej mládeže, ktorej zakázovali tancovať. Mala som možnosť spolupracovať so skvelým tanečníkom a choreografom Lackom Cmorejom, pod režisérskym vedením vedúcej nášho ateliéru doc. Jany Jančkovej. O spracovanie hudobnej stránky sa postarala pani Dada Klementová a dielo do češtiny preložila PhDr. Pavlína Hoggard Ph.D. Základom bola živá sprievodná skupina, zložená zo šikovných hudobníkov, skvelý režisérsky prístup pani Jančkovej, ako aj strhujúce choreografie spojené s energiou nášho súboru si získali takmer každého diváka, ktorý sa na tento muzikál prišiel pozrieť. A ja som veľmi rada, že som mala spolu so svojimi spolužiakmi možnosť slávnostne otvoriť Divadlo na Orlí - hudebně dramatickou laboratoľ, čím sa možno začala nová éra muzikálového herectva na JAMU. Práve vďaka Wendi JO som si uvedomila, že niekedy nie je dôležité získať hlavnú postavu, aby človek zažiaril alebo upútal, nakoľko každá postava, aj tá menšia či úplne maličká dokáže zaujať a získať si svoj priestor na javisku.

Ďalším predstavením, v ktorom som dostala príležitosť, boli Pokrevní sestry z pera pani profesorky PhDr. Pavlíny Hoggard Ph.D., hudbou Dana Fikejza a v réžii Jany Jančkovej. Moja postava Lásky má monológ na začiatku hry. O hovorí v ňom o tom, čo je to Láska, či vôbec existuje, ako ju správne uchopiť a ako asi vyzerá. Nazdávam sa, že presne o týchto súvislostiach už uvažoval ne jeden filozof či vedec. Hneď na začiatku mi bolo jasné, že Láska nesúdi, nejedná rozumom, všetko vie a jednoducho povedané len je, teda existuje. „Len byť“ však niekedy vôbec nie je až tak jednoduché.

Spočiatku však všetko vyzeralo o čosi jednoduchšie, než napokon bolo. Monológ na začiatku predstavenia som síce poznala aspoň 2 roky, ale uchopiť Lásku tak, aby jej každý v divadle uveril, bolo oveľa náročnejšie, než som si myslela. Boli dni, keď všetko fungovalo tak, ako mala a potom prišiel druhý deň a zrazu to bolo o niečom inom. Uvedomila som si, aké dôležité je vnímať energiu v hľadisku, ktorá sa môže pri každom predstavení meniť .

Napriek prvotným ťažkostiam s hľadáním Lásky, musím však povedať, že som si túto rolu obľúbila a pochopila som, aké dôležité je veriť vo svoj vlastný pocit, uveriť tomu, že kľúč k postave, ktorý som si sama zvolila je ten správny. Pretože: „jáj sem Láska, Láska z veľkým L.“A na to nikdy nezabudnem!

Pravdou je, že keď som si mala zvoliť absolventskú úlohu, jednoznačne u mňa vyhrala roztomilá mrcha Precious, možno práve preto, že bola o čosi iná ako tie predchádzajúce postavy. Úsmev cez slzy, klamstvo a vypočítavosť namiesto lásky, predajnosť nielen vlastného tela, ale aj vlastnej duše s vidinou možnej výhry a slávy. Myšlienka muzikálu Steel Pier a jeho posolstvo, nie je vzdialené ani súčasnosti. Ľudia sa aj dnes stávajú bábkami v rukách iných, občas pritom zapredajú aj dušu diablovej len pre peniaze a slávu. Steel Pier mi tak trochu pripomína show, ktoré môžeme vidieť v televízii. Tých, kde sa v nablýskaných kostýmoch producujú hviezdy so svojimi tanečnými partnermi. Akákoľvek prezentácia show v podobe novovznikajúceho páru je výhodou. Všetko je krásne a pritom tak veľmi vzdialené skutočnosti.

Všetko sa začalo jednou hodinou teórie muzikálu, kde nám pani Hoggard predostrela myšlienku možnej spolupráce s anglickým režisérom Robertom Gordonom. Hra, ktorú sme s ním mali spracovať prvotne, sa volala Žaby z pera Stephena Sondheima a Burta Sheveloveho podľa námety gréckej antickej komédie od Aristofana. Koniec koncov som veľmi rada, že dielo ktoré sa stalo nakoniec súčasťou nášho repertoáru v Divadle na Orlí, bol práve Taneční maratón na Steel Pier.

Toto jedinečné dielo malo premiéru na Broadway v Richard Rogers Theatre 24. apríla 1997 a jeho autori - dvojica Fred Ebb a John Kander (hudba a texty piesní) sú známi v Čechách aj na Slovensku najmä dielami Kabaret a Chicago. V muzikáli Steel Pier si k spolupráci prizvali Davida Thomsona (libreto), Susan Stroman (choreografia) a Scotta Ellise (réžia). Postavu Precious Maguireovej vtedy stvárnila, dnes na Broadway veľmi uznávaná herečka Kristin Chenoweth. Bol to jej debut, ktorým odštartovala svoju kariéru a dnes ju poznáme skôr z muzikálu Wicked, seriálu Glee a mnohých iných produkcií. Nevieť či to bola náhoda, ale prvotne aj vďaka nej som sa na postavu Precious Maguireovej veľmi tešila, lebo je to tak trochu môj idol, čo sa týka muzikálového divadla.

„Precious Maguire – 18 až 20 rokov. Čerstvo vydatá za Happyho. Na prvý pohľad nevinná s veľkými očami, ale v skutočnosti je dravá, z ocele. Rozhodla sa

využiť svoju šancu, aby sa nemusela vrátiť domov. Je soprán z krásnym C3 a E3, pokiaľ je možné aj vyššie.“

Prvá vec, ktorú som sa o Precious dozvedela, že je koloratúrny soprán a jediná skladba, ktorú v predstavení spieva je opera. Bol to prvotný šok, ale vzápätí sa mi pred očami zjavila veľká výzva. Nikdy v živote som operne nespievala, nebola som k tomu vedená a ani ma to veľmi nelákalo. O tom aké sú moje hlasové možnosti, či som schopná spievať koloratúru, som sama netušila. Milujem hudbu, milujem spievať kdekoľvek, kedykoľvek a je to pre mňa rovnako prirodzené asi ako keď dýcham. Tešila som sa, že si po Footloose zaspievam sólo pesničku. Po prvotnom šoku sa objavil veľké odhodlanie urobiť maximum preto, aby som sa za svoj výkon nemusela hanbiť. Boli tu dve možnosti, buď to vyjde alebo nie.

Nachádzame sa na zábavnom mole Steel Pier, kde sa koná najväčší taneční maratón, v blízkosti známeho centra zábavy Atlantic city v štáte New Jersey. Píše sa rok 1933, obdobie celosvetovej hospodárskej krízy po krachu na Newyorskej burze v roku 1929. Tento deň dostal prívlastok „Čierny štvrtok“. Rok 1933 sa všeobecne považuje za jej koniec, samozrejme je to individuálne v rámci krajín celého sveta. Doba, ktorá sa nepríjemne podpísala na živote bežných ľudí, nezamestnanosť, hlad, neistota.

Kríza samozrejme zasiahla aj ČSR a len pre zaujímavosť, nezamestnaním bola pridelená tzv. „žobračenka“, čo bola vlastne poukážka v hodnote 10 až 20 korún na prídely potravín.

Hlad a bieda boli jeden z prvotných dôvodov, prečo sa ľudia zúčastňovali tanečných maratónov. Istota pravidelného prísunu jedla, možné víťazstvo, úspech a sláva. Bola to tanečno-zábavná show pre bohatých. Tí si vytypovali v priebehu súťaže svojich favoritov a podporovali ich. Divadlo s vidinou amerického sna, akási fatamorgána, ktorá z môjho pohľadu človeka vyštřavila a potom odhodila ho ako vyžmýkaný citrón. Zhasnú sa svetlá a stáivate sa len nepotrebným materiálom, ktorého sa treba zbaviť. Nie je prekvapením, že po neúspechu ľudia častokrát upadli do depresii a páchali samovraždy.

„Vítajte na STEEL PIER, najväčšom tanečnom maratóne, posledná šanca sa prihlásiť, posledná šanca zmeniť svoj život! Ten, ktorý na tomto nádhernom tanečnom šialenstve vydrží čo najdlhšie vyhráva neveriteľných 5000 dolárov.“

Sen, ktorý sa môže zmeniť na skutočnosť. A práve na rozhraní reality a sna sa celá hra pohybuje.

Na začiatku vidíme na javisku Billa Kellyho (v podaní Ondřeja Studénku), pilota, ktorý havaroval a dostal druhú šancu a splnil si tak svoje posledné želanie - pobožkať Ritu Racinovou, hviezdu vaudevilového divadla Orfeum. Známa bola tiež tým, že ju ako prvú pobožkal Lindbergh, keď preletel cez Atlantický oceán z Paríža do New Yorku v roku 1928.

Show sa začína tým, že moderátor a zároveň hlava celej súťaže, Mick Hamilton, uvádza súťažiacich, ktorý sa tento rok rozhodli tancovať. Samozrejme, že najväčší priestor je venovaný Rite a čo nikto nevie, je to aj jeho manželka a on ju „dobrosrdečne“ využíva ako hlavnú atrakciu celého maratónu. Pravidlá sú nastavené tak, ako sa to Mickovi páči. S každým ďalším maratónom sľubuje Rite, že je to ten posledný a ona po rokoch driny, túži vypadnúť zo zabehnutého kolotoča driny a pozlátka, aby konečne našla vlastný domov.

Na pláži stretne Billa, s odhodlaním ho presviedča, že je to jej posledný maratón a že má skvelého partnera, čo je v podstate pri správnej kombinácii záruka úspechu. Preskočí iskra a okrem iného jej Bill navrhne, že by mohol byť jej tanečným partnerom, pokiaľ by o to stála.

Do tanečného maratónu sa prihlásila naozaj široká škála ľudí: energické súrodenecké duo Buddy a Betty Beckerových (Ján Filip/Jan Brožek, Barbora Remišová), bývalú členku smotánky, no v súčasnosti na mizine, Doru Fosterovú (Kateřina Sedláková), jej partnerom je olympionik Johny Adel (Juraj Dobiš), ďalej Shelby šelma Stevensová (Vendula Příhodová), pamätníčku prvého maratónu a zároveň najstaršiu súťažiacu, so svojím partnerom Luke Adamsom (Tomáš Žilinský/Carlos Alonso Vilches), no a nakoniec čerstvých novomanželov Happy a Precious Mcguierových z Utahu (Marek Kolář a Ja).

Rita pred začiatkom celej súťaže zistí, že jej taneční partner sa nedostavil a tak jej nezostáva nič iné len prijať Billovu ponuku. Hneď pri prvom tanci zisťuje, že to nebude mať až také jednoduché, Bill neovláda základné kroky, ale učí sa rýchlo. Ostatné z dvojíc sa predvádzajú pred potencionálnymi sponzormi. Po každých štyridsiatich piatich minútach je pätnásť minút pauza, počas celého dňa majú súťažiaci tri veľké a tri malé jedlá denne. Celá show je okorenená špeciálnym programom, v ktorých súťažiaci môžu predviesť svoje kvality. Nezabudnuteľný je rozpalený výstup Shelby, pri ktorom zažiaria všetky mužské očka, najmä tie Happyho. To samozrejme nenechá Precious len tak, predvedie divadielko na tému „krč v nohe“. A po „zázračnom“ vyliečení získava slávu a peniažky, ktoré jej v

podstate nepatria. Happy a Shelby však práve tento moment akosi spojí a Happymu začína dochádzať ako veľmi ho Precious manipuluje. Rovnako ako Happy, aj Rita je len obyčajnou bábkou v rukách Micka, napriek tomu, že jej sľúbil, že je to jej posledný maratón, naplánoval pre ňu ešte ďalší v Saint Louis. To čo ho k Rite ťahá, teda nie je láska k nej samotnej, ale akýsi pocit vlastníctva nad ňou, majetníctvo podložené peniazmi v ďalších a ďalších maratónoch.

Celá prvá polovica hry sa nesie v duchu odhodlania, širokých úsmevov, pozlátka, pretváranky a narastajúcej únavy. Rita sa s Billom sbližuje a Mick vrámcí okorenenia celého maratónu, vyhlasuje ich svadbu. Nastáva trápna situácia, kde Bill netuší o čo ide, ale súčasne zareaguje vcelku presvečivo. Rita spieva pesničku, ktorú spievala aj vtedy v Trentne, keď Bill havaroval. Vrátime sa v čase a vidíme akoby scénu z minulosti. Po odznení piesne sme opäť na tanečnom parkete. Happy zisťuje čo je Precious zač, odpadáva a tvári sa akoby nič nevnímala. Precious nezostáva nič iné len nájsť si nového partnera.

Okruh súťažiacich sa zužuje. Hodiny utekajú a v momente najväčšej únavy súťažiacich, prichádza najhoršia skúška - šprint.

Karta sa obrátila, na súťažiacich je vidno únavu, strach z vypadnutia, niekoľkohodinový dril z tancovania, strata síl.. Niektorí odpadávajú počas šprintu, iní sa držia zubami nechtami, len aby neskončili poslední. Rita nezvláda nápor a padá. Čas sa zastaví. Nastáva zaujímavý moment, akýsi krok nazad, keď Bill vracia čas späť. V tom momente Rita vstáva a pokračuje v šprinte. Adrenalin stúpa a priestor napĺňa krik, vrava, plač aj smiech. Svetla zhasnú.

Rita sa do Billa zamiluje, hoci si to možno sama nechce pripustiť. Počas prestávky sa Rite sníva sen. Zdá sa jej, že s Billom lietajú v oblakoch a je súčasťou atrakcie ktorú Bill predvádzal na trentonské letecké show. Na jeho kapote ladne tancujú stevardky a stevardi v kostýmoch v rytme celého letu. Rita sa k nim pridá, vrtuľa sa však zastaví a lietadlo začína padať. Nastáva panika, tanečníci kričia a vyzerá to tak, že sa schýľuje k tomu najhoršiemu. Vtedy vylezie Bill z kabíny, aby dal vrtuľu do pohybu, Rita mu pomáha. Tanečníci začínajú stepovať v rytme naštartovania motoru. Nakoniec sa im to podarí a Bill si Ritu odnáša, zatočí sa s ňou a ukladá ju na lehátko.

Tu už vchádza nervózny Mick, hľadá Ritu, pretože chýba na parkete, vzbudí ju a spôsobom jeho vlastným ju náhli na javisko.

Za Mickom zas pricupkáva Precious, dozvedela sa o svadbe, ktorú Mick vyhlásil a keďže je soprán, chcela by si tam zaspievať sólo. Mick sa laškovným návrhom Precious nebráni. V toľkej snahe Precious získať výhru a preraziť, zabudne na svojho Happyho, ktorý sa už niekoľko dní potuluje po pláži. Po vypočutí si rozhovoru Precious a Micka a rozhodne sa zakročiť. Chce odísť a vrátiť sa domov, Precious sa však bráni a využíva „netradične“ všetky svoje ženské zbrane. Happy sa opäť podvolí a počká na svoju vyvolenú.

Na parkete však kraluje únava a súťažiaci sa ledva držia na nohách. Niekoľko dní bez spánku sa podpíše pod ich zdravie. Precious tancuje sama, hľadá si vhodného partnera a čaká na korist'. Nakoniec sa jej to podarí. Na druhej strane parketu však Buddymu začne šibať. Smeje sa ako pomätený, vyskakuje, tancuje a vníma už len vidiny. Walker - Mickov poskok, ho nemilosrdne vyhodí. Betty odchádza s ním. Začína pršať zlatý dážď v podobe mincí od divákov. Všetci sa k nim zhrnú ako osy na med. Aj Dora, panička, ktorá sa zaprisahávala, že mincu zo zeme nikdy nezdvihne. Je to pod jej úroveň. Zhŕňa všetky peniaze k sebe a plače. Precious sa usmieva. Vie, že vyhrala na plnej čiare. Má partnera a ponížila Doru. Víťazstvo je na dosah.

Happy čaká svoju Precious na pláži, tá však neprichádza. Miesto nej sa k nemu však pridruží Shelby. Navrhne mu útek, pobozkajú sa, no on ju opúšťa. Shelby si uvedomuje, že hoci mala v živote veľa mužov, pravú lásku nikdy nestretla.

Rita prichádza k Mickovi, ten jej chce zdeliť svoj plán. Potrebuje sa zbaviť Billa. Všimne si, že Rita Billa miluje a stojí za ním, stoj čo stoj. Mick to nemôže dopustiť, Rita jej jeho dielo, ktoré vytvoril, po svadbe Billa a Rity bude rozchod. A basta. Ritu to položí, už nevládze ďalej. V najhoršej chvíli prichádza Precious a oznámi jej, že sa s Mickom vyspala, keďže to chce predsa niekam v živote dotiahnuť.

Ďalšia rana pre Ritu, má pocit, že jej život je len kruh, z ktorého niet cesty von. Jej život je len maratón a ten ju šťastnou nikdy neurobil.

S veľkou radosťou vám predstavujeme nový objav nášho skvelého sponzora Davida Fralingera, Precious Maguire. Precious si strihne svoje operno – groteskné sólo a takto krásne groteskne aj celá svadba prebehne. Svetlá zhasnú a tramtaradá – svadobná noc!

Všetko prebieha podľa Mickovho scenára, Bill totiž oznamuje Rite, že, musí odísť. Mal len tri týždne, čo Rita nechápe a v hneve odchádza.

Dora sa tiež rozhodla opustiť súťaž, dostala skvelú ponuku priamo z New Yorku. Nevie však, že je len súčasťou Mickovho nastraženého plánu. Shelby jej v dobrej vôli zanecháva všetky svoje zarobené peniaze.

Aj Rita je len súčasť plánu, po tomto maratóne nasleduje ďalší, tak ako sa to dozvie od Mr. Walkera. Cíti sa frustrovaná, ponížená a sklamaná, uvedomuje si, v akom prázdne to žije. Bill jej otvoril oči, ukázal kúsok pravdivej lásky, ktorú nikdy nepoznala. Rozhodne sa odísť, Mick jej v tom chce zabrániť, ale Rita ho ignoruje.

„Končíš!!!“ a bodka. Zahrnie ju výčitkami Mick. V návale zlosti jej povie, že ich spoločný dom predal, nie je žiadny domov, nie je nič, kam by sa mohla vrátiť. Rita uchopí výherný los od Billa, tú jedinú skutočnú vec, Bill ho schytí a roztrhá. Povie jej, že Bill je mŕtvy, že letec, ktorý havaroval, keď ona spievala v Trentne je mŕtvy. Mick zmizne. Rita stojí uprostred javiská opustená. Okolo Rity začnú tancovať tanečníci celého maratónu, ako bábky, ako zombie, páry ktoré spolu tancovali na začiatku, Buddy a Betty, Precious a Happy, Dora a Johny Adel. Odídu späť do svojho sveta kreatúr. „Live’s a party, why don’t you come to the Steel Pier.“

Prichádza Bill, on mal len tri týždne, ona má celý život pred sebou. Dodá jej odvahu, spolu si zatancujú ich posledný tanec, pobožkajú sa a Bill odchádza. Rita zostáva sama a pred sebou ma celý život, tento krát ten skutočný a reálny.

Život je maratón, ale je len na nás akú cestu si zvolíme, či tú skutočnú alebo cestu, ktorá dlhodobo nikdy nenapĺňa človeka samotného. Napriek tomu, že muzikál samotný nie je legendou muzikálového divadla, možno ním bude o pár rokov.

Je to v podstate muzikálové prevedenie hry Aj kone sa strelajú Horace McCoya. Koniec je však oveľa tragickejší ako v Steel Pier. Strelou do hlavy tanečnej partnerky, ale to je už iný príbeh. Je však pravda, že istou inšpiráciou mi táto hra bola. V prvom momente mi bolo ťažké predstaviť si, prečo sa ľudia hrnuli do niečoho takéhoto, prečo tak trpeli. Veď samotný tanec nie je utrpenie a nie je ani maratón. Ako sa hovorí tie najkrajšie veci na svete nie sú za peniaze a ani pre ne. Pre súčasného človeka je možno ťažké predstaviť si situáciu, keď nemáte kam ísť a dať čo do úst. Vidina úspechu, akéhosi sna, ale pritom nevymrela ani dnes...

Po hereckej stránke mi výrazne pomohli práve tieto informácie. Najdôležitejšie bolo, aby sme dokázali divákovi predostrieť ten rozdiel, keď tancujete hodinu a keď tancujete 451 hodín. Dá sa to vôbec predstaviť? Tu mi veľmi výrazne pomohli archívne videá zo skutočných maratónov. A bolo to naozaj

hrôzostrašné vidieť ľudí, ktorí v spánku dvíhajú nohy, občas niekto odpadne, občas niekoho oblejú vodou. To všetko sa naozaj stalo.

Páči sa mi, že Precious je spočiatku to rozkošné milé dievčatko, ktoré malo rado všetkých, má dobré srdiečko, vyzerá tak naivne a hlúpo, že by asi ťažko niekto povedal čoho všetkého je schopná. Že je to pre ňu všetko akási hra. A všetko, čo jej stojí v ceste treba odstrániť. Už na začiatku jej je jasné, že najväčším súperom je pre ňu Rita. Možno práve preto sa k nej chová ako naj kamarátka, tvári sa, že ju obdivuje, že jej drží palce. Shelby je predsa už veľmi stará na to, aby zvládla maratón. Vadí jej však z dôvodu, že sa jej páči Happy a okato to dáva najavo. Milujem scénu, keď skazí Shelbin výstup. V momente najväčšieho Shelbinho čísla jačí akoby umierala. Poháňa ju žiarlivosť, zloba, závisť. A ten moment, keď zázračne vyzdravie a môže opäť tancovať. V bežnom živote som skôr človek, ktorý skôr súcíti, nikdy v živote by som asi nespravila niečo tak zákerné. Ale páči sa mi, že som to mohla vyskúšať aj na javisku a ani by ma nenapadlo, že ma to bude tak baviť. Ten pohľad to Shelbiných očí, potom ako v podstate z mŕtvych vstanem, stojí za to.

Páči sa mi prerod z toho okatého roztomilého mačiatka, v krvilačnú tigricu. Moja postava vie, že vyhrá a urobí pre to všetko. Inak by si predsa nevzala Happyho, potrebovala totiž obetného baránka, ktorý by sa s ňou maratónu zúčastnil. Má ho svojim spôsobom rada, seba však má oveľa radšej, je sebavedomá a obdivuje sa. A je Happy obdivovaná, je to jej hračka, s ktorou si robí čo chce. Je zaslepený láskou k nej, takže jej splní všetko po čom túži a pokojne by šiel aj na Antarktídu, keby to ona chcela. V momente, keď zachytí záujem Happyho o Shelby, vystrčí pazúriky. Je jej jasné, že kľúč k výhre je však niekde inde.

V Mickovi. Potom ako Happy odpadne pred šprintami, jej je jasné že niečo vymyslieť bude musieť. Je to moment, kde Precious dokonale vyjadrí svoj vzťah k Happymu. Ona ho potrebuje, veď ešte ani nemajú sponzora a napriek tomu, že Happy sa ani nepohne a vyzerá to s ním vážne. Kričí, kope, jačí, ale nemá na výber Happy je z hry von. A už ho nepotrebuje, možno len ako zálohu. Únava, strach z prehry a ďalšia rana - šprint. A ten musí zvládnuť sama. Precious sa však nevzdáva, ide ďalej, usmeje sa a nerobí jej problém, že sa musí prezliekať priamo na pódiu, strihne si dokonca malé striptízové číslo. Musí zvíťaziť stoj, čo stoj. Svadba, ktorá sa bude konať, je jej príležitosť ako sa odprezentovať, ako všetkým ukázať jej C3. Musí zbalit Micka a využiť príležitosť. Jediný, kto jej v tom chce zabrániť, je Happy, ktorý ju už niekoľko dní čaká na pláži. Moment, kde sa krásne ukáže ako Precious

Happyho ovláda. V podstate mi Precious príde ako malé rozmazané decko, ktoré keď nedostane čo chce, hodí sa o zem a rozplače sa. U Happyho jej to vždy vychádza. Citové vydieranie na neho platí. Necháva si ho v zálohe, keby čosi. Vyčerpanosť sa podpíše však aj na jej zjave. Únava však ide bokom, pohybuje sa po parkete a striehne na vhodného partnera. Karty hrajú v jej prospech, získava nového partnera a okrem toho maratón opúšťa ďalšia dvojica, Buddy a Betty, potom ako Buddymu preskočí. Má dôvod na radosť a dáva to nahlas najavo aj vtedy, keď sa jej podarí ponížiť Doru.

Neváha sa vyspať s Mickom, veď on je ten, kto ju môže dostať naozaj ďaleko a nezabudne sa tým pochváliť aj „Rituške“. Precious v druhej polovici strieľa rany jednu za druhou a vychádza jej to. Konečne prichádza moment, na ktorý sa najviac tešila - svadba. V celofánovom úbore pobehuje po scéne ako skutočná divá „DIVA“. Svadba - nesvadba, musí ukázať, čo je v nej. Prichádza akýsi vrchol celej Precious. Víťazstvo je na dosah. V ceste jej už stojí len Rita. Rozmýšľala som, kto by vyhral, keby hra pokračovala v duchu tanečného maratónu. Potom ako súťaž opúšťa Betty, Dora a nakoniec aj Rita. Tak by to bola určite Precious, Shelby nie je tak z ocele ako ona a je aj o čosi staršia.

Čo sa týka skúšania hry, veľmi nápomocný mi bol práve Ján Jackuliak a jeho veta: „Nehrej obličejem, nemusíš.“ Viem, že čo sa týka herectva, mám určité nánosy, ktorých sa ťažko zbavujem, sú to veci, na ktoré si musím dávať pozor. Chcem na nich pracovať, pretože ma to baví. Častokrát mi trvá o čosi dlhšie, kým sa k roly dopracujem, aj keď v hlave to mám zrovnané, telo ma občas neposlúcha.

Od pána režiséra Gordona, som nie vždy dostala spätnú odozvu, od ktorej som sa mohla odraziť. A to mi trošku chýbalo, možno to bolo mojím vnútorným nastavením, že mne samotnej chýbala kritika, na ktorú som bola zvyknutá. Bolo zaujímavé na druhej strane, stretnúť sa s iným prístupom k práci a možno do budúcnosti aj poučné. Tento muzikál nebude prechádzka ružovou záhradou a to hlavne z pohľadu herca. Nech už bol však proces tvorby, priebeh skúšania akýkoľvek, s konečným výsledkom som spokojná.

Neskutočne veľa mi dal aj môj herecký a tanečný partner, spolužiak Marek Kolář, ktorý so mnou poctivo skúšal všetky choreografie, viedol ma a veľa naučil. Upokojila som sa, začala som vnímať hudbu, každý jeden tón a ten som naplnila pohybom. Hlavne v piesni Dance with me, bol spočiatku problém, že som bola zhrbená, strnulá, pozerala som sa častokrát do zeme a sústredila sa na to, čo v

choreografii nasleduje. Marek ma viedol ako skúsený tanečník a ten pokoj, pohoda a radosť sa preklenula aj do nášho tanca. A ja som aj napriek určitým drobným počiatočným ťažkostiam, napokon začala tancovať tak, že mi to prinášalo radosť.

Ako som spomínala na začiatku, veľmi som sa tešila aj na to, že si konečne zaspievam sólo pieseň. Aj keď tu boli aj určité obavy, keďže skladba bola operná. Spomínam si ako som deň čo deň skúšala túto pieseň, aby som vystačila s dychom, aby boli všetky tóny správne posadené. Objavovala som nové možnosti, o ktorých som v podstate ani netušila. Môj hlas nadobudol úplne inú polohu, možno i novú farbu. Bola som to ja, kto stál na tom javisku? Nebude to prepadák?

S pani profesorkou Ungrovou, sme stále verili v dobrý výsledok, pretože na začiatku síce bola možnosť dať pesničku nižšie, ale to by už predsa nebolo ono. Nie vždy som mala počas skúšania istotu a prvá skúška s kapelou bola doslova krstom ohňom či to vôbec pôjde alebo nie. Strašne som sa bála, ale dokázala som to! Vlastne ani neviem, čo všetko som v tej chvíli zapojila do spevu, aby to bolo dobré. Koľko tajných šuflíkov som otvorila, o ktorých existencii som nemala ani nemala. Som však za túto skúsenosť veľmi vďačná. Presvedčilo ma to, že všetko sa dá a hocičo je možné, keď človek chce. Pesnička mala u divákov a poslucháčov úspech a ja som bola neskutočne šťastná. Viem aj teraz, že to zo mňa nerobí opernú speváčku, to určite nie. Two little words je skôr akási paródia na operu, ale aj tú paródiu človek musí vedieť spracovať na tom základe, že to trochu vie.

Precious sa pre mňa stala srdcovkou. Práve preto, že bola v mnohých veciach prvá. Negatívna postava, mrcha, spievajúca operu, tvrdo hľadiac na svoj cieľ. Objavila som nové herecké, spevácke aj tanečné možnosti.

Tomuto dielu vďačím naozaj za veľa. Ale aj všetkým, ktorí sa na tom podieľali. Pani Ungrovej, Hoggard, Litterovej, Jančkovej, režisérovi Gordonovi, skvelému Jankovi Jackuliakovi, všetkým mojím spolužiakom, ktorí sú pre mňa neustále zdrojom inšpirácie, ale a aj deckám z Erazmu, s ktorými sme spočiatku skúšali. Ja stále dúfam, že ten profi team, ktorý sme vytvorili sa ešte niekedy spojí, teda aspoň z väčšej časti.

Muzikál Steel Pier je dielo hodné pozornosti a ja verím, že to nebolo naposledy, čo ho niekto v Čechách alebo vôbec v rámci Európy spracoval. „Life is a party, why don't you come to the Steel Pier?“